

e BUKVAR

*PRAKTIKUM ZA POVRATNIKE I DIJASPORU IZ OBLASTI
EKONOMSKOG PRIMENJIVOG ZNANJA I ISKUSTVA ZA
STIMULATIVNIJE BIZNIS OKRUŽENJE SA PREDSTAVLJANJEM
MOGUĆNOSTI ZA INVESTIRANJE U SRBIJU*

Novi Sad , oktobar 2024 godine

E BUKVAR “ EKONOMSKI BUKVAR „

Uvod

E BUKVAR „ EKONOMSKI BUKVAR „ je kreiran uz podršku Republike Srbije Kabineta ministra bez portfelja zaduženog za koordinaciju aktivnosti i mera u oblasti odnosa Republike Srbije s dijasporom , po osnovu JAVNOG POZIVA za dodelu i za sufinansiranje u okviru PROGRAMA FINANSIJSKE PODRŠKE, MERE I AKTIVNOSTI U OBLASTI OČUVANJA I JAČANJA ODNOSA REPUBLIKE SRBIJE I DIJASPORE KROZ PODRŠKU UDRUŽENJIMA DIJASPORE, REGIONA I MATIČNE DRŽAVE U 2024. GODINI , mera 2 koja se odnosi na aktivnosti koje naročito doprinose unapređenju ekonomske saradnje između Republike Srbije i dijaspore i Srba u regionu i podsticanju povratka mladih u Republiku Srbiju kroz afirmaciju i prezentaciju privrednog potencijala Republike Srbije (Aktivnost 2.1) a po projektu koji se zove “ E BUKVAR “ (EKONOMSKI BUKVAR).

GLAVNE AKTIVNOSTI PROJEKTA

Aktivnost 1 : E BUKVAR o potencijalima za Srbe u Dijaspri kroz katalog koji predstavlja privredni ambijent Srbije sa primerima dobrih praksi

Aktivnost 2 : Sporazumi sa 4 Udruženja iz DIJASPORE koji se bave afirmacijom SRBA u DIJASPORI zarad povratka u MATICU

Aktivnost 3: Konferencija za novinare sa 20 aktera (predstavnici vlasti, lokalni akteri, udruženja i novinari)

Aktivnost 4: Predstavljanje E BUKVARA na javnom servisu RTV SRBIJE u specijalizovanoj emisiji za dijasporu

TRAJANJE PROJEKTNIH AKTIVNOSTI

Jul – decembar 2024. godine

BROJ UGOVORA PROJEKTA

401-01-00076/2024-01 overenog 08.07.2024. godine

ODGOVORNOST ZA SPROVOĐENJE PROJEKTA

UDRUŽENJE POVRATNICI 2022 FUTOG

FUTOG, CARICE MILICE 25

MB 28350554 PIB 113396360

REČ UREDNIŠTVA

Poštovani čitaoci, čast i zadovoljstvo nam je da vas i u ovoj 2024. godini obradujemo sa još jednim informatorom i to u slavljeničkom delu godine, kada naše udruženje slavi drugu godinu postojanja. Nadamo se, da se zajednica SRBA iz dijaspore kao i povratnika iz dana u dan povećava, kako kroz naše udruženje POVRATNICI 2022 FUTOG, tako i kroz aktivizam koji DIJASPORA čini u saradnji i nesebičnoj pomoći ka MATICI ali i vezama sa MATICOM koje se odnose na očuvanje kulture, vere i ekonomske odnose.

Šta smo ovim priručnikom želeli da vam približimo, da na jedan vrlo jednostavan način predstavimo ekonomski bukvar za dijasporu i povratnike sa najznačajnim uputstvima koja omogućavaju savladavanje koje se odnosi na mogućnost razvoja biznisa od planiranja do realizacije.

Ispred vas je "E bukvar" koji se sastoji od opstih znanja o ekonomiji poslovanja, koji smo pre svega hteli da usmerimo ka povratnicima, dijaspori ali i svima koji planiraju razvoj biznisa, a sve kako bi kroz jasnu formu značenja i sinonima savladali planiranje poslovanja u matici Republika Srbija u skladu sa mogućnostima koje su im na raspolaganju ali i prakticnim priručnikom za lakše savladavanje zapocinjavanja biznisa ili plasiranja kapitala u postojeće biznis modele.

"E bukvar" je baziran kroz identitet nama poznat kao osnova za započinjanje osnovnog školovanja, za svako učenje kroz dalji razvoj, ali i kao polazna osnova za razvoj svakog čoveka kao jedinke. Onaj ko nije savladao bukvar i slova, taj nije mogao da nastavi školovanje, a mi ovaj priručnik vama predstavljamo na jedan kreativan način uz približavanje terminologije savremenim tokovima poslovanja i lakseg razumevanja, u ruhu primera koji vam pružaju smernice za razvoj ideja, planiranja, plasmana, finansiranja i održivosti koja je težnja svakog biznisa -stvarnja kapitala.

Ambijent Republike Srbije, kao jedne savremene zemlje na putu ka članstvu EU je stabilan, a konkurentna pozicija Republike Srbije nikada ranije nije bila u poziciji da svojim građanima, ali i onima koji žive van matice, može da bude oslonac za razvoj ideja, modela najrazličitih usluga i proizvoda koji imaju utemeljenje i potrebu da se plasiraju kroz sve sektore u Republici Srbiji ali i van granica.

Kada napravimo osvrt društveno ekonomskog napretka Republike Srbije, samo bi vam na plastičan način naveli podatke o razvoju zajednice, institucija, privrede i infrastrukture Republike Srbije.

Infrastruktura koja je usklađena kao osnova za razvoj Republike Srbije, omogućila je izgradnju puteva i autoputeva na teritoriji Republike Srbije, ali i značajnu modernizaciju železnica, kroz uspostavljanje rada brzog voza "SOKO", koji od centra PROKOP STANICE BEOGRAD, putuje do Novoga Sada za oko 36 do 38 minuta (jedna od najznačajnijih linija).

Konfor koji sada imaju stanovnici Republike Srbije ali i svi gosti koji dolaze se meri sa svetskim METROPOLAMA.

Kako možemo da se pohvalimo rezultatima Vlade Republike Srbije, kao i nosiocima tih reformi , koji je uspešno vode na putu razvoja i ekonomskog prosperiteta, samo bi izdvojili najzančajnija postignuća, koja nas ubrajaju u red zemalja sa potencijalom bzorastućih modernih zajednica a obuhvataju statistiku kroz postignuća :

U POSLEDNJIH 10 GODINA IZGRAĐENO JE NAJVIŠE AUTOPUTEVA U SRBIJI

U periodu od 2013. godine do danas izgrađeno je više od 468 kilometara autoputeva – punog profila.

Statistika pokazuje da je za izgradnju i rehabilitaciju putne infrastrukture proizvedeno više od 2.122.990 tona asfalta, zaključno sa 2022. godinom.

Plan je da se do 2027. godine izgradi ukupno 955 kilometara autoputeva.

SRPSKE PRUGE U DECENIJI IZA NAS SA NEVEROVATNIH 108 KILOMETARA NOVIH PRUGA

Uz saopštenje za javnost od strane nadležnog Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture i to 15.09.2024. godine saopšteno je baš na dan obeležavanja 140 godina SRPSKE ŽELEZNICE u protekloj deceniji izgrađeno 108 kilometra novih pruga. Naravno, u ovu brojku se ubraja i prva SRPSKA BRZA PRUGA sa brzinom 200 kilometara na sat na relaciji BEOGRAD – NOVI SAD , a kako je najavljeno biće puštena u rad i BRZA PRUGA “ Novi Sad – Subotica “ .

BEOGRADSKI AERODROM NIKOLA TESLA NOVI REKORD

Aerodrom Nikola Tesla, je 16.oktobra 2024. godine objavio vest , da je za poslednjih 9 meseci oboren rekord po broju putnika i to 6,4 miliona.

SRBIJU POSEĆUJE SVE VEĆI BROJ TURISTA

Prema statističkim podacima zaključno sa mesecom septembrom 2024. godine, Srbiju je posetilo više od 386 hiljada turista, domaćih turista je bilo 159.572 a stranaca 226.456.

Broj noćenja koji smo ostvarili u Republici Srbiji je bio 1.047.119 od čega domaći turisti čine 513.746 i stranih 513.746.

Po odabiru turističkih destinacija prednjačile su banje, pa je Vrnjačku Banju posetilo 17.253 a iza nje je bila kao drugoplasirana Soko Banja sa 10.962 posete.

Beograd kao glavni grad Republike Srbije, po podacima za jul mesec 2024. godine , prikazuje da je bilo 831.039 turista koji su boravili u glavnom gradu, čime je zabeleženo 2,5 miliona noćenja prema podacima Sekretarijata za upravu.

REKORDAN PRILIV STRANIH INVESTICIJA U SRBIJU

Republika Srbija poslednjih godina ima rekordan priliv stranih direktnih investicija

Kako je najavljeno u aprilu mesecu 2024. godine, minimalna stopa oporezivanja za multinacionalne kompanije iz EU u Srbiji iznosi 15 odsto.

U poređenju sa prethodnim godinama, 2019. godina je imala kretanja od 22,5 odsto a u 2022. godini 21,7.

Da li su ovo pokazatelji da je Republika Srbija zemlja sa potencijalima za strane investicije, da ali i smernica za DIJASPORU i POVRATNIKE da investiraju u MATICU.

EU PODRŠKA KLJUČNA TAČKA RAZVOJA ZA SRBIJU

EU je u proteklih 10 godina uložila više od 4 milijarde bespovratnih sredstava.

Šta je Republika Srbija dobila bolju infrastrukturu, nove puteve, bolnice i energetske koridore.

Evropska Unija je najveći donator u Srbiji, sa preko 1500 finansiranih projekata na teritoriji Republike Srbije, a na raspolaganju su nam sredstva u vidu najpovoljnijih kredita u okviru paketa koji obuhvata 7 milijardi EVRA, koji su na raspolagnju kroz Nacionalne finansijske institucije ali i banke koje plasiraju ovakva sredstva.

Od 2014. godine Republika Srbija ima više od 230 miliona EVRA za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju a 400 miliona EVRA je uloženo u zaštitu životne sredine Republike Srbije.

Statistika navodi još jedan interesantan podatak, u 2022. godini podrška EU ka energetsom sektoru Republike Srbije je iznosila 100 milona EVRA.

Ovim je poboljšana energetska efikasnost za više od 4500 domaćinstava , koji su imali priliku da ostvare subvencije koje su namenjene za fizičku imovinu.

OBRAZOVANJE U REPUBLICI SRBIJI

Fakulteti u Srbiji su grupisani kao sastavni delovi UNIVERZITETA, svaki Grad u Srbiji ima svoj UNIVERZITET a nije neobično i da postoji više UNIVERZITETA u jednom gradu.

U Republici Srbiji postoji 18 univerziteta, 8 ih je osnovano od strane DRŽAVE a 10 su u privatnom vlasništvu.

Državni univerziteti su smešteni u Beogradu, Kosovskoj Mitrovici, Kragujevcu, Novom Pazaru, Novom Sadu i Nišu.

Privatni univerziteti su takođe raspoređeni na teritoriji Republike Srbije, akreditovani su i konkurentni sa državnim univerzitetima.

Studentima u Srbiji su na raspolagnju stipendije kao i razmene, a najznačajniju podršku koja se sprovodi od strane EU je ERAZMUS + program. Ovakav vid podrške obuhvata 12 meseci trajanja razmene u zemljama EU pri univerzitetima koji su u programu za studente iz Srbije.

DIGITALIZACIJA ZA BOLJE DRUŠTVO

Da li je Republika Srbija dostigla nivo digitalne pismenosti u odnosu na okruženje, da a Republički zavod za statistiku je objavio i podatke koji upravo svedoče uspehu SRBIJE, informaciono komunikacijske tehnologije i njihovu upotrebu prikazuju 88,8 % domaćinstava koje poseduju internet priključak, zastupljenost računara u domaćinstvima 73,4 % , u poslednja tri meseca je racunar koristilo 73,2 % , 90 % ukupnog stanovništva koristi internet , a 85 % privrednih subjekata od ispitanika ima WEB sajt.

RAZVOJ PRIVREDE KAO MOTIV ZA SARADNJU SA DIJSPOROM I POVRATAK U MATICU KAO ALTERNATIVA

Ministarstvo Privrede Republike Srbije je u 2024. godini obezbedilo 2 milijarde dinara bespovratnih sredstava za unapredjenje rada privrede u vidu subvencija – bespovratnih sredstava, kao direktna pomoć privredi.

Kako smo u u oktobru mesecu 2024. godine, lagano rezimiramo, računamo, planiramo i podvlačimo godinu za nama, pa smo imali priliku da vam prikažemo dostignuća naše MATICE ali i da vas upoznamo sa mogućnostima ulaganja u Republiku Srbiju a možda i vašeg trajnog povratka u OTADŽBINU.

U nadi , da provedete predstojeće praznike u radosti i veselju, da vam Nova 2025. godina donese blagostanja i prosperiteta, požeću vam kao i sebi pre dve i više godine, da se vratite svojoj kući, MATICI SRBIJI i prigrlite ono što je vaše “ OVDE SUNCE DRUGAČIJE SIJA “

S poštovanjem,

Jelena Mitrović Ilin

Futog, oktobar 2024. godine

Fotografija iz privatne arhive, Mokra Gora, jun 2022. godina

ZAHVALNOST

Zahvalnost dugujemo Republici Srbiji Ministarstvu bez portfelja zaduženog za koordinaciju aktivnosti i mera u oblasti odnosa Republike Srbije s dijasporom i Ministru Đorđu Milićeviću.

Kao osvrt na rad nadležnog Ministarstva predstavili bi delovanje i misiju koju sprovodi Ministarstvo i Ministar Đorđe Milićević kako bi koordinacija aktivnosti mera u oblasti odnosa Republike Srbije s dijasporom bila efektivnija sa većim učinkom rezultata za koje se zalaže Ministar i Ministarstvo.

Ministar bez portfelja u Vladi Republike Srbije Đorđe Milićević

Rođen je 29.septembra 1978. godine u Valjevu, a po zanimanju diplomirani ekonomista.

Kako datumi svedoče, baš na ovaj datum rođeni su značajni reformatori i političari, a izdvojili bi rimskog vojskovođu i političara Pompeja Velikog (106 godina p.n.e) , Henrik V – kralj Francuske 1820. godine i Hugo Kase – nemački političar i kancelar (1863. godine).

O uspešnosti i bogatoj karijeri navode i podaci radne biografije i to :

- *Čak u 4 mnadata (2004, 2008, 2012 i 2016. godine) odbornik Skupštine grada Valjeva i podpredsednika Skupštine grada Valjeva*
 - *U periodu 2008. do 2012. godine bio je član Zakonodavnog odbora, Odbora za omladinu i sport, Odbor za pravosuđe i upravu, zamenik člana u Odboru za Evropske integracije i u odboru za ustavna pitanja u sazivu Vlade Republike Srbije*
 - *U periodu od 2012. do 2014. godine bio je član Odbora za administrativno – budžetska i mandatno imunitetska pitanja, Odbora za Evropske integracije, Odbora za odbranu i unutrašnje poslove, zamenik člana Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo kao i član Parlamentarne skupštine Saveta Evrope u sazivu Vlade Republike Srbije*
 - *U periodu od 2014. do 2016. godine član Odbora za administrativno – budžetska i mandatsko imunitetska pitanja, zamenik člana Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo, Odbora za odbranu i unutrašnje poslove i Odbora za finansije, republički budžet i kontrolu trošenja budžetskih sredstava. Bio je i zamenik člana stalne Delegacije u parlamentarnoj dimenziji CentralnoEvropske inicijative u sazivu Vlade Republike Srbije*
- Član je Socijalističke partije Srbije od 1996. godine, kao i član predsedništva iste od 2015. godine a i potpredsednik glavnog odbora stranke.*

Svojim znanjima, iskustvima, karijerom koja traje već 20 godina, doprinosi razvoju društva i zajednice , kredibilitetu Republike Srbije ali i Ministarstvu na čijem je čelu danas.

Misija i vizija Ministarstva bez portfelja zaduženog za koordinaciju aktivnosti i mera u oblasti odnosa Republike Srbije s dijasporom, obavlja poslove koji se odnose na unapređenje, institucionalizaciju saradnje sa dijasporom :

*Poboljšanje veza iseljenog stanovništva iz Republike Srbije i njihovih organizacija sa Republikom Srbijom,
Informisanje iseljenog stanovništva o politici Republike Srbije,
Pomoć u procesu uključivanja iseljenog stanovništva, lica srpskog porekla i državljana Republike Srbije u politički, ekonomski i kulturni život matice i njihov povratak u Srbiju.*

*Kroz VIZIJU odgovara se na CILJEVE koji su prioritetni za REPUBLIKU SRBIJU a to su :
Realizacija jačanja i očuvanja saradnje sa matičnom državom,
Očuvanje srpskog jezika među pripadnicima dijaspore,
Unapređenje, ekonomske , kulturne i svake druge saradnje uz korišćenje potencijala koje dijaspora ima u ljudima i
Predstavljanje dijaspore u matici i podizanje svesti dijaspore za opšti napredak Matice.*

UREDNIŠTVO I AUTORI

Jelena Mitrović Ilin, urednica

BIOGRAFIJA

Nakon svog povratka iz Kanade, Jelena Mitrović Ilin, koja je odnose sa maticom Srbijom negovala boraveći u inostranstvu Kanadi, uz stalnu komunikaciju sa formalnim i neformalnim zajednicama koje su razvijale odnose humanitarnog karaktera sa Republikom Srbijom kako iz Amerike tako i Kanade, učestvovala je u velikom broju projekata da se najugroženijim stanovnicima u okolini Novog Sada i šire obezbede ogrev, prinudni smestaj, lekove i slično.

Usled dolaska u maticu Srbiju, koji ovog puta zasigurno znači stalni povratak i ostajanje u Republici Srbiji , svoje kontakte, mreže i poznanstva koristi kao razvojni potencijal nečega što tek dolazi a uticaće na afirmaciju povratnika ali i dijaspore da usko saradjuje sa maticom Srbijom.

Iskustvo koje je imala u organizaciji neformalnih grupa građana u DIJASPORI, novih znanja stečenih u dalekoj Kanadi, pretače u ideju da pokrene afirmativno udruženje POVRATNIKA u Republici Srbiji.

Vetar u leđa dobija od gospođe Sofije Bajić, osnivačice i predsednice udruženja BIZNIS NA ŠTIKLAMA, koja navodi Jelenu Mitrović da pokrene postupak otvaranja ili ozakonjenja rada udruženja kroz pravnu formu NEPROFITNO UDRUŽENJE POVRATNICI 2022 FUTOG.

Osnivačica i ujedno predsednica udruženja POVRATNICI 2022 Futog, registruje tog 07.11.2022. godine udruženje, koje u narednom periodu doživljava veliku ekspanziju i medijsku pažnju, a Jelena Mitrović sve češće, ide na javne događaje i manifestacije, kao i da bude pozivana od institucija da predstavlja rad i misiju udruženja.

Sama pravna forma Udruženja POVRATNICI 2022 FUTOG, radi u skladu sa zakonodavnim načelima Republike Srbije, kao dobrovoljno, nevladino i neprofitno udruženje građana, koje je osnovano na neodredjeno vreme u Agenciji za privredne registre Republike Srbije.

Osnovni ciljevi koje zagovara UDRUŽENJE se zasniva na :

saradnji polja umetnosti, razvoja ljudskih potencijala, razvoja turizma, razvoja ljudskih prava, marketinških usluga, kulturno umetničkog razvoja i svih vidova podrške koji se odnose na saradnju matice Srbije i dijaspora a naročito na afirmaciji povratnika za integraciju u svoju matičnu zemlju.

Kako i sama, tako i sa ostalima koji se nazivaju POVRATNICI, daje smernice, kako o administrativnim formalnim radnjama pri dolasku iz inostranstva, tako i do imovinsko pravnih odnosa, informisanosti o školskom sistemu ali i benefitima po pitanju razvoja biznisa kako malih tako i velikih.

Usled lične integracije a i integracije ostalih povratnika, stalnim okupljanjima, koje organizuje sopstvenim sredstvima, stimuliše razvoj zajednica i aktivno rešavanje svih životnih faza, kako od kupovine stanova, kuca, placeva, školovanja, savladavanja jezičkih barijera kroz pronalaženje najboljih načina za decu koja slabo komuniciraju na maternjem jeziku, tako i kroz akcije učestvovanja svih njih u društvenim tokovima, forumima, kulturnim manifestacijama, edukacijama i slično.

Kao i sama, sa svojim primerom, Jelena Mitrović, je kroz svoja znanja koja je stekla tamo daleko, prenela i donela sveže ideje za razvoj preduzetništva, pa tako i želi da prenese znanja u skladu sa svojim biznisom kojim se tamo uspešno bavila kao profesionalni kupac, koji kupuje za druge, za one stanovnike Kanade koji imaju velike zarade ali i velike raznovrsne prohteve, kako po osnovu ličnih odevnih i pratećih predmeta tako i u oblasti enterijera.

Ideologija kojom se predsednica udruženja POVRATNICI 2022 FUTOG rukovodi, bazirana je na razvoju mikro regiona, te je tako krenula kroz svoj Futog , Novi Sad, Vojvodinu i Republiku Srbiju.

Kako bi se što bolje spremila za ovdašnje prilike angažovala je stručnjaka sa ekonomskog fakulteta iz Zagreba, koji se bavi razvojem ličnih potencijala i zajednice, da bi naučila kako da se uspešno razvijaju zajednice kroz resurse koji su postojeći, u skladu sa geopolitičkim, privrednim, kulturološkim i ostalim socijalnim osobinama malih i velikih zajednica.

Kroz svaki lokalni događaj , forum, bio on na teritoriji APV Vojvodine ili Republike Srbije, je bila prisutna i uvek predstavljala i vodila svoje povratnike radi bolje integracije i dobijanja informacija koje su ključne svakome ko je povratnik.

O aktivnom učešću u ZAJEDNICI, svedoči i brojka, da je predsednica udruženja POVRATNICI 2022 Futog, u 2023 godini , posetila više od 60 događaja, organizovala po dva okupljanja godišnje za povratnike iz Kanade i Amerike.

U narednom periodu plan je da ojača poziciju Dijaspore kroz tamošnja formalna i neformalna udruženja, u cilju afirmacije u investiranje u Republiku Srbiju ali i humanitarne akcije koje mogu da pomognu marginalizovanim grupama stanovništva.

Udruženje POVRATNICI 2022 FUTOG , ima sardnju sa verskim institucijama, kako lokalnim tako i širim, kulturnim institucijama ali kao potencijal za povrtanike i dijasporu vidi i SOCIJALNE EKONOMIJE U SRBIJI .

Afirmativno utiče na razvoj ženskog preduzetništva, jer je i sama započela biznise koji su vezani za turizam, ali i porodično kroz razvoj biznisa koji je vezan za MODNI FRIZERSKI SALON , koji je dugi niz godina radio u Torontu – Kanadi a sada je ovde nastavio svoj razvojni vek.

Rezultati udruženja po osnovu projekata koji su prepoznati od strane donatora u Republici Srbiji su :

Dve finansirane konferencije POVRATNICI 2023, uz prateće aktivnosti , jedan projekat je podržan od strane Gradske Uprave za privredu Grada Novog Sada a drugi je podržan od strane Ministarstva spoljnih poslova Uprave za saradnju sa dijasporom i SRBIMA U REGIONU.

Fotografija Jelena Mitrović Ilin iz poslovne arhive udruženja POVRATNICI 2022 FUTOG

Danijela Maletić, pomoćnik autora

BIOGRAFIJA

Fotografija iz privatne arhive Danijela Maletić

Rođena 26.12.1979. godine u Novom Sadu, po obrazovanju diplomirani pravnik –master , od 2001. godine svoje iskustvo i znanje nadograđivala u privatnim kompanijama i na različitim pozicijama, radeći na poslovima koji su vezani za prava u privredi. Zagovara rad na sebi, kao i da svaka majka ima odgovornu ulogu u životu dece, pa time poručuje da deca treba da imaju obaveze, da se uvode u porodične biznise kao i da disciplina stvara odgovorne jedinice svakoga društva. Svojim ličnim primerom, svoju decu uči izvornim oblicima stvaranja, kako u radnoj atmosferi upoznavanja sa poslovima u prirodi, odgajanju životinja i odnosu sa njima, tako i sa poslovima koji su vezani za razvoj vinogradarstva koji su tradicija u APV Vojvodini. Ravnicu, kao i motiv panonske nizije predstavlja kao potencijal nasleđa za razvoj privrede i poljoprivrede kao i zalaganje za ostanak mladih u ruralnim krajevima u službi zdravih sredina za odrastanje mladih a naročito dece. Majka je troje dece, dva dečaka i jedne devojčice ali i član društva koji je uključen u sve tekovine društveno odgovornog delovanja.

Ideologiju koju propagira, u društvenom smislu tako i političkom, svrstava se u pojedince koji zagovaraju teoriju da politički stavovi stoje iza ličnih ubeđenja, ali dovode do unapredjenja boljih uslova za društvo, kroz uticaj na donošenje Zakona, podzakonskih akata i unapredjenja položaja društvenog aktivizma, tako

sa slobodom možemo da predstavimo njene društvene i političke aktivnosti, a da ni u jednom trenutku ne stavimo njih kao zanemarljive u ovom predavljanju.

Kako i sama kaže, politike razvijaju i zagovaraju bolje uslove za građane i za zajednicu kako na nacionalnom tako i svetskom nivou.

Izdvojili bi njene najznačajnije društvene i političke aktivnosti kroz zasluge koje su ovekovečene u vidu članstva, zahvalnica, potvrda, plaketa ili samo onih običnih lovorika koje imaju veću vrednost od materijalnih pehara a to su :

- Članica Udruženja „ Biznis na štiklama“ iz Novog Sada
- Dobitnica nagrade Dama godine 2020 zbog zalaganja za brže usvajanje
- Dobitnica priznanja „ Kapetan Miša Atanacković“ za doprinos afirmaciji socijalnog preduzetništva
- Odbornica u Skupštini Novog Sada od 2020. godine
- Članica Saveta za Socijalno preduzetništvo Republike Srbije
- Članica Statutarne komisije Socijalističke partije Srbije
- Članica Radne grupe za socijalno preduzetništvo u okviru Saveta za koordinaciju i praćenje u oblasti ekonomskog razvoja na teritoriji AP Vojvodine, kao radnog tela Vlade AP Vojvodine

Proučavajući njenu bogatu biografiju, naročit akcenat bi stavili našim čitaocima na stručni i humanitarni rad koji predstavljamo za samo poslednjih nekoliko godina ali ne i onaj koji temelji njen uticaj na zajednice a koji je bio u omladinskom sektoru za zagovaranje omladinskih politika ali izdvajamo sledeće :

- *Proteklih dvadeset godina organizatorka je mnogobrojnih humanitarnih akcija, uglavnom usmerenih na podršku sunarodnicima na Kosovu i Metohiji*
- *Kroz aktivan politički aktivizam u Socijalističkoj omladini Srbije sprovodila je veliki broj projekata koji su doprineli uticaju na bolji položaj mladih i žena u društvu*
- *Od 2019. godine se bavi aktivističkim radom za prevenciju porodičnog nasilja*
- *Pokretač je inicijative za urgentno usvajanje Zakona o socijalnom preduzetništvu. Usled inicijativa koje su pokrenute za brže usvajanje, predstavlja nevladin sektor udruženje Biznis na štiklama, kao članica Komisije za izradu Nacrta zakona Minisatrstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Republike Srbije i aktivno sprovodila sa ostalim članovima izradu Narcta ovog dokumenta.*
- *Projekat „ Obrazovanjem do uspešne žene „ koji se sprovodio sa Narodnim univerzitetom u Nišu, kojim je omogućeno da se stručno obrazuju i usavršavaju žene koje su starosne dobi iznad 45 godina, a gravitiraju na selu, žene sa invaliditetom ili žene čija deca imaju invaliditet.*

Oktoibar 2022. godine u Danijelinom poslovnom životu , otvara poglavlje njenog aktivizma u promociji socijalnog preduzetništva, u tom periodu na teritoriji AP Vojvodine, ekspedicija koja razvija socijalno preduzetništvo rame uz rame sa njom, danima gostuje,

kako po lokalnim Opštinama, kancelarijama za lokalno ekonomski razvoj, Gradovima kao i mesnim zajednicama da bi promovisali značaj socijalnog preduzetništva ali i sprovođenje Zakona o istom. Naročito, jedan segment u svojoj karijeri izdvaja, gostujući kako na tribinama , tako i na predavanjima, a s ponosom predstavlja motivaciju koju je prenosila mladima na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, na kome u okviru master studija studenti imaju priliku da izučavaju module socijalnog preduzetništva. Tada, kao i sada ona i dalje zagovara razvoj socijalnih ekonomija, radi na promociji Zakona o socijalnom preduzetništvu kako u AP Vojvodini, tako i na teritoriji Republike Srbije.

[Misija koju sprovodi](#)

Svojim projektima, kojima je osnaživala žene, da li su one bile žrtve nasilja, samohrane majke, žene koje imaju decu sa posebnim potrebama ili su na bilo koji način odbačene od porodice i društva, uspevala je da osnaži, edukuje, usmeri kako da svaka od njih dobije vetar u leđa, kako bi radila, osnovala svoj biznis, pronašla sredstva za finansiranje biznisa ali i svih tekućih pitanja koja muče ovakve članice društva.

Biznis HUB Biznis na štiklama, podržava kroz svoj doprinos u radu, kako bi kroz seminare, konferencije, info dane i svako javno učešće dala na značaju socijalnom preduzetništvu kao i Zakonu koji se sprovodi.

Kao pravnik, velika je podrška svima koji osnivaju socijalna preduzeća, oko oblika organizovanja i osnivanja, realnih primera koji prate razvoj socijalnih ekonomija. Kako bi stvarala funkcionalne zajednice i mreže, trudi se da na teritoriji Republike Srbije povezuje sve aktere kako iz lokalnih kancelarija, javnih tela, tako i privrednika kojima je saradnja jednako uspeh.

Radeći na terenu, obilazeći socijalna preduzeća, koja su do sada radila u skladu sa načelima socijalnog preduzetništva, da li iz oblasti ekologije, socijale, obrazovanja ili kulture, poseduje dobre primere praksi koje prenosi, kako sa predlozima koji su usmereni da delatnosti, tako i na misije koje socijalna preduzeća sprovode.

Milica Rajačić , Udruženje POMOĆ ZA SVE LAZAREVAC (autor E bukvara)

BIOGRAFIJA

Rođena u Lazarevcu (na teritoriji gradske Opštine Beograd) 1979. godine 11. Februara.

Po zanimanju ekonomista (a po njenim rečima neobrazovana) jer život je stalno učenje i usavršavanje.

Poslovnu karijeru je započela davno, kroz rad u javnim preduzećima, privatnim kompanijama, ino kompanijama, stranim predstavništvima u EU i u Republici Srbiji , posao projektnog menadžera kao i projekte u oblasti KREATIVNE EKONOMIJE (kako je sama naziva) je započela radom u Regionalnoj Razvojnoj agenciji ALMA MONS u Novom Sadu, a od 2010. godine je aktivni konsultant za EU programe na Poljoprivrednom Fakultetu u Novom Sadu, 2017. godine postaje samostalni privrednik, što je i danas.

Volonterizam i aktivizam u udruženjima POVRATNICI 2022 FUTOG, BIZNIS NA ŠTIKLAMA kao i doprinos kroz pripreme i implementacije projekata za udruženja i asocijacije širom Srbije je sprovodila, naročito sa pažnjom na udruženja koja se obraćaju ženama žrtvama nasilja, samohranim majkama, majkama sa decom ometenom u razvoju kao i ostalim kategorijama OSI.

Ekspertize u oblastima koje opslužuje u službi projekata kako za privredu, tako i za sve aktere (kao i institucije) obuhvataju POSLOVNE ANALIZE, STRATEŠKA DOKUMENTA, AKCIONE PLANOVE, POSLOVNE PLANOVE, INVESTICIONE PLANOVE, INOVACIONE PROJEKTE, EU PROJEKTE, TENDER PROCEDURE PRAG, ORGANIZACIJE PROJEKTIH DOGAĐAJA, ORGANIZACIJE EDUKACIJA, IMPLEMENTACIJE PROJEKATA, PISANJE BIZNIS PRIRUČNIKA I ČLANAKA ZA NOVINE.

Osobe koje su kreirale njen poslovni profil i uticale na razvoj karijere Russ Radoye Stanoylovic i Milica Vračarić.

Pored toga što je majka troje dece devojčice i dva dečaka, najveću podršku ima od supruga Saše Rajačića kao i svoje svekrve Nedeljke Rajačić.

Vrednosti u koje veruje vera u Boga i ljubav prema svim ljudima.

Fotografija Milica Rajačić iz privatne arhive

Sadržaj :

A ... 17 / 24

B ...25 / 27

V... 27 / 28

G... 28 / 29

D... 29 / 30

Đ... 31 / 31

E ... 31 / 33

Ž... 33 / 43

Z...43 / 46

I ... 46/ 48

K...48/52

L ...52/52

Lj...52/53

M...53/56

N ...56/58

Nj...58/59

O ...59/61

P ... 61/66

R ...66/73

S ...74/77

T ...77/79

Ć ...79/81

U...81/87

F ...87/89

H ...89/93

C ...93/94

Č...95/95

DŽ...96/96

Š... 96/ 97

I kako bi sa veseljem započeli poglavlje praktikuma e BUKVARA, predstavimo vam jednu pesmu, mada dečiju ali i BUKVAR je prvo štivo za decu, a pesmu BUKVARCI, napisala je Mira Alečković a muziku Jovan Adamov.

BUKVARCI

Veseli smo, veseli smo

pune su nam grudi

mi lenjivci više nismo

već budući ljudi.

Hajd u školu, hajd u školu

drugovi BUKVARCI.

mi ćemo u školi biti

najvredniji đaci.

Škola nam je, škola nam je

sve naše imanje

a plodove što ih rađa

nazivamo znanje.

Hajd u školu, hajd u školu

drugovi bukvarci.

Mi ćemo u školi biti

Najvredniji đaci.

A

AKTIVA,

u finansijskom smislu predstavlja RASTUĆU LIKVIDNOST preduzeća.

Prema teoriji sastoji se od :

-NEMATERIJALNIH SREDSTVA

-NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREME

-DUGOROČNIH FINANSIJSKIH PLASMANA

-ZALIHA

-POTRAŽIVANJA

-NOVACA I NOVČANIH EKVIVALENATA

U simboličnom smislu, želimo da vam predstavimo AKTIVU koja započinje razvoj i poslovanje svakog privrednog subjekta a čine je NEMATERIJALNA SREDSTVA.

Republika Srbija, pored institucija koje plasiraju podsticajna sredstva na teritoriji Republike Srbije u vidu dotacija, donacija, subvencija, povoljnih kredita, pruža podršku svima koji planiraju poslovanje kroz informacione sisteme koji obuhvataju servisne usluge, kako za postojeće privredne subekte tako i za one koji planiraju razvoj Start Up biznis modela.

Mreža podrške biznisima koja je formirana od strane Razvojne agencije Srbije obuhvata Regionalne razvojne agencije, koje u svojim delovanjima rade na informisanju, edukaciji, mentoring i monitoring programima kako bi se razvijala privreda Republike Srbije.

Kako su ove informacije javno dostupne, programe i mere koje Razvojna agencija Srbije sprovodi , kao besplatne/ nematerijalne/ materijalne mogu se videti na sledećem sajtu : <https://ras.gov.rs/>

Razvojna agencija Srbije, je mesto znanja, podrške i šansi, kupola koja otvara privredna vrata za svakog potencijalnog investitora, ma sa koje strane sveta dolazio, kako bi kroz profesionalnu podršku omogućili razvoj najrazličitijih biznis modela na teritoriji Republike Srbije a kako bi investiranje bilo ekonomski opravdano uz potkrepljene podatke koje statistika predstavlja sa potencijalima za one koji planiraju da se pridruže tržišnoj utakmici Republike Srbije.

Akreditovane razvojne agencije koje sprovode aktivnosti Razvojne agencije Srbije možete preuzeti na sledećem linku : <https://ras.gov.rs/korisni-linkovi/regionalne-razvojneagencije>

Dostupnost akreditovanih agencija je rasprostanjena na teritoriji Republike Srbije i to su :

- ✚ Regionalna agencija za razvoj Istočne Srbije- RARIS
- ✚ Regionalni centar za društveno ekonomski razvoj "Banat"
- ✚ Regionalna razvojna agencija „Pčinjskog okruga“ d.o.o. Vranje
- ✚ Centar za razvoj Jablaničkog i Pčinjskog okruga
- ✚ Regionalna agencija za prostorni i ekonomski razvoj Raškog i Moravičkog okruga
- ✚ Regionalna razvojna agencija "JUG"
- ✚ Regionalna razvojna agencija "Zlatibor"
- ✚ Regionalna razvojna agencija Bačka
- ✚ Regionalna razvojna agencija Srem
- ✚ Regionalna razvojna agencija Sandžaka - SEDA
- ✚ Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja
- ✚ Regionalna agencija za razvoj i evropske integracije Beograd
- ✚ Regionalna razvojna agencija Podrinja, Podgorine i Rađevine
- ✚ Regionalna razvojna agencija Braničevo - Podunavlje
- ✚ Regionalna razvojna agencija PANONREG
- ✚ Agencija za regionalni razvoj Rasinskog okruga- Kruševac

Neprikosnovenu podršku poslovanju pruža nadležno Ministarstvo privrede Republike Srbije koje ima ingerencije nad privredom u Republici Srbiji kao osnovna karika za podršku privrednom razvoju.

Godine 2018 Ministarstvo privrede Republike Srbije je pokrenulo portal PREDUZETNIŠTVA, kao alat koji privrednicima kako postojećim tako i budućim treba da pruži sve informacije o pokretanju biznisa, unapređenju postojećih modela, zakonima, pravilnicima, konkursima i nematerijalnoj podršci.

Ovaj interaktivni portal je doprineo u velikoj meri unapređenju preduzetničkih znanja i razvoju potencijala a na njemu se mogu pronaći najrazličitije informacije od značaja za razvoj SRPSKE PRIVREDE.

Link koji vodi ka ovom portalu : <https://preduzetnistvo.gov.rs/o-nama/>

Pored nematerijalne i materijalne podrške od strane Ministarstva privrede Republike Srbije i Razvojne agencije Srbije, jedna od najznačajnijih institucija za svakog budućeg privrednika je AGENCIJA ZA PRIVREDNE REGISTRE.

Pored transparentnog rada koji obuhvata dostupnost digitalnih servisa, automatizacije rada, informacija od javnog značaja za buduće i postojeće privredne subjekte, ovo je mesto koje pruža i besplatnu pravnu podršku sa svim pitanjima koja mogu da se tiču registracije oblika organizovanja privrednog društva, njegovog uređenja ali i otklanjanja dilema po pitanju prava, obaveza, poreskog oporezivanja ili bilo kakve dileme koja se postavlja za fizičko lice koje registruje privredni subjekt u Republici Srbiji.

Na sajtu AGENCIJE ZA PRIVREDNE REGISTRE preko web adrese : <https://www.apr.gov.rs/> imate priliku da se informišete o svakom pitanju koje vas interesuje kao potencijalnog osnivača ili nosioca biznisa u Republici Srbiji.

Na ovom sajtu, su javno dostupni i besplatni statistički podaci o sektorima, preduzetnicima, privrednicima ali i šanse koje privreda Republike Srbije ima kao osnov za razvoj i pametan start.

Takođe, jedna od najznačajnih institucija u Republici Srbiji, koja pak spada u red ove NEMATERIJALNE podrške, Nacionalna služba za zapošljavanje, mesto na kome se pojedinac evidentira u postupku traženja posla, dokvalifikacija, edukacija, samozapošljavanja ili poslodavaca kojima je potrebna podrška pri zaposlenju radne snage (sa ili bez podsticaja).

Svake godine, plasman konkursnih prijava, koje su javne i transparentne, omogućava postupak samozapošljavanja uz podršku koju pruža Republika Srbija a sprovodi Nacionalna služba za zapošljavanje kao i njene matične filijale koje se nalaze na teritoriji Republike Srbije.

Konkursi, koji spadaju u domen javnih, mogu da se prate preko web stranice <https://www.nsz.gov.rs/>, kako bi povratnici ili oni koji planiraju da registruju privredni subjekt u Republici Srbiji, sagledali konkurse za podsticajna sredstva kako za pojedinca tako i stimulativne mere koje se odnose na zapošljavanje slabo zapošljivih kategorija, ranjivih grupa ili pak angažovali stranca ili povratnika iz Dijaspore a u tom slučaju ostvarili podsticaje po osnovu umanjenja poreza na javna davanja za te iste zaposlene.

NACIONALNA SLUŽBA ZA ZAPOSŁJAVANJE je mesto za onoga ko traži posao ali i za poslodavce koji regrutuju radnu snagu i potražuju kadrove.

U stručnom delu opisivanja AKTIVE koja obuhvata NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMU praktičnim primerima želimo da vam pojasnimo ekonomsku ali i primenljivu teoriju u planiranju ali i razvoju biznisa koja se tiče pomenutih stavki .

Imovina je u najširem smislu čini skup subjektivnih građanskih prava koja pripadaju jednom licu. Predstavljanjem pravnih lica, privrednih subjekta , možemo reći da je imovina skup imovinskih prava koja pripadaju jednom pravnom subjektu. Pravni subjekt ne može postojati bez svoje imovine . Na primer, jedno privredno društvo ne može biti osnovano, odnosno ne može postojati bez imovine. Pravni subjekt, prava koja stiče u pravnom prometu, stiče u korist svoje imovine. Obaveze koje stvara u pravnom prometu, stvara na teret svoje imovine. Imovina pravnog subjekta je jedinstvena. Ovu imovinu čine imovinska prava pravnog subjekta. Stvari i druge ekonomske vrednosti koje čine predmet jedne imovine nazivaju se imovinskom masom. Na primer, imovina jednog privrednog društva kao pravnog lica, predstavlja skup imovinskih prava na njegovoj robi koju poseduje (objektima, zemlji, žitaricama i sl.). Stvari i druge ekonomske vrednosti mogu se izraziti u novcu, što omogućava pravni promet između privrednih subjekata. U pravnom prometu se ne prenose te stvari i dobra nego prava na tim stvarima i ekonomskim vrednostima, čiji je nosilac taj pravni subjekt (privredno društvo, banka i sl.).

Prava koja predstavljaju imovinu subjekta privrednog poslovanja su imovinska subjektivna prava. Imovinska subjektivna prava dele se na stvarna (apsolutna) i obligaciona (relativna) prava. Stvarna prava su prava na određenu stvar ili drugo ekonomsko dobro. Oblici stvarnih prava su npr. pravo svojine, pravo korišćenja, pravo službenosti itd. Pravo svojine privrednog društva može da postoji na određenoj robi kao što je soja, zemljište, proizvodna hala i sl. Stvarna prava imaju delovanje prema svim licima, odnosno

neodređenom broju lica koja bi mogla da ometaju vršenje tih prava. Zato se nazivaju apsolutnim subjektivnim pravima.

Opšta pravila obrazložena o pravu svojine, uopšte, odnose se i na pravo svojine u privredno - pravnom poslovanju. Imovinu privrednog subjekta, pored ostalog, čini i pravo svojine nad određenim pokretnim i nepokretnim stvarima kao što su roba, oprema, zgrade, zemljište i dr. Privredno društvo (akcionarsko društvo, društvo sa ograničenom odgovornošću, ortačko društvo i komanditno društvo) je vlasnik stvari koje se nalaze u njegovoj imovini.

Pravo svojine nad stvarima omogućava privrednom subjektu, kao privredno društvo, da stvari stavlja u pravni promet npr. prodaje robu, daje u zakup poslovni prostor, opterećuje stvari založnim pravom i sl. I sam privredni subjekt, (npr. privredno društvo) je u vlasništvu osnivača, članova ili akcionara. Samim tim i privredno društvo, kao celina, može biti predmet pravnog prometa, tj. može se izvršiti prodaja privrednog društva. Promet prava svojine vrši se određenim pravnim poslom, ugovorom.

Koristan link : http://ae.polj.uns.ac.rs/wp-content/uploads/2020/03/Privredno-pravo_prof.dr-Janko-Veselinovi%C4%87-ud%C5%BEbenik.pdf

Kroz globalno sagledavanje započinjanja posla, mnogi privrednici su pravili greške, koje su ih sputavale da koriste podsticaje, povoljne kredite ili bilo koji oblik dotacija u slučajevima kada su imali sledeće situacije :

- nepokretnost koja je predmet obezbeđenjakredita je neuknjižena
- zemljište na kome se nalazi poslovna imovina je u javnom vlasništvu
- poslovne nepokretnosti koje imaju terete koji nisu regulisani pravno

Primer, za budućeg ili postojećeg privrednika, kada recimo aplicirate za kreditna sredstva kod nacionalnih ili drugih kreditera / donatora, u velikom broju slučajeva potražuje se hipoteka kao predmet obezbeđenja za uredno vraćanje podsticajnog kredita .

Fizičko lice, kao i pravno kako god bilo registrovano da li kao preduzetnik ili društvo sa ograničenom odgovornošću, poseduje hipoteku, koja je vlasništvo privrednog subjekta ili fizičkog lica, uvidom u javno dostupne podatke ili dokumenta koja su iz katastra, uglavnom u većini slučajeva kasno pokazuju da imovina u Republici Srbiji bilo pravnih ili fizičkih lica nije pravno regulisana uz primenu zakonodavnih odredbi koje se tiču uknjiženja, legalizacije i vrste svojine.

Kada nastane problem, uglavnom otklanjanje ovakvih neprilika, usporava proces dobijanja kredita ili bespovratnih sredstava.

Svaki privrednik početnik, ima pravo na korišćenje podsticajnih kreditnih linija od strane Fonda za razvoj RS i Ministarstva privrede, bilo da kupuje opremu kao predmetnu investiciju ili osnovna sredstva za rad.

Da bi planirali poslovanje, ali i povlačenje najpovoljnijih kredita, treba da planiramo da naša imovina/kapital bude pravno regulisana imovinsko pravnim odredbama koje je zakon definisao.

Svaka nepokretnost koju imate u vlasništvu firme ili ličnom, a planirate da investirate u nju ili da vam bude predmet obezbeđenja treba da poseduje :

- *Upotrebnu dozvolu*
- *Legalizaciju (uknjiženje)*
- *Etažiran objekat*
- *Privatnu svojinu zemljišta (nikako sa pravom korišćenja)*
- *Stvarni vlasnici evidentirani u katastru (uglavnom nakon smrti , nakon ostavinskih rasprava se ne sprovode promene o vlasničkoj strukturi imovine)*

O čemu još vodimo računa, o plaćanju poreza na imovinu ali i o unosu kapitala, u slučaju unosa kapitala ili nepokretnosti u firmu, vlasnička struktura – osnivač treba da vodi računa o poreklu imovine, dokumentaciji koja potvrđuje vrednost nepokretnosti. Za ovakve pravne radnje, preporuka je angažovanje advokata koji ima specijalizaciju u oblasti pravnih subjekata i imovinskih prava.

Zašto su nematerijalna sredstva bitna, nekretnine, postorjenja i oprema, one su naš kapital, a jedna rečenica nam je vrlo značajna u svetu kreditiranja koja nas uglavnom iznenadi ili unazadi “ ZADUŽENI PREKO VREDNOSTI KAPITALA “ .

Kada smo zaduženi preko vrednosti kapitala, ta činjenica nas diskvalifikuje da nemamo mogućnost kredita ali i da je naše poslovanje u dizbalansu.

Službe koje su zadužene za pravno regulisanje i imovinska prava imovine (nepokretnosti i zemlja) su KATASTRI.

Republički geodetski zavod je moderna institucija Republike Srbije, u prethodnih nekoliko godina rad zavoda je modernizovan, preko sajta ove institucije možete da imate javni uvid u svaki objekat ali i zemljište.

Link na kome možete da pročitate o nadležnostima, kao i službama KATASTRA

<https://www.rgz.gov.rs/e-katastar>

Takođe, radi lakše provere podataka o nepokretnosti da li prema adresama ili prema katastarskoj parceli sledeći link će vam biti od koristi

<https://katastar.rgz.gov.rs/eKatastarPublic/PublicAccess.aspx>

O svim pohvalama rada Republičkog geodetskog zavoda možete da se uverite kroz mogućnost pitanja kao urgencija na koje službe katastra odgovaraju u rekordnih 24 časa u toku radne nedelje.

E mail za ovakvu komunikaciju, koja može da se odnosi na pitanja u vezi Rešenja, Zalbi ili kako zakazati termin u Katastrima širom Srbije možete na sledeći e mail i sa sledećim podacima :

Republički geodetski zavod

INFO CENTAR

Sektor za razvoj

Grupa za korisnički servis

Tel : 0700/500-500

E mail : info.centar@rgz.gov.rs

Link za zakazivanje termina : <https://info-centar.rgz.gov.rs/podnosenje-zahteva/zakazivanje>

www.rgz.gov.rs

SAVET TI DAJEM

KONVERZIJA ZEMLJIŠTA JE BESPLATNA ŠTA ČEKATE ?

Po Zakonu o građenju, konverziju prava korišćenja u pravo svojine treba da po službenoj dužnosti sprovede Republički geodetski zavod, u praksi je neophodno da zainteresovano lice podnese zahtev i plati taksu za Konverziju bez naknade.

OVO SU NAJVAŽNIJI RAZLOZI ZAŠTO SE SPROVODI KONVERZIJA

- izdavanja građevinske dozvole (gradnje), jer se ne može dobiti dozvola za gradnju sa pravom korišćenja na zemljištu;
- ne može se prometovati pravo korišćenja na zemljištu bez zakonito izgrađenih objekata (što znači: neizgrađeno zemljište, ili zemljište sa nezakonitim objektima ne možete prometovati)

Ko ima pravo na Konverziju zemljišta bez naknade?

1. Lica koja su upisana kao vlasnik/ici objekta odnosno objekata koji se nalaze na toj parceli;
2. lica koja su upisana kao nosilac prava korišćenja na katastarskoj parceli na neizgrađenom zemljištu;
3. Vlasnici objekata izgrađenih na građevinskom zemljištu u javnoj svojini;
4. Zakupci na građevinskom zemljištu u javnoj svojini, za koje je bio zaključen ugovor o zakupu radi izgradnje najmanje 50 godina, a isto važi i za zakupce koji su zaključili ugovor o zakupu bez naknade.

Postupak upisa prava svojine sprovodi se po zahtevu lica u čiju se korist ovo pravo i upisuje.

A, šta je sa teretima ?

Ukoliko su postojali tereti i određena prava na objektu, nakon okončanja postupka Konverzije na građevnom zemljištu, parcela zajedno sa objektima sagrađenim na njoj postaje jedinstveni predmet svojine.

Usled toga se sva postojeća prava i tereti koji su postojali na objektu, od trenutka upisa prava svojine prenose i na tu parcelu. **Kako se podnosi zahtev za konverziju zemljišta?**

Novim Zakonom od 04.11.2023. godine, svi zahtevi katastru šalju se isključivo digitalno, preko advokata. **Ovo ne važi samo za konverziju, već za sve zahteve koji su podnošeni na šalterima katastra.**

Koliko košta zahtev za konverziju?

Tarifa advokata je precizna i predviđa iznos **od 24.750 dinara za podnošenje zahteva u katastar, bez obzira da li je reč samo o jednostavnoj dopuni podataka ili komplikovanijoj "papirologiji".**

NAPOMENA : OVA CENA MOŽE DA BUDE VARIJABILNA

I da se još zadržimo na *AKTIVI* a da pojasnimo domen mašina, opreme ili postrojenja koja su predmet kapitala a sastavni deo *AKTIVE* firme.

Za obavljanje poslovne delatnosti osnovni preduslov je pored prostora, oprema za rad ili postrojenja . **VAŽNOST** odabira opreme za rad ali i pravilno knjiženje osnovnih sredstava nam kategoriše visinu kapitala, amortizaciju u pozicioniranju kako startne pozicije tako i u daljem razvoju poslovanja.

Najčešće greške u preduzetništvu se prave upravo kod imovine ili osnovnih sredstava za rad, a zašto je to bitno u narednim redovima pojašnjavamo.

Česte situacije na konkursima kada privredni subjekti apliciraju za podsticaje ili najpovoljnije kredite, zahtevaju se kartice osnovnih sredstava. Slika koja se vidi u praksi, da često, oprema koja je u proizvodnjama ili uslugama pripada ili fizičkim licima vlasnicima privrednih subjekata ili se rentira od samih vlasnika.

Ali, kada se recimo podnese zahtev za finansiranje od strane institucija za podršku privrede, kako kroz bespovratna sredstva tako i kredite dugoročne sa minimalnom kamatnom stopom, suočavanje dokazuje, da oni koji nemaju osnovno sredstvo za rad, ili ga rentaju, nemaju šansu za finansiranje, ali ni za potraživanjem bespovratnih sredstava.

Takođe, ta ista oprema, može da bude sredstvo obezbeđenja ako je na stanju firme, sa poreklom i dokumentacijom, pa i u slučajevima unosa opreme kao nematerijalnog kapitala od strane vlasnika, a čime se povećava kapitalna vrednost privrednog subjekta. O ovakvim i sličnim situacijama se posavetujte

sa pravnikom i računovođama ali i poreskim savetnicima , planiranje poslovanja je bitan segment za uspeh .

B

BIZNIS PLAN, elaborat budućnosti poslovne ideje.

Kako svaka finansijska institucija ima svoj model i metodologiju biznis plana, savet za svakog privrednika je da napravi jedan sveobuhvatni poslovni ili investicioni plan, kao spreman model za predstavljanje investitoru / krediteru ili donatoru .

Sveobuhvatni biznis plan obuhvata sledeće segmente , savet za svakog privrednika ili početnika koji planira poslovanje, da se lično založi za razradu ideje, savetodavci su profesionalci, ali možda oni ne vide potencijale vašim očima ili kroz vaše inovacije.

Primer metodologije za razvoj poslovnog plana :

1. **Rezime**
2. **Preduzeće**
 - 2.1 **Poslovna ideja**
 - 2.2 **Pravna forma**
 - 2.3 **Sopstvenik Menadžment**
 - 2.3.1 **Organizacioni menadžment shema**
 - 2.3.2 **Ključne osobe i njihovi zadaci, zamene**
 - 2.4 **Dosadašnji uspesi autora**
3. **Proizvodi usluge**
 - 3.1 **Proizvodi/Asortiman**
 - 3.2 **Životni ciklus**
 - 3.3 **Istraživanje i razvoj**
 - 3.4 **Obrt/primena novih tehnologija**
4. **Tržišta**
 - 4.1 **Geografska tržišta**
 - 4.2 **Potrošački segment/tržišni partner**
 - 4.3 **Tržišne šanse**
 - 4.4 **Tržišne opasnosti**
5. **Konkurencija/tržišna pozicija**
 - 5.1 **Konkurencija proizvodi za substituciju**
 - 5.2 **Konkurenti na tržištu**
 - 5.2.1 **Konkurent 1 detaljna analiza**
 - 5.2.2 **Konkurent 2**
 - 5.2.3 **Konkurent 3**
 - 5.3 **Sopstvena tržišna pozicija**
 - 5.4 **Jačine i slabosti našeg preduzeća**
 - 5.4.1 **Jačine**
 - 5.4.2 **Slabosti**

- 6. **Proizvodnja/Prodaja/Infrastruktura**
 - 6.1 **Prodajna struktura i organizacija**
 - 6.2 **Proizvodnja/Nabavka**
 - 6.2.1 **Proizvodnja/Kupovina/Lager**
 - 6.2.2 **Snadbevači/Ekstremne zavisnosti**
 - 6.3 **Organizacija**
 - 6.3.1 **Organizaciona struktura**
 - 6.3.2 **Personal**
 - 6.3.3 **Infrastruktura**
 - 6.3.4 **Mesto**
 - 6.3.5 **TQM, Kontroling**
- 7. **Vizija i strategija realizacija**
 - 7.1 **Vizija**
 - 7.2 **Strategija**
 - 7.2.1 **Suštinske kompetencije**
 - 7.2.2 **Poslovni procesi**
 - 7.2.3 **Geografska tržišta**
 - 7.2.4 **Ciljni segmenti profil kupca**
 - 7.2.5 **Marketing sredstva**
 - 7.3 **Najznačajniji izazovi**
 - 7.4 **Greške koje treba izbeći**
- 8. **Operativno i finansijsko planiranje**
 - 8.1 **Ciljevi prodaje**
 - 8.2 **Tržišni udeo / proizvodni ciljevi**
 - 8.3 **Ciljevi kod najznačajnijih klijenata**
 - 8.4 **Dugoročni ciljevi**
 - 8.5 **Investicije / Amortizacija**
 - 8.5.1 **Plan likvidnosti**
 - 8.5.2 **Bilans uspeha**
 - 8.6 **Finansijska struktura**
 - 8.6.1 **Sopstveni kapital**
 - 8.6.2 **Strani kapital (uključujući i lizing)**
 - 8.7 **Plansko knjigovodstvo**
- 9. **Analiza rizika**
 - 9.1 **Ekstremni rizici**
 - 9.2 **Interni rizici**

Napomena, investitori / krediteri imaju često zahteve da prikažete poslovanje u dužem vremenskom periodu ali optimalni biznis plan za početnike je 3 – 5 godina projektovanja a za postojeće privredne subjekte kroz životni vek projekta, pa recimo ako je vaš kredit sa otplatom od 10 godina, projektuje se poslovanje upravo tako.

Da li odstupamo od biznis plana, da li krizne situacije narušavaju planiranje ili tada uključujemo veštine kriznog menadžmenta, jedno je od dobrih pitanja.

Nakon KOVID pandemije, svetske ekonomske krize, globalnih promena izazvanih ratovima, dolazi do nestabilnosti u pogledu narušavanja tržišne ekonomije, tada nema imunih sistema poslovanja, oni samo u tim situacijama blagovremeno uključuju eksperte u iznalaženju rešenja ili novih niša proizvodnih procesa / usluga.

Tradicionalnog poslovnog modela nema, recepta za uspeh nema, ali jedno je uvek dobra krilatica koju preporučuju stručnjaci koji prate ekonomska kretanja “ da uvek date odgovor na tražnju tržišta “.

Kako bi slobodnim rečnikom iskazali ovu teoriju, predstaviceo je ovako, VAŠ PROIZVOD/USLUGA JE REŠENJE PROBLEMA KUPCIMA - KLIJENTIMA !

Pitajte sebe, svoj menadžment “ ZAŠTO NE BI KUPILI PROIZVOD OD VAS SAMIH ? “

Proizvod ili usluga koju plasirate rešava tržišni problem, rešava potrebu kupca ili korisnika imajte na umu ovu činjenicu svakoga dana.

Testirajte svoje proizvode ili usluge, odgovorite na pitanje: “ Koji problem vaš proizvod zadovoljava? “

PRILOG (INVESTICIONI PLAN POPUNJEN FUNKCIONALNI PRIMER ZA PREUZIMANJE)

V

Vlasništvo

Vlasništvo nad kapitalom firme ili bilo kog oblika organizovanja privrednog uređenja pripada subjektu, ne stvarnom vlasniku koji rukovodi vlasništvom, on kapitalizuje i odgovara za poslovanje.

Privredni subjekt kao pravno lice gravitira samostalno i deluje nezavisno od lica koja su ga osnovala. Ovaj privredni subjekt ima svoju imovinu, koja je odvojena od imovine lica koja su ga osnovala, ima posebnu organizaciju, odnosno organizacioni oblik (privredno društvo, banka, berza i sl), ima zaposlene koji obavljaju privrednu delatnost i sl.

Zadatak svakog privrednog subjekta nije da stvara ličnu imovinu (za vlasnika) ili imovinu koja ne kapitalizuje poslovanje, već jedino ostvarivanje poslovne dobiti privredne delatnosti.

Veliki broj osnivača, vlasnika, često u hvalospevu postignuća navode da su stvorili kapital, da li je taj kapital u službi poslovanja, dobijanja dodate vrednosti za proizvod ili uslugu, ostaje pitanje ?

Kada se odlučite da kupujete stanove preko privrednih subjekata koje imate u vlasništvu , razmislite, da li to ulaganje jeste neophodno ili je to vaša lična potreba ? . Naše lične potrebe, ne treba da se tiču poslovnog subjekta ili poslovne delatnosti koju vodimo .

Česte greške, koje vlasnici preduzeća prave su kupovine putničkih vozila, kako za sebe, tako za suprugu, majku i decu. Ovakve odluke nisu opravdane, ako sredstvo za rad nije u službi poslovanja. Ovakvi potezi vas vode do povećanja troškova poslovanja a ne tako retko i gubitaka u poslovanju.

Svaki privredni subjekt koji ima iskazan gubitak u poslovanju, nema pravo na subvencije ali ni na kreditna sredstva .

VLASNIŠTVO je jednako ODGOVORNO RUKOVOĐENJE

Ali u slučajevima koji su u registracionoj formi PREDUZETNICI, imamo malo drugačiju situaciju, vlasnik preduzetničke radnje je fizičko lice koje odgovara ličnom imovinom . Preduzetnici su, može se reći najodgovorniji nosioci privrede a možda u očima kreditera najslabija karika ali i najača.

Fizičko lice kao preduzetnik je registrovano u registar nadležnog organa za evidentiranje privrednih subjekata. Razliku od osnivača pravnog lica, jeste da je imovina preduzetnika koju ima u svojini, nije odvojena od imovine kojom posluje radi sticanja dobiti.

G

GRANT

Odomaćen izraz u poslovnom svetu projektnog menadžmenta koji se plasira kao strana reč, ali za svakoga ko priželjkuje vrstu bespovratnih sredstava primamljiv izraz.

Kada se predstavljaju GRANT šeme finansiranja, one podrazumevaju ili 100 % bespovratna sredstva ili neki postotak koji se dodeljuje bespovratno uz učešće korisnika bespovratnih sredstava.

Kako bi bili spremni za povlačenje bespovratnih sredstava, neophodno je da privredni subjekt testira svoje poslovanje iz više segmenata.

Finansijski test za korišćenje bespovratnih sredstava podrazumeva poslovanje bez gubitaka (nema iskazanog poslovnog gubitka) , prinudne naplate koje se odnose na blokadu tekućih računa ne smeju da budu duže od 7 dana (mada tolerancije kako kod domaćih nacionalnih finansijera ali i EU postoje i definisane su sa 21 dan moguće blokade kao tolerancije, ali svaki poziv definiše uslove i dobro ih pročitati) , plaćanje javnih davanja je neophodno bez docnji i poreskih dugova, kreditni biro je primenljiv samo u slučaju nacionalnih kreditnih institucija ali ne i GRANT šema finansiranja.

Visina raspona sredstava koja se opredeljuju kao grant šeme je uslovljena za svaki privredni subjekt/ korisnika , naročita pažnja koja se obraća je za koju namenu se povlače bespovratna sredstva (ako ste dobili za mašine i opremu nemate pravo na ista bespovratna sredstva) ali takođe visina ovih sredstva je uslovljena da niste ostvarili subvencije u prethodnih dve godine više od 23 miliona dinara. Ove odredbe koje važe kako za domaće tako i za strane donacije , da se od korisnika očekuje planiranje rasta i razvoja kao i određivanje prioriteta, koji su u skladu sa planom poslovanja i sticanja kapitala ili poslovne dobiti.

Broj zaposlenih radnika, na nekim konkursima igra bitnu ulogu za onoga ko potražuje sredstva, pa tako, postoje konkursi koji iziskuju minimalni broj radnika od 10 do 15 da bi ostvarili pravo na GRANT šemu.

Shodno pomenutom, Razvojna agencija Srbije plasira bespovratna sredstva za mašine, opremu ili nematerijalna sredstva do 5 miliona dinara u srazmernom obimu investicije, ali uslov za brojem radnika postoji i on obuhvata rang od 15 radnika ali i uslov da broj radnika nije moguće smanjivati.

Izuzetak, navodimo da se situacije poput vanrednog stanja, pandemije ili neke katastrofe, mogu opravdati kao smanjeni obim poslovanja ili odliva radne snage van domašaja Republike ili mesta poslovanja.

Poslovanje u skladu sa zakonskim odredbama, iziskuje da ovlašćena lica ili vlasnici nisu kažnjavani zbog privrednih prestupa, da se nisu bavili nelegalnim delatnostima na teritoriji obavljanja delatnosti i šire .

U sve većem obimu se proverava i vlasnička struktura , da li stvarni vlasnici imaju srodnike dalje ili bliže koji su funkcioneri ili državnici kao i političari.

SAVET

Vlasnička struktura privrednog društva određuje njegov razvoj, ali može biti uslovljena nemogućnostima za dobijanje bespovratnih sredstava ili GRANT šema, zbog sukoba interesa ako je neko državnik, političar ili sudija kao i sličnim pozicijama.

Takođe, vlasnici – stvarni vlasnici kao i ovlašćena lica treba da vode računa o ličnim porezima, prestupima ili ostalim odredbama koje kroz zakonodavne mere mogu da ograniče privredni subjekt da ostvaruje prava kako korišćenjem bespovratnih sredstava tako i učešća kroz tendere ili javne nabavke.

Usled nenamenskih trošenja sredstava koja je privredni subjekt koristio pre participiranja za nova sredstva, neće biti u prilici da povlači svaki vid pomoći bez obzira da li se radi o javnim organima ili donatorima sa sedištem u matičnoj DRŽAVI.

D

Dotacije

Državna davanja, koja se često nazivaju dotacije, subvencije ili premije, predstavljaju pomoć države u obliku prenosa resursa privrednim društvima po osnovu ispunjenja određenih uslova u prošlosti ili budućnosti koji se odnose na poslovnu aktivnost privrednih društava.

Računovodstveno evidentiranje državnih davanja kod društava koja primenjuju MRS/MSFI

Društva koja računovodstveno evidentiranje državnih davanja vrše u skladu sa odredbama MRS 20 moraju imati u vidu da se ovaj standard ne odnosi na:

- državnu pomoć u formi olakšica koje društvo može koristiti prilikom utvrđivanja oporezivog dobitka ili poreskog gubitka, ili koje se određuju ili ograničavaju na osnovu obaveze za porez na dobitak. Primeri ovakvih beneficija su periodi oslobođanja od plaćanja poreza na dobitak, poreski kredit po osnovu investicija, dozvoljena ubrzana amortizacija i snižene stope poreza na dobitak,*
- državno učešće u vlasništvu nad društvom,*

- državna davanja obuhvaćena Međunarodnim računovodstvenim standardom - MRS 41 Poljoprivreda ("Sl. glasnik RS", br. 92/2019 - dalje: MRS 41).

U skladu sa MRS 20, državna davanja se priznaju kada postoji opravdana uverenost:

- da će se entitet pridržavati uslova povezanih sa davanjima; i
- da će davanje biti primljeno.

Dva opšta pristupa računovodstvenog evidentiranja državnih davanja su:

- Kapitalni pristup

Prema ovom pristupu davanje se priznaje van bilansa uspeha, a njegovi zagovornici navode sledeće razloge za takvo evidentiranje državnih davanja:

- državna davanja su instrument finansiranja i kao takva trebaju biti evidentirana u izveštaju o finansijskoj poziciji,
- ne očekuje se nikakav povraćaj davanja,
- davanja nisu zarađena, već predstavljaju podsticaj od strane države bez povezanih troškova.

Prihodni pristup

U ovom slučaju davanje se priznaje u bilansu uspeha tokom jednog ili više perioda, a zagovornici ovog pristupa navode sledeću argumentaciju za takav tretman:

- državna davanja su primanja iz drugog izvora, a ne od akcionara, pa ih ne treba priznavati direktno u kapitalu, već ih treba priznavati u bilansu uspeha u odgovarajućim periodima,
- državna davanja su retko besplatna, već zahtevaju ispunjenje određenih uslova pomoći i predviđenih obaveza, pa ih treba priznati u bilansu uspeha tokom perioda u kojima entitet kao rashod priznaje povezane troškove za čije pokriće je davanje i namenjeno,
- budući da porez na dobitak i drugi porezi predstavljaju rashode, logično je da se na taj način u bilansu uspeha postupa i sa državnim davanjima, pošto su ona produžetak fiskalne politike.

Državno davanje se priznaje na sistematskoj osnovi u bilansu uspeha tokom perioda u kojima entitet priznaje kao rashod povezane troškove koje treba pokriti iz tog davanja.

Priznavanje državnih davanja u bilansu uspeha u trenutku prijema nije u saglasnosti sa računovodstvenim načelom uzročnosti prihoda i rashoda i bilo bi prihvatljivo samo ukoliko nije postojala nikakva osnova za alociranje davanja na periode osim po periodu njihovog primanja.

Državno davanje koje se prima kao nadoknada za nastale rashode ili gubitke ili u svrhu pružanja direktne finansijske podrške entitetu sa kojom nisu povezani budući troškovi se priznaje u bilansu uspeha perioda u kojem se prima.

DOTACIJA (od latinske reči dotare sa prevodom bogato opremiti)

Ova vrsta davanja se definiše u ugovorima sa naznakama DE MINIMIS pomoć , svaki Ugovor ili Rešenje o dotaciji ima uslove ali i sankcije usled ne namenskog korišćenja.

Dotacije kao primer u poljoprivrednoj proizvodnji mogu da se odnose na regresiran zakup zemljišta, premije za svako priplodno obeleženo grlo, premije za mleko i meso ali i dotacija za kupovinu poljoprivredne mehanizacije.

Dotacija u seoskim turističkim gazdinstvima može da bude pomoć u rekonstrukciji objekata, opremanju objekata ili mobilijara .

Kod privrednih subjekata dotacije mogu da budu za kupovinu mašina i opreme ali i za zaposlenje ranjivih kategorija (OSI) .

Đ

Dragi čitaoci BUKVARCI, ovde vama na volju predajemo slobodu, da vi kreirate neku svoju situaciju, doživljaj ili šalu, a da se vezuje za slovo Đ....

.....

.....

.....

.....

E

e ID (Portal za elektronsku identifikaciju) Link za registraciju <https://eid.gov.rs/sr-Cyrl-RS/pocetna>

Zašto je bitno da pristupite zajednici e Građanin, i ko je e Građanin ?

eGrađanin je svako lice koje ima korisnički nalog na Portalu EID. eGrađanin može da postane svaki građanin Republike Srbije koji poseduje validan biometrijski dokument (lična karta ili pasoš) i ima navršenih 16 godina života kao i strani državljani sa ili bez regulisanog boravka u Republici Srbiji.

eGrađani najčešće koriste sledeće elektronske usluge : prijava deteta za upis u vrtić , zakazivanje termina za izdavanje lične karte i pasoša, zamena vozačke dozvole, izdavanje digitalnog zelenog sertifikata, zakazivanje termina za PCR testiranje, dobijanje uverenja o nekažnjavanju elektronskim putem, ostvarivanje uvida u zaduženja po osnovu poreza na imovinu, kao i da provere svoje podatke u centralnom registru stanovništva.

eGrađanin na osnovu jedinstvenog naloga može da pristupa svim povezanim sistemima [Portal eUprava](#), [LPA](#), [eZdravlje](#), [Moj es Dnevnik](#), [eFaktura](#), [APR](#) i [Moja Prva Plata](#)

E Uprava

Portal e Uprava je nacionalni veb portal koji predstavlja jedinstvenu pristupnu tačku elektronskoj upravi u Republici Srbiji na kojoj se realizuju usluge elektronske uprave. Portal e Uprave omogućava pristup i drugim web portalima organa javne uprave. Portal e Uprave je prilično doprineo digitalizaciji kao i olakšanom pristupu za građane koji iz svojih stanova mogu da obavljaju administrativne postupke bez čekanja na šalterima i u redovima.

Elektronska uprava je omogućila da se veliki broj administrativnih poslova može odvijati iz doma, kancelarije, pokreta, putem mobilnih uređaja, a naravno ključni doprinos koji se postiže na kvalitet vremena potvrđuje da građani ali i privredna društva mogu uživati u dnevnim dokolicama slobodnih aktivnosti, značajno više nego ranije.

Šta smo dobili kroz Elektronsku upravu, komunikacija sa državnim organima i celokupnom javnom administracijom u smislu lakšeg pronalazaženja informacija i odgovarajućih formulara, kao i jednostavnijeg podnošenja zahteva, prijema rešenja i ostalih dokumenata.

Kako je e Uprava započela sa radom 2010. godine, kao doprinos velikog broja zalaganja državnih institucija kao i lokalnih samouprava koje svoje elektronske usluge i informacije pružaju građanima i privredi. Kako je od osnivanja ili početka rada e Uprave proteklo više od 13 godina, statistički podaci nam prikazuju sistem koji ima više od 3,5 miliona usluga, koje su realizovane elektronski. Milion korisnika koji imaju na raspolaganju 900 elektronskih usluga. Spada u red najviše korišćenih portala i najposećeniji nacionalni portal.

Link za e Upravu : <https://euprava.gov.rs/sve-usluge>

Važnost korišćenja servisa e ID i e Uprava su savremeni alati za obavljanje poslovnih ali i ličnih administrativnih poslova savremenog čoveka.

Benefiti koje nam omogućavaju ovi servisi se pre svega odnose na poslovanje koje zahteva u sve većem broju slučajeva da osnivač ili ovlašćeno lice privrednog društva ima pristup e servisa kako bi mogli da sprovedu poslovne aktivnosti kao što su :

- Elektronski potpis

Ova vrsta potpisa nam je značajna i neophodna za verifikaciju redovnih godišnjih finansijskih izveštaja .

Široku primenu ima kod Ugovora sa kupcima, dobavljačima kao i pri zakupu poslovnih prostora. A šta time dobijamo, recimo, ako se potpisuje Ugovor o zakupu poslovnog prostora, kada obe strane potpisnice imaju elektronski potpis, u tom slučaju ne overavaju Ugovor kod notara, već samo postavljaju svoj elektronski potpis na elektronski dokument kroz korišćenje biometrijske lične karte i koda koji se dobija u nadležnim Ministrstvima unutrašnjih poslova Republike Srbije pri izdavanju dokumenta.

Ovi načini digitalizacije poslovanja dovode do većeg radnog učinka i uštede vremena koje je za svakog privrednika dragoceno, a može se zaključiti da je najznačajniji resurs u sadašnjem dobu VREME.

Usled digitalizacije koja se uspešno sprovodi na teritoriji Republike Srbije, veliki broj institucija isključivo koristi e servise, kao vid komunikacije ali i sprovođenja rada po principu izdavanja e dokumenata, potvrda ili evidentiranja privrednika.

Kako bi ovi servisi živeli, ali i imali punu primenu, navodimo da registracija poljoprivrednih gazdinstava zahteva elektronsko evidentiranje, ne kao ranije odlazak u Trezor kako bi se registrovalo poljoprivredno gazdinstvo već elektronski.

Agencija za privredne registre, takođe posluje po ovom principu, tako da registrovanje ili promene kod privrednih subjekata, danas isključivo funkcionišu elektronski.

PREPORUKE

Naš savet, svakome ko želi da postane privrednik ili da započne poslovanje u Republici Srbiji a kako bi bio efikasniji je da pristupi ovakvim servisima, koji su besplatni ali i laki za korišćenje.

Zašto je ovaj vid registracije na nacionalnim portalima bitan, sada u sve većem broju Zahteva koji se odnose na korišćenje podsticaja ili povoljnih kreditnih linija za poslovanje, imate kao obavezu primenu e potpisa na dokumentima, mnoge institucije koje dodeljuju sredstva za razvoj privrede zahtevaju da se Zahtevi podnose elektronski a posedovanje ovoga potpisa je neophodno.

Ž

Želje

Ulaskom u svaki biznis, onaj ko ga osniva unosi neku svoju ŽELJU, on predstavlja lični identitet koji plasira koroz uslugu ili proizvod ali privredni subjekti imaju samo jednu misiju koja se ubraja u red surovih teorija DA BIZNIS STVARA KAPITAL .

Želje, poput onih da stvarate bolji svet, da rešavate društvene odgovore ostavite za vas lično, kada stvorite kapitalnu dobit tada budite odgovorni, a tada već jeste odgovorni , plaćate poreze, zapošljavate,razvijate zajednice a svojim doprinosima činite da se otvaraju škole, bolnice , vrtići a rad javne uprave postaje odgovoran .

Rast proizvodnje, usluga, čini da društvo raste i postaje bolje, ovo je doprinos privrede koji se od vas očekuje.

Ko ispunjava ŽELJE privrednika i kako da ŽELJE POSTANU STVARNOST.

Uspešnim vođenjem privrednih subjekata, postignućima, inovacijama , doprinosima u humanim akcijama kompanije koje se izdvoje kako po profitu ili nekoj specifičnoj kategoriji doprinosa, ostvaruju mogućnost da budu deo poslovnih zajednica, kako nacionalnih tako i međunarodnih tela, koje posluju u okviru privrednih komora, asocijacija, fondova Upravnih odbora, rukovođenju poslovnim forumima i sličnim sistemskim udruživanjima koje imaju ulogu da naprave širi doprinos privredi, zajednici ili nauci.

Nije tako retko, da na pozicijama upravljačkih odbora KOMORA, INSTITUTA ili ASOCIJACIJA borave funkcijama direktori, vlasnici ili menadžeri preduzeća – kompanija (USPEŠNIH).

Njihova uloga je doprinos privrednom ambijentu kako kroz ZAKON tako i primenljive UREDBE koje direktno ili indirektno utiču na poslovnu infrastrukturu, ciljeve razvoja održive privrede ali i razvoj novih disciplina koje mogu da omoguće lakši i efikasniji razvoj privrede Republike Srbije.

Pripadnost predstavnika privrednih subjekata, kroz participaciju u Privrednoj komori Srbije (sa regionalnim komorama koje su na teritoriji Republike Srbije) može da unapredi status privrednih subjekata po pitanju različitih tema i tretmana koji se odnose na zakonsku regulative, primenu zakonskih akata i podakata, postizanje većih zahteva za podsticaje specifičnim privrednim granama ali i prenosa dobre prakse na privredne subjekte u razvoju ili u prelomnim životnim tokovima preduzeća.

Privreda treba da ima svoj glas, koji predstavljaju predstavnici ovih grupacija , kako kroz komore, asocijacije , institute ili Upravne odbore a predlozi kojima privredni predstavnici mogu da utiču lobistički jeste odbrana stava privrede kao i prikaz komparativnih metoda kroz primere dobre prakse.

Primer jedne nacionalne alijanse koja utiče na donošenje zakona jeste NALED (NACIONALNA ALIJANSA ZA LOKALNO EKONOMSKI RAZVOJ) koja je recimo u privrednom ambijentu imala uticaj na nacionalne institucije kako bi se sproveo zakon koji se odnosi na SUZBIJANJE SIVE EKONOMIJE, POVEĆANJE PRILIKA ZA ZAPOŠLJAVANJE SEZONSKIH RADNIKA, REFORMA UPISA U KATASTAR E ŠALTER ZA NEPOKRETNOST, EFEKTIJNE JAVNE NABAVKE, PODRŠKA IMPLEMENTACIJI SISTEMA e AGRAR, MIA ChatBot za opštinske usluge, Counter Gray PODRŠKA LEGALNOM RADNOM ANGAŽOVANJU ZBOG POVEĆANOG OBIMA POSLA kao i ostali projekti koji su povezali JAVNU UPRAVU i privredne subjekte zarad razvoja ekonomije Republike Srbije a iza sebe imaju preko 140 projekata koje su sprovodili kroz svoje delovanje.

Jednom kratkom rečenicom, predstavljanje ove prestižne institucije sa otiskom na privredni ambijent glasi SINHRONIZACIJA RADA JAVNE UPRAVE SA POTREBAMA PRIVREDE REPUBLIKE SRBIJE.

PREPORUKA

U odabiru članstva da li asocijacija, komora , udruženja ili ostalih oblika organizovanja na bazi učlanjenja naš savet je da odaberete članstvo u nekoj od navedenih institucija koje razvijaju privredu i čine je boljom kroz aktivno učešće u promenama i primenama a to su :

NACIONALNA ALIJANSA ZA LOKALNO EKONOMSKI RAZVOJ

Link : <https://naled.rs/o-nama>

Adresa : Makedonska 30/VII, 11103 Beograd, Srbija

Telefon : +381 11 3373063 ; +381 11 3373061

E mail : naled@naled.rs

PRIVREDNA KOMORA SRBIJE

Link : <https://en.pks.rs/>

Adresa : Resavska 13-15, 11000 Beograd

Telefon : 0800 808 809

E mail : bis@pks.rs

KOMORA ITALIJANSKO SRPSKIH PRIVREDNIKA

Link : <https://www.ccis.rs/sr/>

Adresa : Kralja Milana 33/IV, 11000 Beograd

Telefon : +381 11 362 2773

E mail : office@ccis.rs

SRPSKA ASOCIJACIJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA

Link : <https://srb-smeasoc.org/o-nama/>

Adresa : Bulevar Zorana Đinđića 76/10, 11070 Beograd

Telefon : +381 60 525 1552

E mail : office@srb-smeasoc.org

SRPSKA FONDACIJA ZA PREDUZETNIŠTVO

Link : <https://www.sef.rs/en/aboutus/>

Adresa : Vladimira Popovića 6, 11070 Novi Beograd

Telefon : + 381 11 4126667 ili +381 11 4126668

E mail : info@sef.rs

NAPOMENA : Ova Fondacija je osnovana od strane Founders of the Foundation are KfW, German Development Bank, (www.kfw-entwicklungsbank.de) and Privredna komora Srbije (PKS), Serbian Chamber of Commerce (<https://pks.rs/>).

Ova Fondacija će potpisati novi finansijski ugovor između Srpske fondacije za preduzetništvo (SEF) i Nemačke razvojne banke (KfW) vredan 10,13 miliona evra koji je finansiran iz sredstava EU provoditi za 2025. godinu za plasman povoljnih kredita sa podsticajima za Start Up kompanije a realizacija će se sprovoditi preko Banaka u saradnji sa PRIVREDNOM KOMOROM SRBIJE.

ADVANTAGE AUSTRIA U SRBIJI

Link : <https://www.advantageaustria.org/rs/Startseite.sr.html>

Adresa : Genex apartmani, Apt. 103 Vladimira Popovića 6, Novi Beograd

Telefon : +381 11 3015 850

E mail : belgrad@wko.at

AMERIČKA PRIVREDNA KOMORA

Link : <https://www.amcham.rs/>

Adresa : Smiljanićeva 24/I , Beograd

Telefon : +381 11 3088 132

E mail : info@amcham.rs

AUSTRALIJSKO SRPSKA PRIVREDNA KOMORA

Link : <https://ascconline.com.au/>

Adresa : Cara Lazara 5-7, 11000 Beograd

Telefon : +381 65 2381 389

E mail : info@ascconline.com.au

BELGIJSKO SRPSKA ASOCIJACIJA PRIVREDNIKA

Link : <https://bsbiz.eu/>

Adresa : Koče Kapetana 30, Beograd

Adresa : +381 65 2139213

E mail : m.vrnjanac@bsbiz.eu

BRAZIL SRBIJA PRIVREDNA KOMORA

Link : <https://www.ccbsorg.com/>

Adresa : Beograd, Srbija

E mail : ccbrazilserbia@ccbsorg.com

BRITANSKO SRPSKA PRIVREDNA KOMORA

Link : <https://www.britserbcham.com/>

Adresa : Dositejeva 15, Beograd

E mail : office@britserbcham.com

KANADSKO SRPSKO POSLOVNO UDRUŽENJE

Link : <https://cansee.biz/>

Adresa : Bul.despota Stefana 64a, Beograd

Telefon : +381 11 2761793

E mail : office@cansee.biz

KONFINDUSTRIJA SRBIJA

Link : <https://www.confindustria.rs/>

Adresa : Zmaja od Noćaja 12, Beograd

Telefon : +381 11 2627 982

E mail : office@confindustriaserbia.rs

HRVATSKA PRIVREDNA KOMORA

Link : <https://www.hgk.hr/>

Adresa : Resavska 34, Beograd

Telefon : +381 11 3226 101

E mail : hgkrs@hgk.hr

HRVATSKI POSLOVNI KLUB

Link : <https://hpk.rs/>

Adresa: Topličnin venac 19-21, Beograd

Telefon : +381 11 2028 035

E mail : office@hpk.rs

FRANCUSKO SRPSKA PRIVREDNA KOMORA

Link : <https://www.ccfs.rs/>

Adresa : Kosovska 10, Beograd

Telefon : +381 11 3348351

E mail : office@ccfs.rs

NEMAČKO SRPSKA PRIVREDNA KOMORA

Link : <https://serbien.ahk.de/>

Adresa : Topličin venac 19-21, Beograd

Telefon : +381 11 202 8010

E mail : info@ahk.rs

HELENSKO PRIVREDNO UDRUŽENJE SRBIJE

Link : <https://www.hba.rs/>

Adresa : Bulevar Arsenija Čarnojevića 68/8 , Beograd

Telefon : +381 11 3626 067

E mail : office@hba.rs

ITALIJANSKA TRGOVINSKA AGENCIJA

Link : <https://www.ice.it/en/markets/serbia/beograd>

Adresa : Kneza Miloša 56, Beograd

Telefon : +381 11 3629 939

E mail : balgrado@ice.it

KOMORA ITALIJANSKO – SRPSKIH PRIVREDNIKA

Link: <https://www.ccis.rs/it/>

Adresa : Kralja Milana 33/IV , 11000 Beograd

Telefon : +381 11 362 2773

E mail : office@ccis.rs

JAPANSKA POSLOVNA ALIJANSA

Link : <http://www.jbas.rs/>

Adresa : Svetogorska 7L, Beograd

Telefon : +381 64 801 57 75

E mail : office@jbas.rs

KOREJSKA ASOCIJACIJA ZA PROMOCIJU TRGOVINE I INVESTICIJA

Link : <http://www.kotra.rs/>

Adresa : VIG PLAZA , 7th Floor, Trešnjinog cveta 1, Beograd

Telefon : +381 11 3110 860

E mail : beograd@kotra.rs

NORDIJSKA POSLOVNA ALIJANSA

Link : <https://www.nba.org.rs/>

Adresa : Bulevar Kralja Aleksandra 18, Beograd

Telefon : +381 65 313 2013

E mail : iva.petrovic@nba.org.rs

SRPSKO IRANSKA POSLOVNA KOMORA

Link : /

Adresa : Ruzveltova 35, III sprat (Zira business centre) , Beograd

Telefon : +381 11 331 4558

E mail : office@srpsko-iranskapk.com

SLOVAČKO SRPSKA PRIVREDNA KOMORA

Link : <http://www.ssok.eu/>

Adresa : Grosslingova ul. 4, 811 09 , Bratislava

Telefon : +421 2 526 31 884

E mail : office@sstk.eu; office@ssok.eu ili kralik@advokat.sk

SLOVENAČKI POSLOVNI KLUB

Link : <https://www.spk.rs/>

Adresa : Milutina Milankovića 7 v, Novi Beograd

Telefon : +381 11 2252 610

E mail : klub@spk.rs

ŠVAJCARSKO - SRPSKA PRIVREDNA KOMORA

Link : <https://www.sccc.rs/>

Adresa: Dalmatinska 19, Beograd

Telefon : +381 11 2083107

E-mail: office@sccc.rs

TURSKA AGENCIJA ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I KOORDINACIJU

Link : <https://tika.gov.tr/>

Adresa: Užička 58b, Beograd

Telefon: +381 11 266 2023

E-mail: belgrad@tika.gov.tr

TURSKO – SRPSKO PRIVREDNO UDRUŽENJE

Link : <https://tsba.org.rs/>

Adresa: Milutina Milankovića 9e, Belgrade

Telefon: +381 11 266 2023

E-mail: belgrad@tika.gov.tr

UKRAJINSKA PRIVREDNA KOMORA U SRBIJI

Link : /

Telefon : +381 62 8172239

Email: ukrsrbchamber@gmail.com

SRPSKA ASOCIJACIJA MENADŽERA

Link : <https://www.sam.org.rs/kontakt/>

Adresa : Smiljanićeva 24, III sprat, 11000 Beograd

Telefon : +381 11 308 7604 ili +381 11 308 7605

E mail : office@sam.org.rs

ASOCIJACIJA ZA KVALITET I STRANDARDIZACIJU SRBIJE

Link : <https://aqss.rs/kontakt/>

Adresa : Čupićeva 4/3, 37000 Kruševac

Telefon : +381 37 410 710

E mail : office@aqss.rs

E COMMERCE ASOCIJACIJA SRBIJE

Link : <https://ecommserbia.org/>

Adresa : Bulevar Mihajla Pupina 10v/2, 11070 Beograd | Srbija

Telefon : /

E mail : info@ecommserbia.org

SAVEZ EKONOMISTA SRBIJE

Link : <https://www.ses.org.rs/o-nama/regionalna-saradnja-i-druge-inicijative>

Adresa : Dobrinjska 11, 11000 Beograd

Telefon : +381 11 3613-409; 2644-980

E mail : office@ses.org.rs

NACIONALNA ASOCIJACIJA ZA BIOMASU SERBIO

Link : <https://www.serbio.rs/o-nama/serbio>

Adresa : Vladike Ćirića 2, 21000 Novi Sad

Telefon : +381 21 3823 533

E mail : office@serbio.rs

SRPSKA ASOCIJACIJA RECIKLERA AMBALAŽNOG OTPADA

Link : asocijajareciklera.com

https://www.facebook.com/asocijajareciklera/?locale=sr_RS

Adresa : Bulevar Kralja Petra I 7, 21000 Novi Sad

Telefon : +381 63 1126 908

Z

Zarada

predstavlja osnovnu motivaciju za rad svakog zaposlenog. Ona je najvažnije pravo svakog radnika koji sa poslodavcem ima zasnovan radni odnos.

*Zarada se isplaćuje u novcu, odnosno kroz finansijsku nadoknadu za rad u firmi. Pored zarade, zaposleni mogu da ostvare i brojna druga prava iz radnog odnosa, kao što su **plaćeno odsustvo**, zatim **neplaćeno odsustvo**, uključujući i primanja koja se zaposlenima mogu isplatiti.*

U današnjici u kojoj poslujemo i živimo se suočavamo sa izazovima koji imaju konotaciju problema radne snage – deficit , tako i zarade, odgovaramo na večite dileme “motiv radnika kroz finansijsku nadoknadu”.

Da li je finansijska nadoknada jedina motivacija za radnika DANAŠNJICE ?

Sektori koji se bave ljudskim resursima u preduzećima, motivacijama ali i izazovima, već dugi niz godina traže odgovor na pitanje MOTIVA ZA RADNIKE.

Promene koje su usledile nakon KOVID pandemije, rada od kuće ili mešovitog rada, donose trendove koji se usmeravaju na kreaciju radnih mesta po meri čoveka ali i njihove nadoknade spram rezultatata koje oni ostvaruju.

Meriokratija , kao deo nauke o radnom učinku i postignućima su postale sve zastupljenije a odgovori o zadovoljstvu zaposlenih kao i njihovoj stalnoj motivaciji se traže iz godine u godinu koja dolazi.

Na teritorii Republike Srbije, ali i globalnoj poziciji celog SVETA , radna snaga postaje večita dilema ali ne plata ili zarada.

Može se primetiti da se traga za rešenjima kako obezbediti radnu snagu, u skladu sa ponudama koje su dostupne privrednicima, kako pronaći najbolje rešenje znanja i veština koje radnici imaju a staviti u službu dobijanja proizvoda i usluga.

Kao jedan od globalnih projekata koji se pokreću su RADNE MIGRACIJE, koje treba da posluže da ZEMLJE koje imaju nedovoljno radne snage , mogu da koriste benefite koji omogućavaju efikasnije zaposlenje stranaca, koje može da bude odgovor na ekonomiju ali i nova prilagođavanja koja se odnose na činjenicu da radnici svoju radnu poziciju posmatraju kao tranzitnu i da se traga za boljim rešenjima ali boljim sansama kako za zaposlenog tako i za poslodavca.

SAVET

Pri kreiranju POSLOVNOG PLANA, kroz projektovanje priliva od roba ili usluga, značajno je sagledati realnu sliku o razvoju poslovanja, ovo se naročito odnosi na broj planirane radne snage ali i zarada.

Važna uloga svakog poslodavca je da kroz lični akcioni plan poslovanja predvidi načine kako da u početnim fazama obezbedi radnu snagu ili zaradu za zaposlene kroz korišćenje stimulativnih mera koje Republika Srbija plasira u vidu konkursa koji se odnose na zaposlenje radnika koji su iz kategorije MLADI, INVALIDI ili RANJIVIH GRUPA OSI.

Takođe, naročita pažnja treba da se obrati na mogućnosti zaposlenja stranaca ili povratnika, podsticajne mere postoje a uspešno se sprovode u Republici Srbiji.

Konkursi koji su otvoreni od strane Republike Srbije Nacionalna služba za zapošljavanje navodi vas kao poslodavca da tražite partnere u saradnji sa njima ali i ekonomsko prihvatljive uslove za lične zarade – plate radnika koje planirate da angažujete.

Programi kao što su MOJA PRVA PLATA kao i pristupanje DUALNOM OBRAZOVANJU , mogu da utiču na kreiranje radnog ambijenta za radnike po vašoj meri, kao i za kreiranje zarada za buduće radnike koji treba da vas prate u biznisu.

Istakli bi značajnu ulogu Zakona o socijalnom preduzetništvu, koji u velikoj meri može da doprinese razvoju malih biznisa u Republici Srbiji kao značajnu stimulaciju za POVRATNIKE I DIJASPORU.

Kako je Evropska Unija prepoznala socijalno preduzetništvo kao rešenje za razvoj privrede ali i angažovanje ranjivih kategorija društva, očekuje se da se u narednim godinama plasira veliki broj bespovratnih sredstava koja će biti namenjena za razvoj ove privredne delatnosti koja može da ima uporište kod subvencionisanja ličnih zarada radnika ili njihovih plata.

Mladi koji dolaze iz DIJASPORE , naročitu pažnju mogu da obrate na nerazvijene kategorije kao dobro mesto za život ali i razvoj biznis modela. Sredine koje su definisane kao 3 ili 4 kategorija razvijenosti imaju potencijale u pogledu infrastrukture, socijalnog života ali i veliki broj stimulacija za zaposlenje radnika i dobijanja sredstava za unapredjenje poslovne infrastrukture.

Poreske osnovice, recimo u ovim delovima Republike Srbije su niže, a troškovi života su znatno manji kao i sama potrošačka korpa. Uglavnom, u ovim sredinama ima dosta zdravih predela koji mogu da posluže za razvoj turizma, zdravstvenog turizma , rekreativnih delatnosti ali i proizvodnje zdrave hrane.

Preporuka za mesta iz 3 i 4 kategorije razvijenosti omogućavaju IT stručnjacima razvoj kompanija koje mogu da budu mesta za afirmaciju IT nomada koji tragaju za kvalitetnim sredinama, porodičnim sredinama , kao i ponudama za što ekonomičniji boravak u njima.

Prosečne neto zarade (plate) – septembar 2024. godine

Na osnovu Saopštenja ZR10 Republičkog zavoda za statistiku (br. 319 od 25.11.2024), prosečne neto zarade po zaposlenom u Republici Srbiji u septembru 2024. godine su iznosile:

	Plate (neto) – septembar 2024.
Republika Srbija – ukupno	96.115
Zarade zaposlenih u radnom odnosu	96.541
Zarade zaposlenih van radnog odnosa	58.632
Zarade zaposlenih u pravnim licima	102.605
Zarade preduzetnika i zaposlenih kod njih	49.573
Javni sektor	99.363
Van javnog sektora	94.803

“Sl. glasnik RS”, br. 93/24 od 25.11.2024. godine.

Ostali podaci (Republika Srbija – ukupno):

Neto zarada u septembru 2024. u odnosu na septembar 2023.:

- **nominalno povećanje za 13,0% (nominalni indeks = 113,0)**
- **realno povećanje za 8,4% (realni indeks = 108,4)**

Neto zarada u septembru 2024. u odnosu na avgust 2024.:

- **nominalno smanjenje za 0,6% (nominalni indeks = 99,4)**
- **realno smanjenje za 0,7% (realni indeks = 99,3)**

Korisni linkovi :

<https://www.nsz.gov.rs/>

https://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/13/13529_zakon_o_zapo_ljavanju_stranaca.pdf

<https://mojaprvaaplata.gov.rs/>

<https://dualnok.gov.rs/kategorije-dokumenata/javni-pozivi/>

<https://www.kalkulator.servisracunara.org/>

<https://www.capernaum.rs/kalkulator-dopunskog-rada/>

<https://www.apr.gov.rs/registri/privredna-drustva/uputstva/status-socijalnog-preduzetnistva/o-statusu-socijalnog-preduzetnistva.4654.html>

<http://ras.gov.rs/uploads/2017/09/mapa-uredba-sr-eng.pdf>

I

Inovacija

promena, novina, novina ili proces donošenja promena. U humanističkim strukama, pojam se odnosi na proces osavremenjavanja i pozitivne promene u uslugama ili njihovim rezultatima.

Inovacija je primena nove i poboljšane ideje, postupka, dobra, usluge, procesa koji donosi nove koristi ili kvaliteta u primeni.

Usled promena na globalnom svetskom ekonomskom tržištu, privredi se postavljaju novi zadaci koji je usmeravaju na sprovođenje inovacija kao jedinom rešenju održivosti. Inoviranje, se očekuje kao doprinos na postojeće tradicionalne oblike poslovanja kako kroz primenu novih tehnologija, a sve u ruhu automatizacije, digitalizacije i primene veštačke inteligencije.

Današnji privrednik, kao menadžer svoga preduzeća svoja znanja i veštine unapređuje na dnevnom nivou, pametna specijalizacija je jedino pravo rešenje za razvoj uspešnih biznis modela. Kako je sve veći stepen upliva inovacija u poslovanju, inoviranje svakog subjekta je postala realna slika sadašnjice u okviru tržišne utakmice sveta.

Da li smo spremni za inovacije ? Koliko vremena nam je potrebno da uložimo u znanja, seminare kako bi naše poslovanje radilo za nas ?

Kao rekapitulacija podsticaja kako domaćih tako i inostranih fondova za privredu ili početnike , zaključujemo samo jedno, da je INOVACIJA tražena u bilo kojoj sveri poslovanja, bili mali zanatlija ili industrijska proizvodnja.

Prema podacima o INDIKATORIMA inovativnih aktivnosti 2023. godine, učešće poslovnih subjekata sa najmanje jednom vrstom inovacija iznosilo je 51,14 % . Inovativno je više od 67 % subjekata u Srbiji, a oko 56 % srednjih poslovnih subjekata, dok mala preduzeća čine 50 % .

Zanimljivo je istaći da 47 % privrednih subjekata na nivou Republike Srbije inovira proizvode i procese, oni su neravnomerno raspoređeni po regionima.

Regionalna zastupljenost inovacija (u domeni procesa i proizvoda) raspona od 48,20 % je na teritoriji Beogradskog regiona, a do samo 8 % region južne i istočne Srbije.

Interesantno je znati da je najveći broj inovatora u sektoru usluga i smeštaja 64,5 % a sektora trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila 61 % , a rudarstvo kao grana privrede ima najmanji stepen inovativnosti sa 23 % učešća.

Kao jedan od primera dobre prakse navodimo menadžera i suosnivača kompanije Vajt Lemur (White Lemur) Nikolu Stanojevića iz Beograda koji je predvodio tim inovatora koji su osmislili novi proizvod Biosporin kao ekološku, zelenu i biorazgradljivu zamenu za stiropor. Proizvod je napravio revolucionarne korake u industriji obzirom da se dobija od poljoprivrednog otpada i posebne vrste gljive koja je namenski razvijana i proizvedena (laboratorijski uslovi) .

I kako nastaju inovacije upravo na problem a signal za inovatore je upravo bila ova vest :

Evropski parlament je marta 2019. godine izglasao zakon kojim je predviđena zabrana plastičnih predmeta za jednokratnu upotrebu, među kojima su i kutije za hranu i čaše od ekspaniranog polistirena - što je drugo ime za stiropor.

Kažu da Srbija ima dobru inovativnu klimu, kako su objavljeni zvanični podaci za Zapadni Balkan organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, a Republika Srbija je u nauci, tehnologiji i inovacijama prema izveštajima o konkurentnosti u značajnom vrhu REGIONA. Kako se ističe ovim rezultatima je doprineto osnivanjem Ministarstva , nauke , tehnološkog razvoja i inovacija 2022. godine. U Srbiji je unapređeno upravljanje i finansiranje NTI politika , a efikasnost i postavljanje strateških ciljeva je unapredilo inoviranje / inovacije.

Doprinos inovativnim aktivnostima preduzećima, pojedincima je podstaknut i merama Republike Srbije kroz četvorogodišnji projekat SRBIJA INOVIRA, koji je imao za cilj da jača inovativna rešenja kroz stimulatvne mere kao što je sufinansiranje inovacija, stimulacija pri zaposlenju stručnih kadrova u oblasti inovacija ali i stalna promcija inovativnih ideja koje su se sprovodile i finansirale.

Kako bi se privreda podstakla pokrenut je od strane ICT HUB –a projekat uz podršku USAID –a , a centralno mesto projektnih aktivnosti predstavlja Superklaster – globalno potvrđeni biznis model kako bi se na lokalnim nivojima razvijale INOVACIJE kroz mogućnosti javno privatnih partnerstava ali i aktivnog uključenja naučno obrazovnih institucija u Republici Srbiji.

Više o programima koji su namenjeni za inovacije kao i o samom program SRBIJA INOVIRA može se pročitati na sledećem linku : <http://srbijainovira.rs/>

Institucije za podršku inovacija su sledeće i kontinuirano nude podršku aplikantima u toku godine kroz različite cikluse programa za finansiranje a više o ovim temama na sledećoj WEB stranici :

<https://www.inovacionifond.rs/cir/>

<https://www.euzatebe.rs/rs/sektori/nauka-i-inovacije/o-sektoru>

DA LI STE ZNALI ?

Podrška Evropske unije inovacijama i konkurentnosti u Srbiji vredna je više od 250 miliona evra za period od 2014. do danas. Sredstva namenjena ovom sektoru koriste se za podsticanje kvaliteta nauke, inovacija i povezivanja sa evropskim i međunarodnim naučnicima i preduzetnicima, čime se povećava konkurentnost srpske ekonomije. Od 2014. Srbija je korisnik i Okvirnog programa za istraživanje i inovacije - Horizon Europe.

EU podstiče razvoj nauke i inovacija kako bi stvorila tehnološke preduslove za razvoj konkurentnosti i privrede širom Evrope. Građanima Srbije, EU je omogućila korišćenje zajedničkog istraživačkog prostora i usavršavanje u zemljama EU, čime su srpski naučnici postali vidljiviji evropskoj i svetskoj naučnoj zajednici.

Podrška Evropske unije sprovodi se u saradnji sa Vladom Srbije. Evropska Unija je veći donator za razvoj Srbije od svih ostalih međunarodnih donatora zajedno. Donacije Evropske Unije se koriste za razvoj Srbije.

K

Kredit

Od latinske reči CREDERE – što znači verovati , koliko jeste poverenički odnos sa jedne tako je i sa druge strane bilo da ste korisnik kredita ili krediter.

Kredit je samo i jedino metoda – alat da na legalan, formalan način da privrednici dobiju pozajmicu koja se definiše vremenom otplate, kamatnom stopom i načinima obezbeđenja ali i namenom često.

Kako podaci navode ADAM SMIT je imao teoriju da je kredit produkt trampe, ali istraživački rad je kasnije dokazao da je drugačije bilo u praksi. Kako je trampa bila između grupa ili pojedinaca ona se odnosila na trgovinu koja je realizovana TRAMPOM. Kako bi grupacije tadašnjih plemena mogle da trguju , tada je nastajao kredit ili dug.

Veliki broj privrednika, kako malih tako i velikih isključivo svoje poslovanje baziraju na kreditnim linijama, neki koriste podsticaje za Start Up kompanije kroz povoljne dugoročne linije a neki za postojeće subjekte koji se razvijaju uvećavaju kapital i imovinu.

Pitanja, da li je teže malom privredniku koji počinje svoj novi tržišni biznis ili onome ko posluje više od 5 godina, jednako je zahtevno i sa težinom koja je plasirana kroz segmente dokazivanja, održivosti, rentabilnosti, kapitala ili budućih proekcija poslovnih rezultata.

Kako bi prihvatljivim terminima pojasnili zanačaj kreditiranja ovaj deo BUKVARA će podeliti Start Up početnike i postojeća privredna duštva u instrukcionim uslovima kroz poglavlja koja specificiraju poslovanje .

START UP PODRŠKA / KREDITIRANJE

Podrška početnicima u poslovanju postoji svuda u svetu, tako i kod nas, ona je finansirana povoljnim kreditnim linijama od nacionalnih institucija za kreditiranje kao i bankama koje imaju linije za početnike u poslovanju, ali uglavnom sa visokom kamatnom stopom.

Namene tih kreditnih linija su usmerene za osnovna sredstva za rad ili trajno obrtna sredstva TOS ili tekuća investiciona održavanja poslovanja.

Kako izgleda put jednog Start Up –a u Republici Srbiji , pa može se reći lak ali i trnovit.

Podrška u kreditiranju sa minimalnim kamatnim stopama i bespovratnim sredstvima zahteva pripreme na koje često privrednici nisu spremni , a u tim situacijama angažovanje knjigovode i konsultanta je uglavnom prisutno ali i opravdano .

Segmenti od registracije biznisa do apliciranja su fazni, tako da ćemo u ovom delu posvetiti pažnju na početne korake – procedure koje vas kredituju da možete da povlačite ovakva sredstva kao početnik u poslovanju.

DELATNOST

Vaš odabir delatnosti ili pretežne šifre delatnosti, vas kategoriše da li imate finansiranu ili ne finansiranu delatnost, tako recimo, možemo da navedemo da je TRGOVINA kao primarna delatnost ne podržavana delatnost od strane nacionalnih institucija. Finansiranje za Start Up se odnosi na delatnosti koje su uslužne ili proizvođačke.

Uslužne delatnosti kao proizvođačke , podpadaju u grupaciju dozvoljenih zakonom o poslovanju, a izuzimaju IGRE NA SREĆU, PROIZVODNJU ORUŽJA kao i delatnosti koje podrazumevaju prometovanje zabranjenih supstanci .

Kako bi mogli da budete konkurentni, pažljivo pročitajte instrukcije za finansiranje delatnosti koje se odnose na prihvatljive, često delatnosti poput pružanja ličnih usuga nemaju uporišta u konkursima, kao što su tetoviranje, tarot i slično.

Delatnost kategoriše privredni subjekt da može da obavlja osnovnu delatnost – pretežnu delatnost, kao i da sve što podrazumeva osnovna sredstva za rad koja potražuje kroz kredit ima veze da delatnošću.

Kako to izgleda u praksi, da recimo proizvodnja kolača, može da proizvodi kolače, ali i da ih distribuira.

Ono što je dozvoljeno, da svaki subjekt bio on preduzetnik ili privrednik može da ima poslovne registrovane jedinice u okviru registrovanog subjekta.

Kako krediter definiše konkurs, napomene za osnovno sredstvo za rad (mašine, oprema, postrojenja ili vozila) je važan deo za svakoga ko aplicira za sredstva jer se vezuje za delatnost subjekta.

KNJIGOVOĐA / RAČUNOVOĐA

Značajna uloga u poslovanju malih ili velikih privrednika se oslanja na dobrog i iskusnog knjigovođu, koji prati zakone u računovodstvu i poslovanju kako bi usmeravao poslodavce na poštovanje zakona ali i opravdanost učešća na tržištu.

Knjigovođa/ računovođa je lice koje može da bude angažovano eksterno ili zaposleno u privrednom subjektu ali sa stručnim ingirencijama za obavljanje poslova kao sertifikovani računopolagač.

Bilo da se radi o angažovanom ili zaposlenom, osnovna radnja koju računovođa sprovodi je knjiženje, evidentiranje, obračun poreza i plata, izrada završnih godišnjih redovnih računa a prema potrebi i ostalih administrativno – finansijskih radnji, koje iziskuju analitiku poslovanja prema bankama ali i redovnih pregleda za samog poslodavca.

POSLOVNI PROSTOR

Odabir poslovnog prostora se odvija od ličnih resursa ili zakupljenih resursa, koji su definisani sa potrebama delatnosti privrednika.

Poslovni prostor, je značajan za kreditera , kada navodimo nacionalna tela , jer se potražuje da tokom otplate i mirovanja kredita poslovni prostor koji se zakupljuje bude validan ili aktivan ugovornim odnosom , kako bi se time prikazala održivost projekta ali i mesto garancije proizvodnje ili usluge.

Poslovni prostor može da bude u vlasništvu privrednika, a uslov da fizičko lice samo sebi ili privrednom subjektu iznajmljuje ili ustupa poslovni prostor je neophodno ali i da ovakav Ugovor overava kod notara, uz trajanje od 6 godina, spram trajanja kredita i otplate (u svakom konkursu su definisani uslovi).

Preporuka je da poslovni prostor bude legalizovan objekat, uz koji se krediteru dokazuje lična karta vlasnika, vlasnički list, kopija poreskog rešenja, račun za struju ili vodu i fotografije.

OSNIVAČ – POD LUPOM KREDITERA

Osnivač koji podnosi zahtev za korišćenje povoljnih kreditnih linija, pre bilo koje radnje treba da proveri svoj kreditni biro, dugovanja koja se odnose na poreze, kako fizičke imovine tako i ostalih otplate, pa čak i evidentiran dug kod recimo operatera telekomunikacija može da bude sporan za odobrenja ako postoji iskazan dug ili bilo koji ne plaćeni utuženi iznos.

INVESTICIJA

Investicija za koju se aplicira neophodno je da bude vezana za poslovanje, kako kroz opremu koja isključivo služi za obavljanje delatnosti ali i koja je prikazana kroz biznis plan i koja doprinosi razvoju proizvoda ili usluge.

Najznačajnije institucije za podršku :

<https://fondzarazvoj-co-rs>.

POSTOJEĆI PRIVREDNI SUBJEKTI

Kreditne linije za postojeće privredne subjekte, su namenske kako za razvoj postojeće delatnosti, tako i za razvoj novih proizvoda ili usluga.

Kredibilitet pravnog postojećeg lica je bitan, pored poslovanja koje ne sme da bude iskazano sa gubitkom, zaduženjem preko kapitala, buduća investicija je praćena sa projektovanjem koje se odnosi na razvoj poslovanja ali pregledom dosadašnjeg poslovnog istorijata.

Kako bi privredni subjekt bio konkurentan, očekuje se ili stabilno poslovanje ili razvojni format brzorastućeg privrednog subjekta koji prikazuje zdrav rast kako po pitanju prihoda tako i kapitala.

Finansijske institucije koje obezbeđuju kreditne linije, sa akcentom na povoljnije, imaju obimniju dokumentaciju od banaka, zarad plasmana novaca koji imaju za cilj unapređenje privrednog ambijenta kroz stimulatивne mere zaposlenja – otvaranja novih radnih mesta , uticaja na razvoj zajednice ali i dokazivanja društvene odgovornosti.

Akcentat koji se postavlja kod procesa dobijanja kreditnih linija koje spadaju u red stimulatивnih, su uglavnom opredeljenje za proizvodnje ali i za ostale grane koje su podržane od EVROPSKE INVESTICIONE BANKE.

Najznačajnije institucije za podršku su :

Fond za razvoj RS

Link : <https://fondzarazvoj.co.rs/>

Razvojna agencija Srbije

Link : <https://ras.gov.rs/>

Evropska investiciona banka

Link : <https://www.eib.org/en/publications/the-eib-in-serbia?lang=sr>

Razvojni fond APV

<https://rfv.rs/>

L

LIDER

Poslovanje kojim se firma bavi, treba da poseduje legitimitet kao kao i oni koji upravljaju i rade u privrednom subjektu.

Pozicija koja nas čini legitimnim je resurs, reference ali i zadovoljna poslovna zajednica koja koristi naše usluge ili proizvode. Odživost biznisa ili modela poslovanja je uloga koja zahteva da učimo, investiramo, izlažemo i inoviramo.

Naš proizvod ili usluga je naš legitimitet za poziciju LIDERA, da radimo ono za šta smo registrovani, a sa druge strane da budemo prepoznatljivi, da li kao lider ili pionir u poslu, jednako je važno održavati ovu pozicioniranost poslovanja.

Često, legitimitet nam odaju počasti, nagrade, priznanja, doprinos u poslovnom ambijentu ali i uloga u privrednoj grani, kroz koju prikazujemo primer dobre prakse, a naše poslovanje koriste kao metodu komparacije u merenju postignuća.

Težnja za LIDERSTVOM je značajna, zahtevna a često iz očiju posmatrača monopolistička.

Monopolistička pozicija LIDERSTVA je varljiva, jer tržište usmerava kretanja, a ne tako retko se desi da firma postojeća – uspešna ostaje sama na tržištu usled gašenja ostalih kompanija ili nedostatka radne snage, a iz očiju posmatrača ona koja opstaje ima mogućnost da kreira kako cene, tako i nastup, ovako nas kredibilitet dovodi do rezultata, a oni do LIDERA.

Lj

Ljudi

Najznačajnija tema današnjice su LJUDI, a sve češća pitanja koje čovečanstvo postavlja kako pronaći radnu snagu traže odgovor u sadašnjem vremenu. Sve je veći broj novih tržišnih zanimanja koja se oslanjaju na rešavanje kadrovskih pitanja, iznalaženja načina za održivu radnu snagu.

Programi koji se pokreću na nivou SVETA, ali i EVROPE su usmereni ka rešavanju RADNIH MIGRACIJA u korist ZEMALJA koje potražuju radnu snagu koja u velikoj meri zahteva angažovanje agencija za posredovanje, državnih organa, ambasada kao i ostalih aktera koji učestvuju u odobravanju dozvola za rad za lica koja su stranci.

Kako bi privrednicima bilo olakšano, potpisuju se sporazumi sa zemljama koje nude plasman kako kvalifikovane tako i nekvalifikovane radne snage.

Poljuljanost tržišta za potrebama fizičkih radnika, pomoćnih radnika, profesionalnih vozača i majstora je proizvela tržišta koja za znatno manje novce, u odnosu na zemlje koje uvoze radnu snagu, ima na raspolaganju radnike, koji ne tako retko poslodavca koštaju manje od 500 Eur-a po mesecu.

Kako analitičari navode, ovo su promene koje prate razvoj svakog savremenog društva, što je obrazovanje na višem nivou, to je potreba za nisko kvalifikovanom radnom snagom veća.

Subjekti koji su uključeni u ovaj proces su sledeći :

Licencirane agencije za posredovanje u zapošljanju

Link : <https://www.nsz.gov.rs/live/nudite-posao/agencije-za-posredovanje-u-zaposljavanju.cid170>

Republika Srbija Nacionalna služba za zaposlenje

Link : <https://www.nsz.gov.rs/>

Republika Srbija Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja

Link : <https://www.minrzs.gov.rs/sr>

Republika Srbija Ministarstvo spoljnih poslova

Link : <https://www.mfa.gov.rs/gradjani/ulazak-u-srbiju/prijava-boravka>

Republika Srbija Ministarstvo unutrašnjih poslova

<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/>

M

Materijal

Svaki privredni subjekt u svome poslovanju ima materijal koji se koristi u nastajanju proizvoda / usluga, vrste materijala su različite, ali ono što je imenitelj zajednički da bez materijala nema proizvoda/usluge.

Materijali se dele na osnovne i pomoćne materijale.

Materijal je osnovno sredstvo preduzeća u obliku stvari.

Materijal spada u obrtna sredstva i knjiži se :

U KONTNOM OKVIRU u Klasi 1, se nalaze ZALIHE, STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI a obuhvataju:

10 – ZALIHE MATERIJALA

100 – Obračun nabavne vrednosti zaliha materijala, rezervnih delova, alata i inventara

101 – Materijal

102 – Rezervni delovi

103 – Alat i inventar

104 – Materijal, rezervni delovi, alat i inventar u obradi, doradi i manipulaciji

105 – Ispravka vrednosti materijala, rezervnih delova alata i inventara

Postoji : osnovni , pomoćni i režijski materijal ili po drugoj podeli:proizvodni (sirovine, osnovni materijal, pomoćni materijal) i neproizvodni materijal (pomoćni neproizvodni materijal, gorivo, sitan inventar, ambalaža).

Kako bi ukazali na manjkavosti, privrednih subjekata koji često ne poznaju strukturu troška svojih proizvoda, slikovito obraćamo pažnju na kalkulaciju proizvoda i savetujemo da ovakvu strukturu napravite kako bi testirali proizvod ili uslugu za tržište ali i napravili komparacije sa postojećim sličnim ili istim proizvodima / uslugama .

Slika 1 , primera kalkulacije proizvoda u ženskoj modnoj konfekciji

Kalkulacija		Kalkulacija (broj kalkulacije)		Košulja (naziv košulje)	
		Datum			
Ident	Naziv	Količina	JM	Cena RSD	Vrednost RSD
Oznaka	Metraža art. SVILA	0,65	M	461,52	299,99
Oznaka	Lepljivo platno	0,13	M	99,11	12,88
Oznaka	Metraža art.	1,69	M	413,29	698,47
Oznaka	Art.viskoza likra	0,37	M	318,59	117,88
Oznaka	konac	0,4	000	25,13	10,05

Oznaka	dugmad	6 KOM	7,52	45,13
		UKUPNO MATERIJAL		1184,4

Slika 2, primera kalkulacije proizvoda u proizvodnji obuće

MODEL BROJ - KOŽNA SALONKA			
	MATERIJAL	JEDINICA MERE	KOLIČINA
1	CRVENI VELUR	M²	0.3
2	OVČIJA POSTAVA	M²	0.3
3	ŠNALA	PAR	1
4	CVIŠNA	M²	0.3
5	TERMO KAPNA	M²	0.1
6	TERMO LUB	M²	0.1
7	KONAC	M	10
8	ĐON	PAR	1
9	BRANZOL	PAR	1
10	SAMOLEPLJIVI SUNĐER	M²	0.1
11	LEPAK	KG	0.1
12	FIKSATOR ZA VELUR	kg	0.05
13	PERILO ZA ĐON	L	0.05

Kroz praktične primere, naročito malih biznisa u Srbiji, česta situacija sa kojom se susreću računovođe, konsultanti i ostali stručnjaci za unapređenje poslovanja , je veliki broj preduzeća koja nemaju definisane liste utroška materijala za dobijanje finalnog ili polugotovog proizvoda, a da je taj proizvod na tržištu i njme se trguje. U ovakvim situacijama se postavlja pitanje da li je proizvod isplativ, da li je konkurentan, da li istraženo tržište sirovina (materijala) ? i kako su projektovane rentabilnosti poslovanja .

U praktičnom primeru, da li ste proizvođač obuće, odeće ili prikolica, utrošak materijala je najbitnija kalkulacija koja se planira, kako kroz biznis plan tako i za potrebe istraživanja tržišta ali i plasmana proizvoda.

PRAKTIČNI SAVET

Kalkulacije utroška materijala su neophodne za svaki zahtev kod kreditera (nacionalnih tela, Evropske Investicione Banke) pa čak i kod komercijalnih banaka koje potražuju kartice dobavljača (kao i kupaca) čime se dokazuje poslovanje, proizvodnja ili usluga.

Digitalnim alatima, imate mogućnost da ovakve kalkulacije budu jednostavne za korišćenje i da u svakom momentu možete da inovirate kalkulaciju proizvoda ali i ostalih analitičkih dokumenata koji su u službi poslovanja.

Savet, ukoliko su vašem privrednom subjektu neophodna sredstva za neki od oblika digitalizacije poslovanja a imate minimalno 5 radnika imate na raspolaganju konkurs za bespovratna sredstva, sa čak 6 hiljada eur u dinarskoj protivvrednosti za usluge koje se sufinansiraju sa 50 % bespovratnih sredstava. Za pravna lica i preduzetnike koji posluju više od dve godine, imaju minimalno 10 radnika, iznos od 50 % bespovratnih sredstava može da bude i do 12 hiljada Eur u dinarskoj protivvrednosti.

Više o ovom pozivu, možete da partite na sledećoj WEB stranici :

CENTAR ZA DIGITALNU TRANSFORMACIJU

<https://cdt.org.rs/>

N

NAMENSKA

NAMENSKA SREDSTVA su sredstva koja koristimo sa klauzulama namena, u kojima imamo precizirano za koje namene, sa kog računa plaćamo kao i načina kako ih pravdamo (donatoru , krediteru ili instituciji koja ima poverenički odnos sa privrednim subjektom kome se dodeljuju) .

Ovo poglavlje posebno posvećujemo onima koji planiraju da koriste podsticaje Republike Srbije kroz Start Up kredite sa podsticajima ili razvojne programe Ministarstva Privrede Republike Srbije za proizvođačke delatnosti a ovakva sredstva, kao i slična su definisana Uredbama Vlade Republike Srbije.

Kada od kreditera (recimo Fonda za razvoj RS) dobijete kredit , koji je povoljan kredit sa dugim rokom otplate u okviru čega postoji grejs period (mirovanje) od godinu dana, Ugovornim odnosom ste odgovorni da namenski trošite kreditna sredstva koja subjekti potražuju kroz konkursnu dokumentaciju (profakture – ponude i biznis plan) . Kako iz tog Ugovornog odnosa proističe poverenički odnos, investiciona ulaganja se pravdaju fakturama, izvodima banaka, slikama ili uvozničkim dokumentima.

Svako odstupanje, da li po pitanju roka isporuke, boje teretnog vozila ili karakteristika, treba da budu verifikovane od strane kreditera, pismenim putem, da bi se ispunila forma koja se zahteva od pravnog lica koje koristi namenska sredstva. Ovakva sredstva se ne smeju otuđiti, niti dati kao predmet zaloge a često su i sama kod kreditera predmet zaloge, za vreme vraćanja kredita a najčešće i mesec dana nakon poslednje otplate rate (anuiteta) .

Investicija koja se odobrava od nacionalnog tela za kreditiranje je kontrolisana, može se zaključiti da namenske kontrole, koje se sprovode od strane Republike Srbije (Ministarstva Privrede Republike Srbije i akreditovane razvojne agencije koje posluju pod okriljem Razvojne Agencije Srbije) dolaze uz najavu da vide da sredstva koja su nabavljena nisu otuđena a da i privrdni subjekti rade i posluju.

Kako se u prethodnim godinama pokazala praksa da se jedan nivo sredstava za trajno obrtna sredstva nije namenski trošio ali i za osnovno sredstvo za rad nije drugačije (mašine, oprema ili vozilo) uspostavila se procedura koja je efikasna ali i sankcionisana.

U slučaju da privredni subjekt ne opravda sredstva koja je dobio kao namenska (kreditna) i bespovratna (podsticajna) sistem naplate se uspostavlja , vrlo brzo nakon opomene, koja je e mail komunikacija ali i pismena u vidu obaveštenja.

Kao dodatna zaštita, sada se pred privredni subjekt početnike u poslovanju, stavlja uslov fizičkog lica kao solidarnog jemca za bespovratna sredstva (ovim potezima se korisnici kredita vezuju da koriste namenska sredstva – namenski) jer će u drugačijim slučajevima biti sankcionisani, kako kroz svoj privredni subjekt tako i kroz obezbeđenje koje se odnosi na fizičko lice.

Greške koje su do sada bile slučaj, a treba ih naglasiti, subjekti koji su imali pravo na trajno obrtna sredstva u odnosu na investiciju koja se kreditira i podstiče su mogli da ostvare maksimalni iznos od 1 milion dinara za ove namene bez profakture (ali se definicija ovih sredstva odnosi na plate, poreze, repromaterijale ili troškove poslovanja) . Korisnici su uglavnom ova sredstva trošili ne namenski, podizanjem blagajne, a pravdajući ih sitnim računima koji su gotovinski .

Ova greška je mnoge dovela da vrate kredit nakon 14 meseci odorenja ili kraće (kada bi se okončavao grejs period ili ne pravdanje osnovne investicije) kao i da vrate bespovratna sredstva.

SAVET :

Trajno obrtna sredstva koja su definisana u strukturi odobrene investicije su specicirano obrazložena kako se pravdaju , računima, poreskim prijavama i isključivo se plaćaju preko tekućih računa uz validna dokumenta a krediteru se pravdaju kroz tabele, kopije računa, izvoda , uglavnom nakon perioda grejs perioda.

Nj

Njutn

„Gradimo previše zidova, a premalo mostova “ rekao je Isak Njutn (Rođen je 4. januara 1643. godine u Vulstorpu, u grofoviji Linkolnšir u Engleskoj a preminuo 31. marta 1727. godine u Londonu.

Najznačajnija postignuća za nauku su u oblastima :

Društvenu pažnju naučnik je ostvario tek kada je 1668. godine konstruisao refleksioni teleskop, koji je danas poznat kao **Njutnov teleskop. Tada je postao i član Kraljevskog društva za unapređenje prirodnih znanja u Londonu. U tom periodu je sproveo niz eksperimenata o prelamanju svetlosti, otkrivši da se bela svetlost sastoji od istog sistema boja koje čine dugu. Tada je pokrenuo moderna istraživanja u optici. Na temu svetlosti i boja objavio je i knjigu, pod nazivom “Optika” 1704. godine. Istraživao je i objavio dela o pojavama iz oblasti istorije, teologije i alhemije.**

Kako timovi stvaraju uspeh svedoči i zajednički rad sa astronomom Edmunda Haleja 1687. godine , tako je Njutn objavio svoje najznačajnije delo, **Matematički principi prirodne filozofije (u originalu – Philosophiae Naturalis Principia Mathematica). Knjiga se danas popularno naziva Principi, a Njutn je u njoj istakao i **obrazložio zakone gravitacije i zakone kretanja**, koji su i vekovima kasnije ostali u prvom planu nauke.**

Skup od tri osnovna zakona fizike bavi se kretanjem tela i silama koje na to telo deluju.

- **Prvi Njutnov zakon – zakon inercije**
- **Drugi Njutnov zakon – zakon sile**
- **Treći Njutnov zakon – zakon akcije i reakcije**

Pored ovih zakona, u knjizi je detaljno razradio, već pomenutu, teoriju boja. On je bio prvi koji je zastupao činjenicu da je boja unutrašnja osobina svetlosti.

Zadržaćemo se na teleskopu, koliko je ovaj alat bitan za preduzetništvo, razvoj ideja i biznisa, navodi da svaki privrednik kontinuirano koristi teleskom, da gleda kretanja tržišta, zahteve kupaca i potreba koje nastaju stalnim promenama.

Kako bi odgovarali na kretanja tržišta, neophodno je da pratimo strategije, zakone, inovacije, klimatske promene ali i preporuke globalnih kretanja SVETA koje nas usmeravaju na teme koje privrednici treba da usvajaju.

Recimo, kada je u u strateškom dokumentu za poljoprivrednu proizvodnju na nivou EU prikazan pregled – smernice za proizvođače (primarne i proizvođačke poljoprivrede EVROPSKE UNIJE) navodi se da se orijentacija kod recimo proizvođača paradajza usmerava na smanjenje konzumnog proizvoda kao primarne poljoprivredne proizvodnje a savetuje se veća primena rešenja za dobijanje proizvoda sa dodatom vrednošću (obrađen i prerađen proizvod, kao tražnja tržišta).

A za proizvođače zasada jabuka se preporučuje smanjenje zasada jabuka, a povećanje obradnih kapaciteta za proizvode sa dodatom vrednošću.

Ovo nas usmerava da kao privrednici dajemo rešenja za inovativne, inovirane ili nove proizvode koje treba plasirati na tržišta kao potrebu sadašnjeg društva. Uzimajući u obzir da savremeni čovek, sve manje konzumira sveže proizvode a sve češće obrađene ili polugotove za instant primenu.

Savet, proizvođači šargarepe, na teritoriji Vojvodine, kroz praksu imaju velike količine proizvoda koji ne ispunjavaju uslov za prodaju u marketima, jer su sa oštećenjima i tretiraju se kao nus proizvodi, rešenja kojima se ovakva privreda posvećuje su, da deo proizvoda prerađuju, rade na praškastim proizvodima koji u saradnji nauke i privrede daju puder prah za kulinarstvo, ali i ostale proizvode koji mogu da budu kao ceđeni sokovi ili dodatak prerađivačkoj industriji.

Da li vaš TELESKOP treba da budu vaši menadžeri, naučni savetnici ili savetodavci – konsultanti, ostaje da odlučite ali bez TELESKOPA nema rezultata koji navode da su ANALITIKE KRETANJA TRŽIŠTA neophodne zarad opstanka na tržištu.

O

Opravdanost poslovanja

Kroz poslovanje privrednog subjekta, kao i životni ciklus razvoja istog OPRAVDANOST PREDUZEĆA po ekonomičnosti se smatra kada zadovoljava potrebe pojedinaca, privrede i društva koje ostvaruje dobitak, tada je to preduzeće sposobno da rešava probleme i ostvaruje ciljeve.

Cilj zbog koga se osniva privredni subjekt nosi definiciju kroz kreiranje MISIJE i VIZIJE.

MISIJA I VIZIJA su kreacije osnivača, menadžmenta ili stvarnog vlasnika.

Primer MISIJE jednog subjekta i kako se kreira

MISIJA preduzeća definiše zašto naše preduzeće treba da postoji. Ona predstavlja elementarni okvir poslovanja i razvoja. U toku pisanja kreativnost je ključna a vodimo računa da poseduje odrednice : svrha postojanja , strategija delovanja, pokretači koje razvijaju zaposleni i poslovnim standardima .

PRIMERI

Mercator: Svojom ponudom proizvoda i usluga za svakodnevnu upotrebu stvoriti najbolje uslove za potrošače. Uz stručne i motivisane radnike pružiti najbolju uslugu i prijatnu kupovinu potrošačima u ugodnom okruženju. Rastom i dobrim poslovanjem osigurati dobit za Kompaniju. Posredstvom naših akcija doprineti poboljšanju kvaliteta života u društvenom i prirodnom okruženju.

MK Group : Rastemo stvarajući okruženje u kojem se ostvaruju lični i timski potencijali, uz optimalno upravljanje i odgovorno ponašanje.

VIZIJA

Vizija predstavlja putanju kretanja privrednog subjekta , odgovor bi bio gde se kreće naše preduzeće ?

PRIMERI :

Mercator: Biti vodeći trgovinski lanac prehrambenih proizvoda i proizvoda za svakodnevnu upotrebu u domaćinstvu (market program) u Jugoistočnoj Evropi.

MK Group : Stvaramo vrednost kroz razvoj ljudi, poslovanja i društva u celini.

Značaj ciljeva u kreiranju MISIJE i VIZIJE

Cilj svakog preduzeća određuju razvojni ciklus preduzeća u postupcima zadovoljenja misije preduzeća, težnja budućih stanja i rezultata koje treba ostvariti planiranim i organizovanim aktivnostima u svim strukturama preduzeća. Jasno postavljeni ciljevi predstavljaju elementarnu plansku odluku u postupku razvoja preduzeća.

Ciljevima predodređujemo i druge planske odluke i pesonalne planove i programe. Oni su najznačajniji pokretači ukupne aktivnosti preduzeća i alati kontrole efikasnosti rada.

Ciljevi se, u odnosu na vremensku odrednicu postignuća , mogu podeliti na:

- kratkoročne za period od jedne godine
- srednjoročne za period od jedne do pet godina
- dugoročne za period duži od pet godina

Ciljevi, mogu biti osnovni (opšti) i to : kvalitet života zaposlenih, opstanak i razvoj preduzeća na tržištu i sl.; i posebni (specifični) i to : rast udela preduzeća na tržištu, rast uticaja na društvenu odgovornost, postizanje uslova za izgradnju imidža (integriteta i kredibiliteta) preduzeća itd.

Svaki pravilno iskazan cilj sadrži odgovore na pitanja:

- *Šta je željeni ishod?*
- *Koji se uslovi ispunjavaju za njegovu realizaciju?*
- *Po kom standardu se određuje uspešnost realizacije cilja?*

Iz svega navedenog , zaključak se izvodi da ciljevi jesu :

- *Određeni*
- *Merljivi i*
- *Da opisuju rezultat koji je vidljiv za zaposlene.*

Da li ste znali ?

Misija i Vizija vaše kompanije određuje i vaš vizuelni identitet , pa tako recimo slikovito na jednom primeru, možemo da učimo.

Udruženje Povrtanici 2022 Futog ima vizuelni logo koji predstavlja plavu lastu, ta lasta simbolizuje povratak rasejanih Srba u MATICU, a plava boja simbolizuje beskraj i širine, jer naši povratnici su raseljeni na sve strane sveta, kao i da dolaze slobodniji i sa iskustvima koja donose iz dalekih zemalja širom sveta.

Vizuelni identitet nas takođe predstavlja, zapravo je u svetu socijalnih mreža i interneta bitan, a boje, oblik i dizajn nas kategorišu koju smo poruku poslali i da li smo se obratili krajnjem kupcu ili korisniku usluga.

P

Porezi

Kao osnovna definicija : Porez je nedobrovoljno plaćanje državi koje nije praćeno protivuslugom koju bi od nje primio platilac poreza. Neplaćanje ili izbegavanje ili otpor oporezivanju se kažnjava zakonom. Porezi se sastoje od direktnog ili indirektnog poreza i mogu biti isplaćeni u novcu ili kao radni ekvivalent.

Značenja:

(značenje izvedeno preko sinonima) taksa, doprinos, dažbina, trošarina, davanje, obaveza, namet, glavnica, zaduženje, obaveznost, glavarina, prilog, akciza,

kontribucija, reg. harač reg., đumruk reg., dacija reg., arh. pristojba arh., carina (taksa za uvoz proizvoda iz inostranstva), stajarina (taksa za stajanje prevoznog sredstva), ležarina (taksa za čuvanje robe u skladištu), grobarina (taksa za mesto na groblju), franko (poštanska taksa), poštarina (poštanska taksa) reg., danak (davanje vazalne države vladaru) arh., daća arh., žirovina (taksa za hranjenje svinja u hrastovoj šumi) arh., lukno (davanje za crkvu) arh., tunelarina (taksa za prolaz tunelom) arh., tribut (danak koji su pokoreni narodi plaćali osvajaču) arh., bir (davanje nameta manastirima) arh., prolaznina (taksa za prolaženje) arh., pašarina (davanje za pravo paše) arh., ret. placovina (taksa za mesto na pijaci) ret.

Sinonimi :

taksa, doprinos, dažbina, trošarina, davanje, obaveza, namet, glavnica, zaduženje, obaveznost, glavarina, prilog, akciza, kontribucija, reg. harač reg., đumruk reg., dacija reg., arh. pristojba arh., carina (taksa za uvoz proizvoda iz inostranstva), stajarina (taksa za stajanje prevoznog sredstva), ležarina (taksa za čuvanje robe u skladištu), grobarina (taksa za mesto na groblju), franko (poštanska taksa), poštarina (poštanska taksa) reg., danak (davanje vazalne države vladaru) arh., daća arh., žirovina (taksa za hranjenje svinja u hrastovoj šumi) arh., lukno (davanje za crkvu) arh., tunelarina (taksa za prolaz tunelom) arh., tribut (danak koji su pokoreni narodi plaćali osvajaču) arh., bir (davanje nameta manastirima) arh., prolaznina (taksa za prolaženje) arh., pašarina (davanje za pravo paše) arh., ret. placovina (taksa za mesto na pijaci) ret.

Asocijacije :

provizija, dug, cena, honorar

Izvor : <https://sr.wiktionary.org/wiki/porez>

Svaki privredni subjekt svojom registracijom u nadležnom organu za evidentiranje privredne delatnosti, pa od dobijanja Rešenja postaje poreski obveznik, na ovaj ili onaj način poreska obaveza počinje da teče kao i troškovi poslovanja.

Većite dileme i pitanja koja postavlja svaki čovek bio on privrednik ili ne, da li postoji zemlja privrednog raja sa minimalnim stopama poreskog oporezivanja.

Svest o značaju plaćanja poreza, kako pojedinaca tako i poslovne zajednice se razvija, ali utemeljena je na osnovama svakog zrdavog društva, jer to je jedini način razvoja društvene infrastrukture koja utiče na razvoj kvalitetnih javnih servisa u službi građana, obrazovnih institucija, predškolskih ustanova, domova zdravlja, domova za stara lica kao i razvoj centara za zbrinjavanje socijalnih kategorija i javnih kuhinji za ishranu onih koji nemaju elementarne potrebe.

Jedna od kampanja koje je Republika Srbija radila se odnose na slogan “ Porez plati da ti se dobro vrati “ kroz rad javnih organa i medija ovaj projekat je bio zapažen a slogan za svaki vremenski period prihvatljiv.

STIMULATIVNO:

Kako bi se stimulisalo zapošljavanje u Republici Srbiji, predložene su izmene zakona o porezu na dohodak građana, a vest je objavljena 22.10.2024. godine preko linka : <https://biznis.rs/preduzetnik/porezi/> a najbitnije promene koje će biti na razmatranju, a nadamo se i usvojene se tiču sledećih olakšica za zapošljavanje kao i izuzeća od oporezivanja određenih primanja zaposlenih .

Jedna od najvažnijih izmena Zakona odnosi se na osnovicu poreza na zarade. Prema članu 15a, osnovicu poreza na zarade čini isplaćena ili ostvarena zarada, ali se ona umanjuje za određeni iznos.

Za zaposlene koji rade sa punim radnim vremenom, taj iznos je povećan sa 25.000 dinara na 28.423 dinara. Ovo znači da će se porez obračunavati na iznos zarade koji preostane nakon odbitka ovog iznosa, čime se smanjuje poreski teret za zaposlene.

Za radnike koji rade sa nepunim radnim vremenom, umanj enje se vrši srazmerno radnom vremenu u odnosu na puno radno vreme. Ukoliko zaposleni radi kod dva ili više poslodavaca, svaki poslodavac vrši umanj enje srazmerno vremenu provedenom kod njega, pri čemu ukupno umanj enje ne može preći iznos od 28.423 dinara mesečno.

Neoporezivi iznosi

Druga važna izmena odnosi se na primanja koja su oslobođena poreza. Do kraja 2025. poslodavci neće plaćati porez na sledeće iznose:

Troškovi prevoza – Poslodavci mogu refundirati dokumentovane troškove prevoza zaposlenima za dolazak na posao i odlazak sa posla do maksimalne visine od 5.398 dinara mesečno.

Dnevnice za službena putovanja – Dnevnice za službena putovanja u zemlji do 3.241 dinara za celu dnevnicu su oslobođene poreza. Za inostrana službena putovanja, dnevnice do 90 evra dnevno takođe su oslobođene, što je povećanje u odnosu na prethodni limit od 50 evra.

Troškovi smeštaja i prevoza na službenom putu – Ovi troškovi su oslobođeni poreza ukoliko su dokumentovani računima. Naknade prevoza na službenom putovanju, prema priloženim računima prevoznika u javnom saobraćaju, a kada je, saglasno zakonu, drugim propisima, odnosno aktima odobreno korišćenje sopstvenog automobila za službeno putovanje ili u druge službene svrhe – do iznosa 30 odsto cene po osnovnoj jedinici mere pogonskog goriva pomnoženog s brojem jedinica mere pogonskog goriva koje je potrošeno, a najviše do 9.449 dinara mesečno.

Solidarna pomoć – Zakonom je propisano da solidarna pomoć za slučaj bolesti, invalidnosti ili smrtnog slučaja u porodici zaposlenog ne podleže oporezivanju do iznosa od 53.986 dinara. Takođe, pomoć za rođenje deteta je oslobođena poreza do visine prosečne plate u Republici Srbiji.

Pokloni i jubilarne nagrade – Pokloni deci zaposlenih do 15 godina starosti, povodom praznika poput Nove godine ili Božića, do 13.497 dinara godišnje su takođe oslobođeni poreza. Jubilarne nagrade do 26.991 dinara godišnje su oslobođene oporezivanja.

Poreske olakšice za zapošljavanje

Jedna od najznačajnijih izmena odnosi se na poreske olakšice koje poslodavci mogu ostvariti prilikom zapošljavanja novih radnika. Prema članu 21e, poslodavci koji zaposle novo lice imaju pravo na povraćaj dela plaćenog poreza na zarade za to lice. Ove olakšice važe za novozaposlena lica sa kojima je poslodavac zaključio ugovor o radu i koja su bila prijavljena kao nezaposlena najmanje šest meseci pre zasnivanja radnog odnosa.

Poreska olakšica se može ostvariti na različitim nivoima, u zavisnosti od broja zaposlenih lica:

- **65 odsto povraćaja poreza za poslodavce koji zaposle između jednog i devet novozaposlenih**
- **70 odsto povraćaja za poslodavce koji zaposle između 10 i 99 novozaposlenih**
- **75 procenata povraćaja poreza za poslodavce koji zaposle 100 ili više radnika**

AKTUELNI PORESKI PODSTICAJI U REPUBLICI SRBIJI

A) Oslobođanje od dela poreza i doprinosa na zarade

Olakšice koje je moguće ostvariti predstavljaju refundaciju dela ukupnih dažbina na plate radnika, a primenjuju se na

ukupan iznos plaćenog poreza na zarade (10% na bruto 1) i doprinose za obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje

(35,05% na bruto 1), u slučaju otvaranja novih radnih mesta po sledećoj skali:

- **1–9 novih radnih mesta: smanjenje od 65%;**
- **10–99 novih radnih mesta: smanjenje od 70%;**
- **više od 100 novih radnih mesta: smanjenje od 75%;**
- **2 i više novih radnih mesta za mikro i mala pravna lica i preduzetnike: smanjenje od 75%.**

Na ovaj način smanjuju se ukupne dažbine koje poslodavac plaća prilikom isplate zarada na nešto manje od pola (od 20% do 24% umesto 59,4% na neto platu, obračunate na primeru prosečne plate u Srbiji u septembru 2023. godine).

Olakšice se mogu dobiti samo za one novozaposlene koji su evidentirani kao nezaposlena lica kod Nacionalne službe za zapošljavanje u neprekidnom trajanju od šest meseci ili u slučaju zapošljavanja pripravnika u trajanju od tri meseca.

Nova poreska olakšica, koja važi od 2020. godine, odnosi se na novoosnovano privredno društvo koje obavlja inovacionu delatnost. Može se ostvariti pravo na oslobođenje od plaćanja obračunatog i obustavljenog poreza i doprinosa iz zarade osnivača koji su zaposleni u tom novoosnovanom privrednom društvu za zarade osnivača isplaćene u periodu od 36 meseci od dana kada je osnovano privredno društvo, a za svakog osnivača po osnovu njegove mesečne zarade, i to zarade čiji iznos nije viši od 150.000 dinara mesečno, a ukoliko je iznos viši onda po osnovu dela zarade u visini najviše do 150.000 dinara.

Druga vrsta podsticaja koju je moguće ostvariti je umanjene mesečne obaveze plaćanja poreza na zarade i doprinosa prilikom obračuna zarade. Pravo na umanjene osnovice ostvaruje se za period od pet godina od dana zaključenja ugovora o radu, počevši od prve zarade. Osnovicu poreza na zarade za novonastanjenog obveznika i za kojim postoji potreba koja se ne može lako zadovoljiti na domaćem tržištu rada, čini osnovica umanjena za 70%. Novonastanjenim obveznikom smatra se novonastanjeno lice za kojim postoji potreba koja se ne može lako zadovoljiti na domaćem tržištu rada i koje u periodu od 24 meseca, koji prethode danu zaključenja ugovora o radu sa poslodavcem, nije boravilo na teritoriji Republike Srbije više od 180 dana i sa kojim je poslodavac zaključio ugovor o radu na neodređeno vreme sa punim radnim vremenom i ima ugovorenu mesečnu osnovnu zaradu u skladu sa propisom kojim se uređuje rad od najmanje 300.000 dinara.

B) Oslobođanje od obaveze plaćanja poreza na dobit

Zakon kojim se uređuje porez na dobit pravnih lica propisuje stopu poreza od 15% na dobit pravnih lica. Međutim, ukoliko poreski obveznik uloži u osnovna sredstva više od milijardu dinara (oko 8,5 miliona evra) i u periodu ulaganja dodatno zaposli na neodređeno vreme najmanje 100 lica, oslobađa se plaćanja poreza na dobit pravnih lica u periodu od deset godina srazmerno tom ulaganju, od prve godine u kojoj je ostvarena oporeziva dobit.

Takođe, prema članu 50j Zakona o porezu na dobit obvezniku koji se ne može smatrati novoosnovanim privrednim društvom koje obavlja inovacionu delatnost, a koji izvrši ulaganje u kapital novoosnovanog privrednog društava koje obavlja inovacionu delatnost, priznaje se pravo na poreski kredit u visini od 30% izvršenog ulaganja. Obveznik može koristiti poreski kredit u prvom narednom poreskom periodu koji sledi periodu u kome je ispunjen uslov, a neiskorišćeni deo poreskog kredita može se preneti na račun poreza na dobit iz budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina. Najviši iznos poreskog kredita koji se može priznati pojedinačnom poreskom obvezniku po osnovu ulaganja u kapital jednog novoosnovanog privrednog društva koje obavlja inovacionu delatnost iznosi 100 miliona dinara, a najviši iznos nezavisno od broja ulaganja po osnovu kojih se ostvaruje pravo na poreski kredit u jednoj poreskoj godini iznosi 50 miliona dinara.

C) Prenos gubitaka iz ranijih godina u poreski bilans narednih pet godina

Gubici utvrđeni u poreskom bilansu, izuzev kapitalnih dobitaka i gubitaka (koji su utvrđeni u skladu sa ovim zakonom), mogu se preneti na račun dobiti utvrđene u poreskom bilansu iz budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Za više informacija obratite se lokalnoj Poreskoj upravi

Link za više informacija :

<https://api.pks.rs/storage/assets/Pogodnosti%20za%20ulaganja%202024.pdf>

R

Ravnomerni regionalni razvoj

U najširem smislu reči, ovaj razvoj je najkompleksiji a obuhvata sledeća načela (koja ujedno mogu da budu smernica za privredu koja posluje već ili planira da se razvija dalje kao i za početnike koji planiraju Start Up osnivanje kompanija) a to su :

- 1) načelu celovitosti (sprovođenje politike regionalnog razvoja na celoj teritoriji Republike Srbije);**
- 2) načelu sinhronizacije (integracija, koordinacija i komplementarnost i usklađivanje regulative, institucija i aktivnosti Vlade i autonomnih pokrajina, jedinica lokalne samouprave, drugih institucija i organizacija i međunarodnih partnera u planiranju i sprovođenju politike regionalnog razvoja);**
- 3) načelu solidarnosti i jednakih mogućnosti za sve (socijalna dimenzija razvoja, podsticanje razvoja nedovoljno razvijenih područja i posebno ugroženih ili marginalizovanih grupa stanovništva);**
- 4) načelu partnerstva (participacija i sinergija - politika regionalnog razvoja zasnovana na partnerstvu i sinergijskom delovanju javnog, privatnog i civilnog sektora, domaćih i međunarodnih organizacija i institucija);**
- 5) načelu planiranja (planiranje regionalnog razvoja na osnovu razvojnih dokumenata na republičkom, regionalnom i lokalnom nivou);**
- 6) načelu supsidijarnosti (decentralizacija u obavljanju poslova pripreme, izvođenja i nadzora programa za podsticanje regionalnog razvoja na regionalnom i lokalnom nivou, uz prethodno obezbeđene institucionalne i kadrovske kapacitete, odnosno ljudske resurse);**
- 7) načelu javnosti (javna dostupnost razvojnih dokumenata, kriterijuma za izbor, planiranja i odabira razvojnih projekata kao i kadrova);**
- 8) načelu kontrole i vrednovanja (kontrola i praćenje izrade i realizacije razvojnih dokumenata i projekata, kao i ocena efekata njihove primene);**
- 9) načelu efektivnosti i efikasnosti upotrebe sredstava za finansiranje podsticanja regionalnog razvoja (sredstava budžeta Republike Srbije, budžeta autonomnih pokrajina, budžeta lokalnih samouprava, izvora međunarodne pomoći, fondova Evropske unije, privatnih i drugih izvora za realizaciju razvojnih projekata);**
- 10) načelu koncentracije (finansijska sredstva namenjena za regionalni razvoj usmeravaju se na realizaciju prioriternih aktivnosti regionalnog razvoja);**

11) načelu ravnomernosti regionalnog razvoja (podsticanje bržeg razvoja nedovoljno razvijenih regiona i jedinica lokalne samouprave);

12) načelu održivosti i unapređenja životnog standarda (povećanje životnog standarda sadašnjih generacija, uz obezbeđenje povećanja svih razvojnih potencijala budućih generacija);

13) načelu racionalnosti (podrška aktivnostima čiji su ciljevi realni, a rezultati ostvarivi i merljivi);

14) načelu usklađenosti sa pravilima Evropske unije (uspostavljanje pravnog i institucionalnog okvira u skladu sa standardima, najboljim praksama i regulativama Evropske unije i domaćeg zakonodavstva).

Sa stanovišta razvoja privrednih delatnosti pored kapitala koji biznis stvara, poslovanje odgovara i na navedena načela a dobro je testirati na koja načela odgovaramo a ujedno i koji doprinos ostvarujemo kroz naše angažovanje za najširu zajednicu i njene ciljeve.

Teritorijalno opredeljenje obavljanja delatnosti teret ili šansa ?

Svaki osnivač, u trenutku osnivanja privrednog subjekta se vezuje za teritoriju, ona može biti odabirana prema mestu življenja, mestu odrastanja ili isključivo prema tržišnom orijentisanju ciljne grupe potrošača ili korisnika usluga.

Istraživanje tržišta, kao osnov za razvoj biznis ideja, sadrži i istraživanje geografske lokacije, broj stanovnika, blizinu administrativnih centara, broj privrednih subjekata, starosne kategorije stanovništva, analiza lokacije objekata u službi biznisa (ne tako retko se prate i istorijati da li je poslovni prostor bio u službi biznisa, kao i kojih da bi se što kvalitetnije sagledala šira slika ocene biznisa).

Republika Srbija poseduje strateška dokumenta koja doprinose ciljevima Regionalnog razvoja kroz ZAKON O REGIONALNOM RAZVOJU (https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_regionalnom_razvoju.html) ali i Nacrt plana razvoja Republike Srbije.

Ovakvim dokumentima se bliže određuju procedure RAVNOMERNOG RAZVOJA ali treba znati zašto je dobro razvijati nerazvijene teritorije a zašto je dobro da budemo u razvijenim a sve u skladu sa kapacitetima, šansama i tržištima koji su postavljeni kroz strategiju poslovanja kako postojećeg subjekta tako i novoosnovanog.

Šta je značaj UREDBI I STRATEŠKIH DOKEMENATA:

Uredbom je utvrđen način upravljanja procesom pripreme Plana razvoja, putem osnivanja tela u čiji rad će biti uključeni predstavnici svih zainteresovanih strana, kako bi se kroz saradnju predstavnika državnih organa, autonomne pokrajine, jedinica lokalne samouprave, privrede, organizacija civilnog društva, akademske zajednice predložili prioritetni ciljevi razvoja zemlje. Takođe, s obzirom na značaj dokumenta i njegovog dugoročnog uticaja na razvoj ekonomije, društva i svakog pojedinca, propisana je i obaveza vođenja konsultativnog procesa na široko participativan i transparentan način.

Uredbom je predviđeno da se posebna pažnja posveti ravnomernom regionalnom razvoju, kao i planiranju razvoja u skladu sa Agendom 2030.

Funkcionalni primeri

Važno znati da postoje 4 grupe (kategorije) prema kojima su podeljene jedinice lokalne samouprave, a podeljene su na sledeći način:

- Prva grupa – jedinice lokalne samouprave čiji je stepen razvijenosti iznad republičkog proseka;
- Druga grupa – jedinice lokalne samouprave čiji je stepen razvijenosti u rasponu od 80% do 100% republičkog proseka;
- Treća grupa – jedinice lokalne samouprave čiji je stepen razvijenosti u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka;
- Četvrta grupa – jedinice lokalne samouprave čiji je stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka.

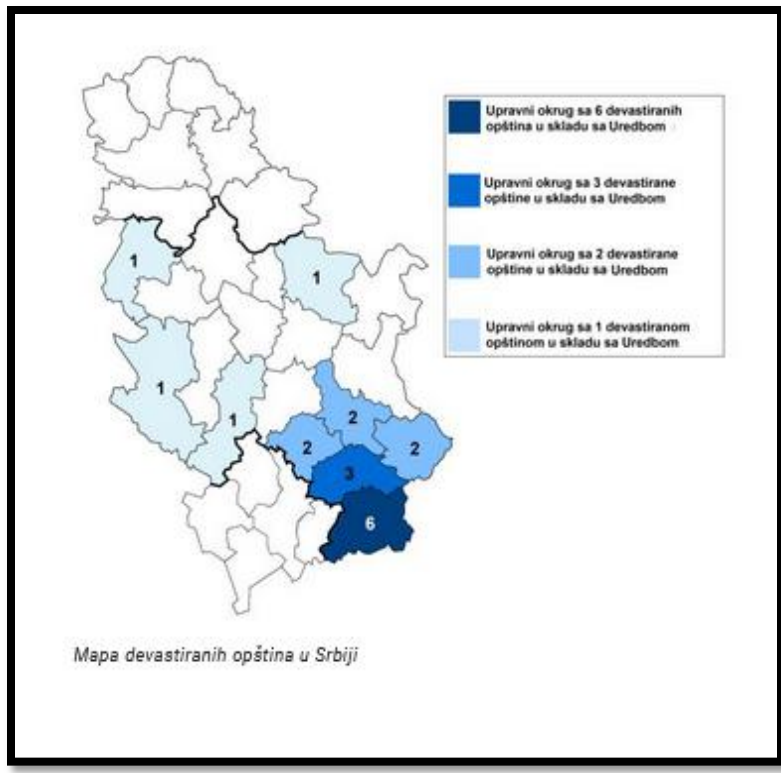
Mada, postoji još jedna kategorija, odnosno grupa lokalnih samouprava (5. kategorija), gde su svrstana devastirana područja, odnosno devastirane jedinice lokalne samouprave.

A to znači ?

Imamo nižu od najniže kategorije, u ovu grupu spadaju one jedinice lokalne samouprave čiji je stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka. Prema Uredbi o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave iz 2014. godine, u Srbiji je, sada davne 2014. godine, identifikovano da postoji čak 19 devastiranih opština (član 3. stav 5 Uredbe).

Ovom uredbom se jasno pokazuje totalna disproporcija razvijenosti regiona Srbije. Kako? Tako što od ovih 19 devastiranih opština u Srbiji, njih 15 je na jugu Srbije.

Po stepenu razvijenosti, devastirana područja čine 19 jedinica lokalne samouprave iz grupe čiji je stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka, raspoređenih u 9 upravnih okruga Republike Srbije.

Izvor : <https://nkd.rs/aktuelno/nacionalni-plan-razvoja-republike-srbije-gde-smo-a-gde-bi-trebalo-da-budemo/>

1. **Pirotski okrug (Babušnica, Bela Palanka) – Južna Srbija: 2 opštine;**
2. **Jablanički okrug (Bojnik, Lebane, Medveđa) – Južna Srbija: 3 opštine;**
3. **Pčinjski okrug (Bosilegrad, Bujanovac, Vladičin Han, Preševo, Surdulica, Trgovište) – Južna Srbija: 6 opština;**
4. **Braničevski okrug (Golubac);**
5. **Toplički okrug (Žitораđa, Kuršumlija) – Južna Srbija: 2 opštine;**
6. **Mačvanski okrug (Mali Zvornik);**
7. **Nišavski okrug (Merošina, Svrlijig) – Južna Srbija: 2 opštine;**
8. **Zlatiborski okrug (Prijeopolje);**
9. **Raški okrug (Tutin);**

Prema popisu iz 2022. godine, može se izvesti jasan zaključak da je broj devastiranih opština Srbije sigurno porastao. Ovo možemo inicijalno primetiti na primeru Crne Trave, koja ovom uredbom nije uračunata u devastirane opštine, a koja je za prethodnih 10 godina izgubila oko 60% svoje populacije, gde je velika mogućnost da sada može pokazati da bi se ipak mogla uvrstiti u ovu 5. grupu jedinica lokalnih samouprava (ovo će, nadamo se, utvrditi revidirana verzija pomenutog pravnog akta – Uredba).

Podatak za planiranje razvoja BIZNIS MODELA u Republici Srbiji može da bude vodilja za investitore a predstavlja statističke podatke koji su prikazani po REGIONIMA a predstavljaju učešće u bruto domaćem proizvodu (BDP) za 2022. godinu :

- **Beogradski region zauzima vodeće mesto sa 41,7%;**
- **iza njega je Region Vojvodine sa 26,5%,**
- **a za njima slede Region Šumadije i Zapadne Srbije sa 18,1% i**
- **Region Južne i Istočne Srbije sa 13,7%.**

Regionalni disparitet se može sagledati kroz podatak da se u dva najrazvijenija regiona, beogradskom i Regionu Vojvodine, više od polovine ukupno zaposlenih u RS je u navedenim regionima , a oko 2/3 vrednosti ukupnog bruto domaćeg proizvoda Srbije, pri čemu se 40% bruto domaćeg proizvoda ostvari u Gradu Beogradu.

Izvori :

- **Izveštaj Državne revizorske institucije (DRI) "Uticaj regionalnog razvoja na demografska kretanja u Republici Srbiji" objavljen 22.11.2022. godine;**
- **[Zakon o regionalnom razvoju](#) („Sl. glasnik RS“, br. 51/2009, 30/2010 i 89/2015 – dr. zakon);**
- **[Uredba o postupku pripreme Nacrta plana razvoja Republike Srbije](#) („Sl. glasnik RS“, br. 110-5442/2023-2);**
- **[Republički Sekretarijat za Javne Politike Republike Srbije](#) – zvanična internet stranica**

SAVETI ZA BUDUĆE ILI POSTOJEĆE PRIVREDNIKE (POVRATNIKE ili RASELJENE SRBE ali ostale) :

U svetu digitalnih tehnologija veliki broj biznisa može da se odvija iz nerazvijenih lokalnih jedinica, poslovanje u takvim lokalnim zajednicama GRADOVIMA / OPŠTINAMA je podsticajnije, ekonomičnije i korisnije za RAVNOMERNI RAZVOJ.

Naročito, sa preporukama se obraćamo mladima, povratnicima i raseljenima, da život u manjim Gradovima i mestima Republike Srbije ima prednosti za formiranje stabilne porodice, očuvanje vere i tradicije, usklađivanje vremena za slobodne aktivnosti i posao, kao i ekonomsku isplativost koja omogućava poboljšan ekonomski status kako privrednika tako i pojedinca.

PREDLOZI ZA POVRATNIKE/ RASELJENE U DIJASPORI

NOVA VAROŠ – OPŠTINA POTENCIJALA

ZAŠTO INVESTIRATI U SRBIJU?

- **Najniža poreska stopa na dobit u Evropi -15%**
- **Porez na prihod 10%**
- **Status države kandidata za EU**
- **CEFTA ugovor na snazi**
- **SSP u procesu ratifikacije država članica EU**

- **Novi sporazumi o slobodnoj trgovini (Rusija, Turska, Belorusija, Ukrajina)**
- **Bezvizni režim za državljane Srbije na snazi**
- **Vešta i produktivna radna snaga sa bogatim iskustvom u upravljanju i proizvodnji dostupna po konkurentskim cenama**

Olakšice za investitore na opštinskom nivou:

- **Po opštinskoj odluci o lokalnim komunalnim taksama na teritoriji opštine Nova Varoš pravnim licima i preduzetnicima se komunalna taksa prilikom registracije za teretna vozila umanjuje za 50%**
- **Naknada za uređivanje građevinskog zemljišta je značajno niža u odnosu na druge opštine (za centar turističke zone Zlatar ona iznosi 250 din/m², a u centralnoj gradskoj poslovnoj zoni uz magistralni put 300 din/m²). Ovu naknadu je moguće platiti u 6 jednakih rata, a ako se suma uplati jednokratno, u tom slučaju ostvaruje se dodatni popust od 30% na celu sumu.**

TIPIČNI PROIZVODI ZLATARA

Zlatarski sir

Zlatarski sir je zaštićen brend novovaroškog kraja, neponovljiv proizvod koji je nemoguće falsifikovati. Prema pravilniku (Sl. glasnik RS", br. 33/2010 i 69/2010) pripada grupi „sireva u salamuri“, prema sadržaju mlečne masti grupi „punomasnih sireva“ i prema sadržaju vode u bezmasnoj materiji grupi „mekih“ sireva.

Za proizvodnju Zlatarskog sira koristi se sveže, punomasno kravlje mleko, koje mora da odgovara zahtevima Pravilnika o kvalitetu sirovog mleka ("Sl. glasnik RS", br. 21/2009). Odnosno sirovo mleko za proizvodnju Zlatarskog sira mora da ima, svojstven izgled boju i miris sirovom kravljem mleku. Kvalitativne karakteristike mleka koje se koristi kao sirovina za proizvodnju Zlatarskog sira su posledica osobenosti geografskog područja, u kome dominiraju visokoplaninski pašnjaci koji se odlikuju biljnim pokrivačem koji sadrži brojne nutritivno vredne vrste, specifičnom klimom i čistim ekološkim okruženjem. Kontrolu kvaliteta mleka vrši nadležna inspeksijska služba u skladu sa propisima R. Srbije. Nije ga moguće industrijski proizvesti u kvalitetu koji ima tradicionalna proizvodnja. Proizvodnjom ovog tradicionalnog sira bavi se oko 500 domaćinstava u opštini, a za mnoga od njih ovo je najvažniji proizvod namenjen tržištu i glavni izvor prihoda.

Vlada Švajcarske je 2010. godine od 76 najznačajnijih prehrambenih proizvoda iz cele Srbije, izabrala Zlatarski sir među 3 proizvoda za koja je finansirala zaštitu geografskog porekla. U okviru ovog projekta izrađen je Elaborat o Zlatarskom siru i predat Zavodu za zaštitu intelektualne svojine na usvajanje. U junu 2013. godine ovaj ovaj proizvod je i zvanično dobio rešenje o registraciji oznake geografskog porekla. Potražnja za Zlatarskim sirom je često veća od proizvodnje, jer se on plasira osim na domaćem tržištu i u zemlje u okruženju, a pre svega Crnu Goru i Bosnu i Hercegovinu. Detaljne informacije o Zlatarskom siru možete videti na sajtu Udruženja stočara „Uvačka reka mleka“. <http://www.zlatarskisir.co.rs/>

SEOSKI TURIZAM

Seoski turizam

Agroturizam, seoski ili ruralni turizam je vrsta turizma u kome turisti odlaze na sela ili farme kako bi iskusili seoski način života. Ovaj turizam uključuje i učešće turista u seoskim aktivnostima kao što su briga o životinjama i usevima, kuvanje i čišćenje, zanatstvo i zabava.

Osim toga, kao dodatni sadržaji u okviru seoskog turizma mogu se upražnjavati i neke od sledećih aktivnosti:

- **Zimski sportovi**
- **Pešačke ture**
- **Planinarenje**
- **Jahanje**
- **Sportovi na vodi (plivanje, splavarenje, kajak)**
- **Paraglajding**
- **Planinski biciklizam**
- **Branje lekovitog bilja**
- **Skupljanje šumskih plodova**
- **Speleologija**
- **Lov i ribolov i dr.**

Izvor : <https://www.novavaros.rs/>

[Investicioni prikaz rentabilnog ruralnog turizma u Republici Srbiji](#)

U slučaju posedovanja nepokretnosti (investiranjem u parking prostor, nameštaj, mobilijare , osvetljenje u ostalo) optimalna cena investicije €25.000

Troškovi radne snage po gostu će iznositi €5, a obroci za vaše goste €18. Vaši varijabilni troškovi po gostu iznose €23.

Cena noćenja će biti €45 po osobi, a uvereni ste da možete imati najmanje 300 noćenja godišnje, tako da

je vaš projektovani prihod €13.500.

Formula obračuna prelomne tačke rentabilnosti :

Ukupni fiksni troškovi/(ukupan prihod – varijabilni troškovi) = Prelomna tačka rentabiliteta

$$\mathbf{€25,000 / (€13.500 - €6.900) = 3.7.}$$

Dakle, sa 300 noćenja godišnje po vašoj ceni od €45, moraćete da radite 3,7 godina da biste ostvarili rentabilnost!

Primer analize rentabilnosti za određivanje cene:

Vaše pitanje: Koliko treba da naplatim prenoćište da bih ostvario rentabilnost?

Počnite sa onim što znate:

Na osnovu prethodnog primera, vaši fiksni troškovi će biti €25,000.

Na osnovu prethodnog primera, vaši varijabilni troškovi po gostu su €23.

Znate da imate kapacitet da obezbedite 500 noćenja godišnje

(Ukupni fiksni troškovi/broj jedinica koje će biti prodate) + varijabilni troškovi = tačka rentabiliteta cene

$$\mathbf{(€25.000 / 500) + €23 = €73}$$

Na osnovu toga, ukoliko želite da budete rentabilni nakon godinu dana, sa punim kapacitetima, vaša cena po gostu ne sme da bude manja od €73.

Primer realnog cilja i očekivanog prihoda kako planirati

Budite rentabilni ili ostvarite profit u prvoj godini !

- **Obezbedite dodatni prihod dok puno radno vreme radite na gazdinstvu.**
- **Da zaradite sav svoj prihod (vašeg domaćinstva) od poljoprivrede (unutar određenog vremenskog okvira)**
- **Zadovoljiti trenutne i dugoročne potrebe porodice (školarina, zdravstveno osiguranje, penzija)**
- **Da povećate prihod od gazdinstva dovoljno da omogućite vašoj deci da postanu partneri u poslu na imanju.**

S

SWOT

SWOT analiza se koristi kao deo strateškog planiranja (za početnike ali i za postojeća privredna društva), može da se primenjuje i kod donošenja bilo koje druge odluke: marketinškog nastupa, razvoja novih proizvoda, razvoj novih usluga ali i kod kreiranja svakog akcionog plana ili investicionog plana.

Analiza se sastoji iz četiri dela, četiri kvadrata, gornja dva kvadrata se odnose na interne stvari u samoj kompaniji (Strengths, Weakness), a donja dva kvadrata na eksterne stvari, tj. okruženje u kome posluje kompanija (Opportunities, Threats).

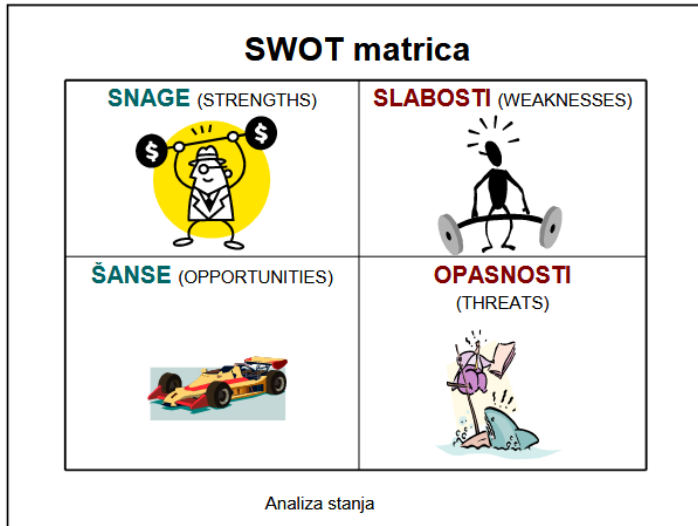
A znači da su :

- ***Strengths/Snaga*** – interna snaga same kompanije i komparativne prednosti u odnosu na konkurenciju, pozitivni merljivi i nemerljivi aspekti poslovnog subjekta, ljudski i finansijski resursi, proizvodi, usluge, procesi, lojalnost prema brendu i slično
- ***Weakness/Slabosti*** – interne slabosti i nedostaci koje treba popraviti kako bi se prevazišla konkurencija, kao i ono što ometa privredni subjekt da dostigne svoje glavne ciljeve i da postigne sopstveni rast, uticaji koji ne rezultiraju postavljenim standardima u firmi
- ***Opportunities/Šanse*** – Uslovi i mogućnosti koje postoje u spoljašnjem okruženju a koje kompanija nije iskoristila, šanse za dalji razvoj i veći profit. Organizacija/ Privredno društvo treba da bude vrlo pažljivo i brzo u prepoznavanju šansi kako bi ih iskoristili kada god se pojave
- ***Threats/Pretnje*** – Pretnje u spoljašnjem okruženju koje mogu da ugroze biznis model, i zato treba preduprediti na najmanji mogući način kako bi kompanija ostala na tržištu i zadržala svoje pozicije recimo lidera

SWOT analiza je alat menadžment koji otkriva sledeće:

- Šta kompanija (privredni subjekt) obavlja bolje od konkurenata?
- Šta konkurenti rade bolje nego privredni subjekt?
- Da li se trenutne mogućnosti koriste na najbolji način?
- Kako privredni subjekt reaguje na promene u spoljašnjem okruženju?

PRIMERI

Moguće unutrašnje *jake strane*

- ✓ Adekvatni finansijski izvori
- ✓ Niski troškovi proizvodnje
- ✓ Bolje proizvodne sposobnosti
- ✓ Bolje promotivne aktivnosti
- ✓ Jak finansijski potencijal
- ✓ Kvalitetni kadrovi

Gde se u ovom trenutku nalazite?

Moguće unutrašnje *slabosti*

- ✓ Zastarela sredstva
- ✓ Niska profitabilnost
- ✓ Suviše zastareo proizvodni program
- ✓ Slab imidž na tržištu
- ✓ Neadekvatna distributivna mreža
- ✓ Nedovoljna finansijska sredstva
- ✓ Viša cena od konkurencije
- ✓ Loša distribucija
- ✓ Nedostatak znanja u određenim oblastima

Moguće šanse iz okruženja

- ☞ Osvajanje novih tržišta/segmenta tržišta
- ☞ Proširivanje potreba kupaca
- ☞ Vertikalna intergacija
- ☞ Brz rast tržišta
- ☞ Nizak nivo aktivnosti rivalskih firmi
- ☞ Širenje delatnosti
- ☞ Pojava novih kupaca

Moguće opasnosti iz okruženja

- Pojava novog konkurenta
- Sporiji rast tržišta
- Promene potreba i ukusa kupaca
- Rastuća pregovaračka moć kupaca i dobavljača
- Promene u zakonskoj regulativi
- Pojava krize

SWOT ANALIZA – Primeri (uopšteno)

POTENCIJALNE UNUTRAŠNJE SPOSOBNOSTI (Strengths)

- Kompetencije u ključnim područjima
- Odgovarajući finansijski resursi
- Dobra reputacija kod kupaca
- Priznati lider na tržištu
- Dobro osmišljene strategije funkcionalnih oblasti
- Organizacija je zaštićena (barem donekle) od jakog pritiska konkurencije
- Vlastita tehnologija
- Prednost u troškovima
- Bolja reklamna kampanja
- Inovacija proizvoda
- Sposoban menadžment
- Bolje proizvodne sposobnosti
- Superiornija tehnologija
- Ostalo

POTENCIJALNE UNUTRAŠNJE SLABOSTI (Weaknesses)

- Nejasan strategijski pravac
- Zastarela oprema
- Niža profitabilnost zbog...
- Nedostatak menadžerske dubine i talenta
- Nedostatak nekih ključnih veština i kompetencija
- Slabi podaci o primeni izabrane strategije
- Stalna briga u vezi unutrašnjih operativnih problema
- Zaostajanje u istraživanju i razvoju
- Previše uzana linija proizvoda (asortiman)
- Slab marketinški imidž
- Slaba distributivna mreža
- Marketinške veštine prosečne ili čak ispod proseka
- Nemogućnost finansiranja potrebnih promena u strategiji
- Viši troškovi po jedinici proizvoda u odnosu na glavne konkurente
- Ostalo

POTENCIJALNE SPOLJAŠNJE ŠANSE (Opportunities)	POTENCIJALNE SPOLJAŠNJE OPASNOSTI (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sposobnost da se usluže dodatne grupe kupaca ili uđe na nova tržišta (segmente) ▪ Pronalaženje načina da se proširi linija proizvoda kako bi se udovoljilo širim zahtevima kupaca ▪ Sposobnost prenošenja veština ili know-how-a na nove proizvode ili poslove ▪ Integracija unapred i/ili unazad ▪ Uklanjanje trgovinskih barijera na atraktivnim stranim tržištima ▪ Dobro snalaženje među firmama rivalima ▪ Sposobnost brzog rasta izazvanog povećanjem tražnje na tržištu ▪ Pojava novih tehnologija ▪ Ostalo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ulazak stranih konkurentskih firmi sa nizim troškovima ▪ Povećanje prodaje proizvoda zamena ▪ Sporiji tržišni rast ▪ Nepovoljna promena stranog deviznog kursa ▪ Nepovoljne trgovinske politike stranih vlada ▪ Zahtevi u propisima koji izazivaju troškove ▪ Osetljivost na recesiju i poslovni ciklus ▪ Rastuća nadmoć u diktiranju uslova i cene od strane kupaca ili dobavljača ▪ Promenljive potrebe i ukusi kupaca ▪ Negativne demografske promene ▪ Ostalo

Izvor : http://www.acs.uns.ac.rs/sites/default/files/Informacioni_SWOT%20analiza.pdf

T

Tržište

Tržište čine svi odnosi ponude i tražnje koji se uspostavljaju radi razmene roba i usluga u određeno vreme i na određenom mestu. Ponuda je količina određene robe koja se u određeno vreme, na određenom mestu i po određenoj ceni nudi kupcima. Tražnja je određena količina novca kojom se kupuje određena vrsta robe.

Da li mladi imaju taj osećaj za preduzetništvo/ ciljano tržište ?

Interesantna statistika koja se navodi od strane Agencije za privredne subjekte Republike Srbije potvrđuje da mladi pametno osvajaju tržišta, a pokazatelji koji nam ukazuju na ovu činjenicu su da je u Republici Srbiji cve veći broj preduzetnika ispod 30 godina starosti.

Započinjanje sopstvenog biznisa kod MLADIH u Srbiji sve popularnije. Postoje brojne okolnosti koje su im kao olakšica, a to su finansije, TRŽIŠTE a iskustvo i hrabrost dovodi da je sve veći broj mladih u preduzetničkim voda i osvajanju nepoznatog .

Prema statističkim podacima iz septembra meseca 2024. godine, od ukupnog broja registrovanih preduzetnika 344.798, prema podacima Agencije za privredne registre Republike Srbije APR, manje od 30 godina starosti ima 51.272 osnivača.

Kada je reč o osnivačima privrednih društava njih je 10.134 sa 30 godina i mlađih.

Da li mladi lakše pristupaju prilagođavanju tržišta, da li ga elastičnije doživljavaju kroz njima bliske oblike sadržina koje se plasiraju na društvenim mrežama koje su dostupne u obliku blogov-a, podcast-a, edukacija, radionica ili kurseva ali ovi alati su besplatni i omogućavaju im samozapošljavanje efikasnije od dugoročnog obrazovanja kroz srednje stručno obrazovanje ili visoko obrazovanje.

TRŽIŠTE diktira tražnju, ali i profile obrazovanja, prilagodljivost profesiji koja donosi profit usmerava na nove tekovine brzog savladavanja znanja i veština.

UGOSTITELJSTVO I TRGOVINA NAJČEŠĆI OBLIK BIZNIS MODELA ZA MLADE

Za period od početka kalendarske 2024. godine, 8.029 mladih se opredelilo za otvaranje sopstvenih biznisa, preduzetnika je evidentirano 7.150 a privrednih društava 879 zaključno sa avgustom 2024. godine.

Mladi (preduzetnici) se opredeljuju za ugostiteljstvo da li nam je ovo vodilja TRŽIŠTA ?

Na skali privrednih delatnosti prema granama delatnosti izdvajaju se

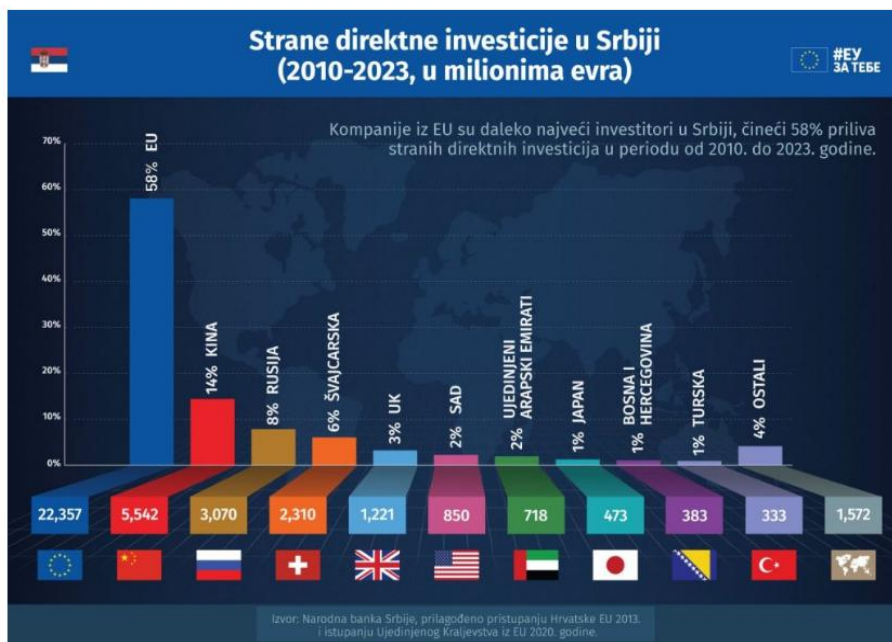
- Delatnosti restorana i pokretnih ugostiteljskih objekata
- Računarsko programiranje
- Usluge pripremanja i posluživanja pića
- Konsultantske aktivnosti u vezi sa poslovanjem
- Drumski prevoz tereta

Maladi (preduzeća) se opredeljuju veleprodaje, prevoz tereta i programiranje

Na skali privrednih delatnosti prema granama delatnosti izdvajaju se

- Nespecijalizovana trgovina na veliko
- Drumski prevoz tereta
- Računarsko programiranje
- Izgradnja stambenih i nestambenih zgrada
- Delatnosti restorana i pokretnih ugostiteljskih objekata

POKAZATELJI TRŽIŠNOG POZICIONIRANJA SRBIJE

Izvor : <https://europa.rs/predstavljena-bela-knjiga-2024/>

Kako *Bela knjiga* uključuje analize sa ključnim preporukama u oblastima koje članovi FIC-a smatraju prioritetnim: porezi, radna regulativa, digitalizacija i e-trgovina, nekretnine i građevinarstvo, borba protiv sive ekonomije i inspekcije, zaštita životne sredine i devizno poslovanje, farmaceutska industrija, kao i turizam i ugostiteljstvo. FIC Indeks („Bela knjiga Indeks“) predstavlja jedinstvenu metodologiju koju je Savet stranih investitora razvio za merenje napretka u sprovođenju preporuka iz *Bele knjige*. Prema ovom indeksu, koji pokriva period od novembra 2023. do oktobra 2024, prosečna ocena poslovnog ambijenta u Srbiji ove godine iznosi 1,30. Značajan napredak zabeležen je u 7% oblasti, izvestan napredak u 16% (ukupno 23%), dok u 73% oblasti nije bilo napretka u odnosu na isti period prošle godine.

Izvor : <https://europa.rs/predstavljena-bela-knjiga-2024/>

Ć

Ćor sokak

Ovde ostavljamo slobodan prostor da vi opišete ovo slovo i kako doživljavate ĆOR SOKAK :

Kako ne bi ušli u slepu ulicu (tumačenje) kao privrednik, rad na unapređenju i traganju za tržišnim nišama je neophodna radnja svakog subjekta.

Kroz jedan slikovit primer, kafeterija u Srbiji, predstavimo kako se prevazilazi situacija koja pruža izlazak iz ČORSOKAKA, koji je čest u privrednim delatnostima.

Kafeterije posluju kao ugostiteljski objekti, njihove konkurencije su automati za kafe i slične napitke (oni nemaju puno radne snage jer imaju samo radnike koji ih pune kroz dozere i radnike koji servisiraju automate) , konkurencija su i benzinske pumpe na kojima postoje automati za kafe, konkurencija su im i marketi u kojima se prodaju gotove kafe u zatvorenoj ambalaži.

Kafeterije, kako bi učinile svoj biznis unosnijim od ostalih, ponude još dodatnih proizvoda koji se konzumiraju uz kafu, potpune konzumne kafe koje su mlevene i spakovane u ambalaže sa atraktivnim slikama a pak nose brend onoga ko ih puni i neposredno razvijaju svest zavisnosti prepoznavanja BREND. Uvedu slatki program, mafina i krosana, malih čokoladica za decu sa specifičnim animacijama na ambalaži, pored toga i sladoled a kako bi naveli da njihova potrošačka snaga budu deca predstave i kuglice od čokolade u raznim bojama.

Koliko je istraživanje tržišta značajno, sagledajte blizine kafeterija (štandova) kako su pozicionirani, kod igraonica, bioskopa ili već tradicionalno zastupljenih brendova koje konzumiraju deca.

Sagledavajući okolnosti, koliko KAFETERIJE imaju konkurencije, može se zaključiti da su strateški razvijali niše usluga i proizvoda koji su ne tako retko znatno skuplji od sličnih proizvoda koji se prodaju u radnjama proizvoda široke potrošnje.

Da li nas pozicioniranje ili odluka otvaranja biznisa u drugom gradu osnažuje da izbegnemo čorsokake, da a jedan funkcionalni primer je zasnovan na manofakturi u domenu kolača, proizvođač proizvodi najkvalitetnije kolače, brendirao ih je, dizajnirao ambalažu, zakupio poslastičarnicu, baštu za stolove u vanjskom prostoru, ali ima problem sa parkingom.

Ovo je obuhvatalo, plaćanje takse za korišćenje javnog prostora na godišnjem nivou za baštu oko 150.000,00 RSD ,zakup lokala, plaćanje 5 radnika, protiv požarnu zaštitu, zaštita radnika na radu, standard, marketing i još dosta toga.

Nakon 3 godine poslovanja, računica za privrednika osnivača nije bila opravdana, ali on se tada odlučuje za sveobuhvatnije rešenje, uzima prostor u tržnom centru, plaća zakup prostora za vitrinu, gde ima 50 % manje troškove radne snage, manje troškove prostora, higijena se svodi na čišćenje vitrine i pulta, infrastrukturu mokrog čvora ne održava, parking je zagarntovan, a svako u prolazu može da kupi kolače za poneti, naročito kada govorimo o fruktaciji posetilaca kupaca, među kojima je dosta dece.

Ovaj primer je upravo govorio o niši, tržišnoj niši koja spašava izlazak privrednika iz SLEPE ULICE žargonski.

Strateški, svaki biznis ima mogućnost razvoja delatnosti u smeru koji vodi ka dodatnim zaradama ili čak promenama orijentacije biznis modela na održive, sagledavanje tržišta, zahteve kupaca kao i njihovih navika dovode do uspešnih modela poslovanja uz korišćenje pametne specijalizacije.

Kako je veštačka inteligencija, zauzela svaku sveru poslovanja, u velikom broju biznisa, postoje gotova rešenja – usluge, da za potrebe trenutnog biznisa, tako možete da dobijete odgovor na analizu koja određuje na šta će stanovnici Republike Srbije trošiti novac, kakvi trendovi nastupaju u svetu mode, pa čak i da se predstave kolekcije koje će biti zastupljene a da ne govorimo o određivanju ciljne grupe, koja je ključna da znamo kome se obraćamo i ko će kupovati naše proizvode.

Korisan članak : <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2334-816X/2024/2334-816X2401009B.pdf>

U

Ulaganja

Ako privredni subjekt planira da koristi NACIONALNE PODSTICAJE, dobro je sagledati uslove koji se propisuju i uskladiti poslovanje i investiranje u smeru ispunjenja uslova a to su definicije koje se navode kroz :

U skladu sa Zakonom o ulaganjima („Službeni glasnik RS”, br. 89/15 i 95/18) doneto je pet uredbi o dodeli podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja:

- 1. Uredba o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja („Službeni glasnik RS”, br. 1/19, 39/23 i 43/23);***
- 2. Uredba o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda („Službeni glasnik RS”, br. 1/19, 23/23 i 39/23);***
- 3. Uredba o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u sektoru usluga hotelskog smeštaja („Službeni glasnik RS”, br. 33/19, 42/19 i 18/22);***
- 4. Uredba o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u automatizaciju postojećih kapaciteta u oblasti prehrambene industrije („Službeni glasnik RS”, broj 46/21);***
- 5. Uredba o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u automatizaciju postojećih kapaciteta i inovaciju („Službeni glasnik RS”, broj 18/22).***

A) Pravo na učestvovanje u postupku dodele sredstava

U skladu sa Uredbom o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja, sredstva se mogu dodeliti za realizaciju investicionih projekata u proizvodnom sektoru i za projekte usluga servisnih centara. Usluge servisnih centara i podrška poslovnim operacijama jesu

usluge koje se pružaju putem informaciono- komunikacionih tehnologija prevashodno korisnicima van teritorije Republike Srbije.

Takođe, sredstva se ne mogu koristiti za finansiranje investicionih projekata u sektoru: saobraćaja, razvoja softvera, ugostiteljstva, igara na sreću, trgovine, proizvodnje sintetičkih vlakana, uglja i čelika, rudarstva, duvana i duvanskih prerađevina, oružja i municije, brodogradnje pomorskih trgovačkih plovila na sopstveni pogon preko 100 bruto registrovanih tona, aerodroma, u komunalnom sektoru i sektoru energetike, širokopojasne mreže, ribarstva i akvakulture.

Takođe, u skladu sa Uredbom o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda, pravo na učestvovanje u postupku dodele sredstava imaju ulagači koji prijave investicione projekte u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda, a koji se pre početka realizacije investicionog projekta prijave za dodelu sredstava, pri čemu proizvodnja prehrambenih proizvoda obuhvata preradu poljoprivrednih, šumarskih i ribarskih proizvoda radi dobijanja hrane za ljude ili životinje, a uključena je i proizvodnja različitih međufaznih proizvoda. Izuzetno, za delatnosti koje se smatraju trgovinom na malo proizvodima proizvođača koji poseduju svoje radnje (npr. one koje se obavljaju u pekarama, poslastičarnicama ili mesarama koje prodaju svoje proizvode) ne mogu se dodeliti podsticaji, u smislu ove Uredbe.

Takođe, u skladu sa Uredbom o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u sektoru usluga hotelskog smeštaja, sredstva se mogu dodeliti u sektoru usluga hotelskog smeštaja banjskim i klimatskim mestima, ukoliko je minimalna vrednost investicionog projekta dva miliona evra i ako se zapošljava bar 30 novozaposlenih.

U skladu s petom uredbom sredstava se mogu dodeliti za ulaganja radi automatizacije ili uvođenja inovativnosti kada je vrednost ulaganja minimum 5.000.000 evra.

B) Ograničavajući uslovi

Sredstva mogu biti dodeljena samo pod sledećim uslovima:

1. da se investicija održi na istoj lokaciji u jedinici lokalne samouprave u kojoj se realizuje ulaganje, najmanje pet godina nakon realizacije projekta za velike privredne subjekte, odnosno najmanje tri godine za male i srednje privredne subjekte;
2. da se dostignuti broj zaposlenih nakon realizacije investicionog projekta ne smanjuje u periodu pet godina za velike privredne subjekte, odnosno tri godine za male i srednje privredne subjekte;
3. korisnik sredstava je dužan da svakom zaposlenom redovno isplaćuje osnovnu zaradu najmanje u visini 120% minimalne zarade;
4. rok za realizaciju investicionog projekta i otvaranje novih radnih mesta povezanih sa investicionim projektom je tri godine od dana zaključenja ugovora o dodeli sredstava podsticaja, a koji se nakon zaključenja može produžiti najviše na pet godina;

5. ukupan iznos sredstava koja se mogu dodeliti u skladu sa ovom uredbom i drugih podsticaja određuje se u apsolutnom iznosu, pri čemu ne sme preći gornju granicu do koje je dozvoljeno dodeliti ukupan iznos državne pomoći, u skladu s propisima kojima se uređuju pravila za dodelu državne pomoći.

C) Vrsta i visina sredstava koja mogu biti dodeljena za investicije

Korisnik sredstava dužan je da obezbedi učešće od najmanje 25% opravdanih troškova iz sopstvenih sredstava ili iz drugih izvora koji ne sadrže državnu pomoć. Maksimalna visina sredstava koja može biti dodeljena za investicione projekte:

- velikim privrednim subjektima do 50% opravdanih troškova;
- srednjim privrednim subjektima do 60% opravdanih troškova;
- malim privrednim subjektima do 70% opravdanih troškova.

Visina sredstava koja može biti dodeljena za investicione projekte za velika preduzeća		
za opravdane troškove ulaganja do 50 miliona evra max do 50%	za deo opravdanih troškova ulaganja iznad 50 miliona evra, a do 100 miliona evra max do 25%	za deo opravdanih troškova ulaganja preko 100 miliona evra max do 17%
Opravdani troškovi su ulaganja u materijalna i nematerijalna sredstva ili troškovi bruto zarada u dvogodišnjem periodu nakon realizacije investicije		

Uslovi za dodelu sredstava prikazani su u nastavku za investicione projekte u proizvodnji i usluge servisnih centara:

			Odobreni podsticaji	Savet može dodatno da odobri	
Teritorijalne jedinice nivoa NSTJ2	Minimalan broj novozaposlenih (novootvorenih radnih mesta)	Minimalan iznos opravdanih troškova ulaganja (u evrima)	Podsticaji za opravdane troškove dvogodišnjih bruto zarada	Dodatak na visinu ulaganja u osnovna sredstva	Dodatni podsticaji za radno intenzivne projekte
Beogradski region	50	500.000	20%, maksimum 2.000 evra po novootvorenom radnom mestu	+10%	za preko 100 novozaposlenih + 10% od iznosa troškova dvogodišnjih bruto plata
Region Vojvodine	40	400.000	25%, maksimum 3.000 evra po	+15%	

			<i>novootvorenom radnom mestu</i>		
<i>Region Šumadije i Zapadne Srbije, Region Južne i Istočne Srbije i Region Kosovo i Metohija</i>	<i>30</i>	<i>300.000</i>	<i>30%, maksimum 5.000 evra po novootvorenom radnom mestu</i>	<i>+30%</i>	<i>za preko 200 novozaposlenih + 15% od iznosa troškova dvogodišnjih bruto plata</i>
<i>Usluge servisnih centara</i>	<i>15</i>	<i>150.000</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>za preko 500 novozaposlenih + 20% od iznosa troškova dvogodišnjih bruto plata</i>

Korisniku sredstava može se odobriti povećanje od 10% iznosa opravdanih troškova ulaganja u osnovna sredstava.

Pravo na učestvovanje u postupku dodele sredstava radi realizacije međunarodne specijalizovane izložbe EXPO BELGRADE 2027 imaju ulagači koji se pre početka realizacije investicionog projekta prijave za dodelu sredstava, a najkasnije do 31. decembra 2024. godine. Sredstva se mogu dodeliti za izgradnju ugostiteljskih objekata za smeštaj

vrste hotel koji će biti kategorisan sa tri i više zvezdica i imati minimum 50 smeštajnih jedinica, a čija je minimalna vrednost ulaganja 5 miliona evra ili za rekonstrukciju ili proširenje navedenih ugostiteljskih objekata čija je minimalna vrednost ulaganja 2 miliona evra.

Sredstva za ulaganja u Beogradski region mogu biti dodeljena pod uslovom da se direktno ulaganje održi na istoj lokaciji u periodu od najmanje pet godina kao i da se u tom periodu održi kategorija hotela. Rok za realizaciju investicionog projekta je dve godine od dana podnošenja prijave za dodelu sredstava, a nakon zaključenja ugovora o dodeli sredstava podsticaja može se produžiti najkasnije do 31. decembra 2026. godine, odnosno izuzetno do 28. februara 2027. godine.

Korisniku sredstava se za ulaganja u Beogradski region odobrava iznos sredstava u visini od 20% opravdanih troškova ulaganja u materijalna i nematerijalna sredstva.

U sektoru prehrambene industrije sredstva se mogu dodeliti za investicione projekte u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda, čija je minimalna vrednost 2.000.000 evra i kojima se obezbeđuje zapošljavanje najmanje 30 novozaposlenih, prema sledećoj skali:

Nivo razvijenosti opštine	Podsticaji za opravdane troškove dvogodišnjih bruto	Dodatak na visinu ulaganja u osnovna
----------------------------------	--	---

	zarada	sredstva
I	20%, maksimum 3.000 evra po novootvorenom radnom mestu	za ulaganja do 20 miliona evra 20%
II	25%, maksimum 4.000 evra po novootvorenom radnom mestu	
III	30%, maksimum 5.000 evra po novootvorenom radnom mestu	za ulaganja od 20 do 40 miliona evra dodatnih 10%
IV	35%, maksimum 6.000 evra po novootvorenom radnom mestu	
Devastirana područja	40%, maksimum 7.000 evra po novootvorenom radnom mestu	za ulaganja preko 40 miliona evra dodatnih 5%

Dodatno se odobrava povećanje iznosa bespovratnih sredstava u visini od 50% opravdanih troškova za ulaganja u osnovna sredstva do milion evra u prehrambenoj industriji, sa tim da ukoliko su ulaganja veća od milion evra onda se bespovratna sredstva uvećavaju za 25% opravdanih troškova.

U sektoru usluga hotelskog smeštaja sredstva se mogu dodeliti za investicione projekte čija je minimalna vrednost dva miliona evra i kojima se obezbeđuje zapošljavanje najmanje 30 novozaposlenih na neodređeno vreme, prema sledećoj skali:

Nivo razvijenosti opštine	Podsticaji za opravdane troškove dvogodišnjih bruto zarada	Dodatak na visinu ulaganja u osnovna sredstva
I	20%, maksimum 3.000 evra po novootvorenom radnom mestu	za ulaganja do 20 miliona evra 20%
II	25%, maksimum 4.000 evra po novootvorenom radnom mestu	
III	30%, maksimum 5.000 evra po novootvorenom radnom mestu	za ulaganja preko 30 miliona evra dodatnih 10%
IV	35%, maksimum 6.000 evra po novootvorenom radnom mestu	
Devastirana područja	40%, maksimum 7.000 evra po novootvorenom radnom mestu	

D) Kriterijumi za stručnu analizu investicionih projekta su:

- 1. reference ulagača;**
- 2. procenat nezaposlenih lica čije kvalifikacije odgovaraju delatnosti ulagača;**
- 3. broj visokokvalifikovanih lica koji se zapošljavaju realizacijom investicionog projekta;**
- 4. visina i vrsta ulaganja;**
- 5. tehnološki nivo delatnosti koja je predmet ulaganja;**

6. prethodna saradnja s dobavljačima i planirani udeo domaćih dobavljača;

7. efekti investicije na zaposlene;

8. prethodni i planirani obim međunarodnog i ukupnog prometa;

9. finansijsko-tržišna ocena investicionog projekta.

E) Postupak prijave za dodelu sredstava

Investitor može dostaviti RAS-u pismo o namerama o realizaciji investicionog projekta koje sadrži, između ostalog, podatke o delatnosti, planiranoj visini ulaganja i broju novih radnih mesta. Na osnovu ovih podataka RAS dostavlja investitoru obaveštenje o mogućem nivou podsticaja. Ovo obaveštenje je pravno neobavezujuće i sadrži informaciju da o dodeli i visini sredstava odlučuje Savet nakon utvrđivanja svih uslova za dodelu sredstava. Na osnovu podataka iz pisma o namerama, Agencija dostavlja ulagaču obaveštenje o mogućem nivou podsticaja, ostavljajući mu rok od 30 dana da se izjasni da li prihvata. Ukoliko Agencija utvrdi da se radi o investicionom projektu od posebnog značaja, uz dostavljanje ulagaču obaveštenja, Agencija obaveštava i ministarstvo nadležno za poslove privrede i Savet o postojanju projekta od posebnog značaja. Ulagač koji namerava da realizuje ulaganje treba da podnese Agenciji prijavu za dodelu sredstava na propisanom obrascu, na srpskom jeziku, radi utvrđivanja ispunjenosti uslova za dodelu sredstava, bez prethodnog dostavljanja pisma o namerama ili nakon prijema obaveštenja o mogućem nivou podsticaja. Na osnovu prijave za dodelu sredstava Agencija vrši stručnu analizu investicionog projekta i obaveštava ulagača o visini podsticaja koje će predložiti Savetu i dostavlja mu nacrt ugovora o dodeli sredstava podsticaja. Stručna analiza investicionog projekta sadrži analizu mogućeg iznosa sredstava.

F) Podsticaji za automatizaciju kapaciteta u prehrambenoj industriji

Uredbom o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u automatizaciju postojećih kapaciteta u oblasti prehrambene industrije propisano je da se sredstva mogu dodeliti za realizaciju investicionih projekata za ulaganja radi automatizacije čija je minimalna vrednost ulaganja 1.000.000 evra. Opravdani troškovi su ulaganja u materijalna i nematerijalna sredstva počev od dana podnošenja prijave za dodelu sredstava podsticaja do dana isteka roka za realizaciju investicionog projekta. Opravdani troškovi ulaganja u nematerijalna sredstva za velika privredna društva mogu se priznati u visini od 50% ukupne vrednosti opravdanih troškova ulaganja, a za mala i srednja privredna društva u visini od 100% opravdanih troškova ulaganja. Troškovi koji se odnose na nabavku putničkih vozila i transportnih sredstava ne smatraju se opravdanim troškovima ulaganja. Imovina koju privredno društvo stiče po osnovu ulaganja nakon podnošenja prijave za dodelu sredstava podsticaja, mora da bude nova.

Rok za realizaciju investicionog projekta je do tri godine od dana podnošenja prijave za dodelu sredstava, a koji se nakon zaključenja ugovora o dodeli sredstava podsticaja može produžiti najviše do pet godina, računajući od dana podnošenja prijave za dodelu sredstava. Korisnicima sredstava kod ulaganja radi automatizacije odobravaju se sredstva u visini od 20% opravdanih troškova za ulaganja

u osnovna sredstva. Dodela sredstava sprovodi se putem javnog poziva za dodelu sredstava koji se objavljuje na sajtu ministarstva nadležnog za poslove privrede i na internet stranici Razvojne agencije Srbije, za razliku od prethodno navedenih podsticaja kod kojih nije potrebno čekati javni poziv kako bi se apliciralo za sredstva.

G) U skladu sa Uredbom o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u

automatizaciju postojećih kapaciteta i inovaciju sredstva se mogu dodeliti za realizaciju investicionih projekata

u industrijskim oblastima sa visokom dodatom vrednošću:

- 1. kojima se uvodi automatizacija proizvodnih procesa kod korisnika sredstava, i/ili*
- 2. kojima se uvodi inovacija kod korisnika sredstava.*

Korisnicima sredstava kod ulaganja radi automatizacije odobravaju se sredstva u visini od 25% opravdanih troškova za ulaganja u materijalna i nematerijalna sredstva. Korisniku sredstava odobrava se povećanje iznosa u visini od 5% opravdanih troškova ulaganja u materijalna i nematerijalna sredstva, ako realizacijom investicionog projekta korisnik sredstava formira lanac dobavljača i još 5%, ako se realizacijom projekta proizvede novi finalni proizvod visokog stepena proizvodne kompleksnosti. Uslov je da vrednost ulaganja bude minimum 5 miliona evra.

*Više informacija pronaći ćete na veb-sajtu Razvojne agencije Srbije
(<https://api.pks.rs/storage/assets/Pogodnosti%20za%20ulaganja%202024.pdf>)*

F

Franšiza

Franšiza je vrsta poslovnog modela u kojem davalac franšize prepušta korisniku franšize pravo na upotrebu svog brenda i prenosi znanje o svom načinu poslovanja. Rezultat, primalac franšize na sebe preuzima odgovornost otvaranja i vođenja poslovnice/preduzeća.

Ovaj oblik poslovanja davaocu franšize daje priliku da lako i relativno brzo proširi svoj brend na tržišta a da ne mora brinuti o logistici i zapošljavanju novih radnika, dok korisnik franšize koristi pristup ustupljenog znanja i resursa i ulaže u posao koji je dokazano profitabilan.

Zatim, korisnik franšize se obvezuje vlasniku franšize plaćanja na godišnjem nivou, a za ulazak u posao ustupalac naplaćuje i jednokratnu naknadu.

Vrste franšiza

Dele se na direktne franšize i složene franšize koje funkcionišu po istom principu. Jedina razlika da ustupalac franšize saraduje s više korisnika franšize u istom vremenskom razdoblju.

Ali, postoji još jedna vrsta franšiznog odnosa koja se zove master franšiza. U ovom slučaju se između ustupaoca i korisnika franšize javlja još jedna spona - master franšizer.

Radi se o subjektu na kog ustupalac prenosi većinu svojih ovlašćenja i master franšize tada de facto postaje ustupalac franšize za neko područje ili regiju - master franšizer pronalazi korisnike franšize i naplaćuje od njih poene i naknade i dogovoreni deo prosleđuje ustupaocu franšize.

Master franšizer najčešće traži velike međunarodne korporacije koje se planiraju proširiti na tržište na kome još nisu prisutni. Angažovanje master franšizera u tom slučaju može puno pomoći jer će se najverovatnije raditi o poslovnom subjektu koji dolazi upravo s tog ciljanog tržišta. Samim tim, master franšizer će bolje upoznati s navikama, trendovima i pravilima koja na tom novom tržištu vladaju i moći će pre stvoriti mrežu novih korisnika franšize.

Još jedan oblik franšize su regionalna predstavništva, ali ovo je znatno slabiji oblik franšiznog odnosa. U tom slučaju, regionalni zastupnik nema pravo potpisivati ugovore u ime ustupaoca franšize, već mu je zadatak samo spajanje dve strane.

Regionalni zastupnici bave se marketingom, ali i obukom potencijalnih korisnika, ali zbog relativno malih ovlašćenja koje imaju, ustupalac franšize zadržava potpunu kontrolu nad stvaranjem svoje mreže korisnika franšize.

Franšiza kao poslovni model ima mnogo prednosti, ali i mane. Prednost je smanjeni rizik za sve uključene strane – davalac franšize ne mora ulagati vreme i resurse u otvaranje novih poslovnica/firmi, a ostvaruje prihod, dok korisnik ulazi u posao koji je dokazano uspešan.

Međutim, opasnost za ustupaoca franšize je da novi korisnik može, po isteku franšiznog ugovora, odlučiti pokrenuti sopstveni posao i time postati direktna konkurencija. S druge strane, korisnik mora uložiti značajna sredstva pre nego pokrene posao i na njemu je odgovornost uspešnog vođenja poslovnice/preduzeća.

Savet, svaki Start Up početnik, kao i preduzeće koje otvara nove grane poslovanja (recimo sa velikim brojem maloprodajnih ili izložbeno prodajnih objekata) preporučeno može da uči kroz korišćenje franšize, recimo jednu godinu (kroz taj model se stiče znanje i primenljivo upotrebno znanje koje počiva na uspešnom vođenju bezbednih biznisa).

Izvor : <https://hr.wikipedia.org/wiki/Fran%C5%A1iza>

U Republici Srbiji postoji pri Privrednoj Komori Republike Srbije postoji Centar za franšizing, preporuka je kontaktirati stručni tim, koji rade već dugi niz godina u razvoju ove grane privrede kao profesionalno ispitanih ideja sa sigurnim lancima isplativosti za korisnike.

<https://api.pks.rs/storage/assets/Publikacija%20Fran%CF%84izing>

Većita pitanja i dileme “ Da li razvijati sopstveni biznis ili FRANŠIZNI OBLIK POSLOVANJA “ ?

Prema statistikama, samo jedna od pet franšiza ne uspe u tržišnoj ekonomiji.

Trenutno na prostorima Republike Srbije posluje preko 250 franšiznih brendova a zapošljava se više od 30.000 radnika i imaju preko 4.500 prodajnih mesta. Interes srpskih kompanija raste iz godine u godinu, što dokazuje povećan broj srpskih franšiznih brendova, koja zauzimaju oko 35 odsto tržišta, dok je ostali deo od 65 procenata opredeljen za inostrane brendove, iz zemalja regiona, EU, SAD i Azije. Privredna komora Srbije (PKS) i Srpska franšizna asocijacija (SFA) unaprediće zajedničke aktivnosti i saradnju usmerene na podršku i sertifikaciji franšize kao naprednog modela poslovanja. To je potvrđeno Memorandumom o saradnji PKS I SFA koji su danas u Komori potpisali Mihailo Vesović, direktor Sektora za strateške analize, usluge i internacionalizaciju PKS i Tatjana.

Izvor : <https://www.industrija.rs/vesti/clanak/u-srbiji-250-fransiznih-brendova-zaposljava-30.000-radnika>

Šta je prednost, u odnosu na razvoj sopstvenih ideja koje zahtevaju testiranja, procese, prihvatanje tržišta, usaglašavanja potreba i adaptacije, franšiza je veći nivo ulaganja na samom početku, ali je staza utemeljena na sistemu, koji prepoznaje svaki korak koji je definisan već kada se registruje subjekt koji je korisnik franšize.

Nakon COVID pandemije, može se zaključiti da franšizni način poslovanja ostao imun na krize i iznenađenja, pa i na našoj teritoriji, zasluga se stavlja kao BREND uticaj koji je odoleo iskušenjima.

Da se prisetimo najznačajnih franšiza, kada je davne 1961. godine u Majamiju (Amerika) otvorena prva i jedna od najuspešnijih franšiza na svetu – Burger King, ona i danas ima zasluge na uticaj ekonomije. Kako je u jednom od intervjua, Boris Popovski iz trgovinskog odeljenja ambasade SAD zaključio da je 2023. ukupan obrt kroz franšizing bio oko 850 milijardi dolara za samo godinu dana, što je 800.000 radnih mesta (zaposlenih).

Snaga franšiza, može da razvija sektor malih i srednjih preduzeća u Srbiji i da utiče na stabilnost i zapošljivost kako lokalnih zajednica, regiona i Republike Srbije.

Izvor : <https://www.rts.rs/lat/vesti/ekonomija/5437356/fransiza.html>

Katalog franšiza i partnerskih sistema možete pronaći na <https://franchising.rs/katalog-fransiza/2/roba-siroke-potrosnje/>

H

Hrabrost

*Hrabrost, neustrašivost ili junaštvo je jedna od četiri osnovne **vrline**. Osnova je jaka i stabilna želja za ispunjavanjem svoje lične obaveze uprkos velikim preprekama, opasnostima i teškoćama. Hrabar čovek se oseća **sposobnim** i ima dovoljno **samopouzdanja** rizikovati nešto.*

Hrabrost daje snagu i istrajnost za prevladavanje teškoća i nastojanje za pronalaženje rešenja i daje nam snagu za prevladavanje straha. Hrabrost može biti i spremnost žrtvovanja vlastitog života. Hrabrost nije poricanje straha, ni odsutnost straha. Naprotiv - to je odluka iz slobodnog izbora učiniti ono što je potrebno, uprkos osećaju straha.

Razlikujemo:

- Fizičku hrabrost, koja označava sposobnost suočavanja sa strahom, **bolom** ili **rizikom** od povrede, **smrti**.
- Moralnu hrabrost koja znači sposobnost ići protiv mišljenja drugih ljudi, rizikovati ismejavanje, **sramotu** ili osude.

Izvor : <https://sr.wikipedia.org/sr-el/hrabrost>

Hrabrost kako u svakodnevnici tako u preduzetništvu čini jedan bitan segment za razvoj biznisa.

Koliko je hrabrost svakog privrednika osnova za razvoj biznisa sagledavamo kroz cikluse / odluke koje donosi :

- **Odgovornost za ličnu IDEJU koju sam razvija**
- **Preuzima ulogu nosioca biznisa koji sam sebi treba da omogući plaćanje poreza i obezbeđenje lične zarade za osnivača**
- **Daje na raspolaganje svoju ličnu imovinu, koja tako retko nije čak ni u potpunosti lično vlasništvo već roditeljsko ili bračna tekovina**
- **Osnivač ili nosilac ideje biznisa nosi svoj biznis 24 časa (radi uglavnom dva redovna radna vremena)**
- **Prisutnost na događajima, manifestacijama, sastancima i ulaganje ličnog vremena u razvoj proizvoda / usluge nekada traje i više od 5 godina u kontinuitetu**
- **Bolovanje, bolest nisu rezervisani za osnivače (vrlo često , naročito u početnim fazama od osnivača se očekuje da učestvuje u svim sverama razvoja kako fizičkim prisustvom tako i dostupnost u ON line svetu komunikacija)**
- **Profit koji prihoduje ulaže u kontinuirani razvoj (nema privilegiju da prihod usmerava na slobodne aktivnosti i putovanja, osim poslovnih)**
- **Godišnja suočavanja sa činjenicom/ pitanjima da li da odustane ili da nastavi da razvija firmu**
- **Privatni život je uvek u drugome planu (porodici se plasiraju pojašnjenja da se posao odvija zarad budućnosti iste)**
- **Kontinuirano učenje se odvija u toku svakog dana bio on deo radnog vremena ili van njega**
- **Balansiranje privatnog života i poslovnog se često svode na povezivanje korisno – poslovno i privatno – poslovno (porodica ima toleranciju za razgovore / radnje koje su tokom dana vezane za posao)**
- **Osnivači svoju roditeljsku ulogu često prepuštaju drugom partneru koji ih zamenjuje zarad vremena koje se posvećuje biznisu**
- **Privrednici žive sa parolom “ Ništa nije sigurno “ budućnost u preduzetništvu nema naočare za dalekovidu, uglavnom je kratkovida**

- *Posle niza godina poslovanja svaki kreator biznisa postavlja pitanje : “ Mogao sam da radim kod drugoga da se zaposlim i imam sigurnu platu “*
- *Biti privrednik znači biti svoj za ceo život jer preduzetnik je stil života , ma koliko se činio težak*
- *Vlasnička struktura se često bori sa ljudskim vrednostima, osećaj za radnike, doza empatije za društvo, tolerancija za okruženje ali obratne situacije nisu balansirane, radna snaga je prisutna zbog zarade i nagrada, empatija je doprinos ličnog stava ali ne i poslovnog , a društvo i zajednica ne reaguju kada nemate da platite poreze (to vam neće oprostiti)*

Nekim od primera , koji će vam biti od koristi, savetujemo da sagledate HRABROST preduzetnika/ privrednika koji su napravili kompanije, brendove i održali se na tržištu ili su ostavili neizbrisiv trag u razvoju nekih delatnosti i modela poslovanja.

DOBRILA SMILJANIĆ (Rođena 5 septembra 1935. godine u Radobuđi kod Arilja)

Ova pionirka u razvoju seoskih zadruga kao prihvatljivih modela poslovanja za animaciju malih sredina i uposlenje zajednice je razvila poslovni model koji i danas nije prevaziđen, današnje društvo čeka odgovor neke rodonačelnice koja će nastaviti put koji je Dobrila napravila, u narodu bi se reklo napravila PRTINU (raščistila stazu).

A najznačajniji doprinos koji je napravila današnjici je :

razvila koncept Zemljoradničke zadruge Sirogojno, kao model prvog pogona za izradu odevnih predmeta u pomenutoj formi organizovanja, a njenim trudom Sirogojno je postalo svetski brend. Podatak koji gotori o značaju njenog rada, da je 1981. godine izvezeno više od 35000 odevnih predmeta.

Tada je džempere i kapute radilo više od 2000 pletilja iz ovog kraja, njen najveći uspeh je u pogledu razvoja svesti unapređenja položaja žena u seoskim sredinama ali i unapređenju zadrugarstva u Srbiji.

Dobrila je 1977. godine dobila prestižnu evropsku nagradu, priznanje za doprinos visokoj modi u EVROPI.

Ovako su se nekada završavale modne revije "sirogojno" džempera. Ne zaboravljajući poštovanje koje im je ukazala, Dobriline prve pletilje i danas njeno ime izgovaraju tako što ustanu sa stolice.

Tako je Dobrila započela novu epohu unapređenja položaja žena na selu, ali i otvorila jednu novu stranicu o socijalnoj ekonomiji i zadrugarstvu, koju su sledile generacije, a šta smo od tada do danas uradili ?

Koliko je Dobrila bila hrabra ? Danas prema merilima te hrabrosti iz tog vremena svedoči i nagrada koja nosi ime Dobrila, i koja će se dodeljivati od 2025. godine od strane EU (Evropske Unije) a nagrada treba da podstakne ženske inicijative koje se odnose na uključivanje marginalizovanih grupa , a inicijativa je pokrenuta od DELEGACIJE EU u Republici Srbiji.

Da li je hrabrost da pokrenete proizvodnju čokolade u Srbiji a da znate da postoje tradicionalni brendovi kako domaćih proizvoda sa oko 10 proizvođača od kojih tradicionalno kupuju generacije, a još SVETSKIH brendova koji se ubrajaju u TOP brendove njih oko 5. A vi pokrećete baš proizvodnju , jer verujete da je vaša paleta čokolada kvalitetnija od konkurencije, koja ima marketing, kapital, formirane kupce i njihove navike ali vi ste hrabri.

Ili možda HRABROST znači da prodajete patike u delovima sveta gde se obuća ne nosi ?

HRABROST je da budete privrednik, koji započinje svoj biznis, koji će da omogući platu za elementarne životne potrebe, za investiranje bez brzog povrata, da ustupite hipoteke i porodični dom za odobrenje kreditnih sredstva od banke, da nemate radno vreme ili da na godišnjem odmoru baš na plaži koristite sat vremena odmora za rešavanje tekućih poslovnih izazova telefonskim putem.

Jedan pozitivan primer, da ostanemo u duhu čokolade, predstavimo vam jednu fabriku koja je podržana od strane EU kroz direktnu pomoć bespovratnim sredstvima u jednom delu , a za razvoj inovativnih proizvoda su u kasnijoj fazi razvoja koristili ovu vrstu pomoći.

Kada je jedna fabrika čokolade otvorena u mestu koje se zove Gložan, naselje na teritoriji Bačkog Petrovca, u JUŽNO BAČKOM OKRUGU, a sa statističke strane prema popisu iz 2011. godine tu je živelo 2002 stanovnika, pretežno SLOVACI (sa pretpostavkom da mogu da odlaze u EU zbog državljanstava EU u većini situacija) da li je vizionarski vođen osnivačima Đura Baran i Petar Jovanović ovaj projekat strateški planirao da će 30 porodica iz ovoga mesta da radi, da ostane u svome mestu i da proizvode proizvod koji ima tako ozbiljnu konkurenciju.

Tako je 2008. godine počela priča o čokoladi iz Vojvodine, koja podstiče lučenje hormona sreće a statistika pokazuje da na svakih 10 godina odrasla osoba pojede čokolade koja se meri sa telesnom masom osobe, dok recimo u SAD svaka odrasla osoba pojede godišnje 5 kilograma čokolade, a u Švajcarskoj 9,5 kilograma godišnje potrošnja jednog odraslog čoveka obuhvata .

Da li su ovo bili presudni faktori za odabir delatnosti ili su vlasnici i tada znali da će njihova čokolada biti drugačija, da će njihova čokolada biti najprodavaniji korporativni poklon za privrednike kojima se brendiraju omoti, kutije i same čokolade.

Kako je znanje ključno za razvoj, ali i za kapacitete, jedan od vlasnika Petar tehnolog po struci , koji od prvog dana počev od 2007. godine kada je započeta gradnja fabrike, veruje u znanje i spoj nauka / privreda kao najbolji odnos opstanka na tržištu uz čarobnu osobinu HRABAR.

Tako, oni postaju industrija koja dobija podršku Evropske Unije za projekat FUNKCIONALNA ČOKOLADA 2016. godine u saradnji sa Tehnološkim fakultetom iz Novog Sada , koja je u domenu visokokvalitetne čokolade kao i čokolade bez šećera a sa asortimanom od 30 vrsta proizvoda.

Pored činjenice da Srbija nema kulturu konzumiranja čokolade, kao Evropa, odabir Srbije – Vojvodine za plasman čokolade je bio poduhvat koji je opravdao misiju koju su imali ali i viziju.

Tako se EUGEN okreće proizvodnji zdrave čokolade, a da li možete da pretpostavite koji je tada u početnoj fazi bio motiv vlasnicima za ovakav biznis, nedostatak kvalitetne čokolade kod proizvođača u SRBIJI.

C

Carstvo

Kome pripada CARSTVO , da li osvajačima ili stratezima ?

Strateg, kada se posmatra tržište proizvođača maslinovog ulja u EVROPI, možda obični kupci nisu bili u poziciji da naslute da će 2023. godine kao i 2024. godine cena maslinovog ulja da bude tako visoka, ali ko je mogao da nasluti. Da li je ova tržišna pojava slutnja ili je za nekolicinu najvećih proizvođača ulja bila unapred planirana, te kako se navodi, da proizvođači koji su imali zalihe ulja od prošle godine, napravili su kapital ili slikovito rečeno stvorili CARSTVO od maslinovog ulja u Evropi.

Da li NAUKA i PRIVREDA sarađuju, često postavljamo pitanja, da li naučne institucije rade u službi razvoja privrede ili privreda nema poverenja u naučne radove ili istraživanja.

Kako je tema u proizvodnji maslina, kao primarnoj proizvodnji kod proizvođača koji imaju zasade u EVROPI već dugi niz godina upozoravala privrednike – farmere, unazad 5 godina, kako kroz javnost, tako i naučne skupove, da usled klimatskih promena, koje iziskuju sisteme navodnjavanja, dolazi do širenja bakterijske bolesti koja isključivo napada masline, vinovu lozu i bademe.

Smrtonosna bakterija *Xylella fastidiosa*, koja ometa kanale i tkiva biljaka i ozbiljno narušava njihovu sposobnost za rast, biljka ima kao rezultat smanjeni rod ali i sušenje plodova.

Izvor : <https://www.politika.rs/sr/clanak/567682/Maslinari-na-juqu-Evrope-pretrpeli-ogromnu-stetu>

Kroz naučna istraživanja, Mediteran je teritorija koja može da ima posledice i da li ih je bilo ?

Prema zvaničnim podacima EU oko 65 % proizvođača maslinovog ulja su na prostorima EU u odnosu na SVETSKO tržište, a zemlje koje su prema rangovnoj skali najznačajniji proizvođači su : Španija, Italija, Grčka i Portugal, oni pokrivaju 99 odsto proizvodnje EU.

A prema statistikama Nemačka, kao prvo rangirana zemlja u EU od ukupne proizvodnje maslinovog ulja troši oko 5 % ukupne potrošnje EU.

Da li nas tržišna pravila izdvajaju kao pobednike na tržištu ili one koji krše pravila tržišne utakmice.

Zanimljiv je podatak, da recimo tržišna pravila obuhvataju specifične definicije, deklaracije, ambalaže, etikete, oznake ali najčešće prevare se prave a nazivaju se kršenje zakona za lažne podatke kao što je EKSTRA DEVIČANSKO MASLINOVO ULJE a analize pokazuju da se mešanjem više ulja dobija takvo ulje koje je konkurentnije na tržištu ali nije u skladu sa pravilima poštovanja tržišta kao i konkurencije. Nije tako retko da se može analizirati da se u takvim uljima, nalaze suncokretovo, kukuruzno, palmino ili ulje uljane repice.

Prvi primetni gubitak kod proizvođača maslina u rodu se javlja već 2022. godine, a zaključak koji se odnosi na smanjenje roda u odnosu na tada prethodnih 20 godina je iznosio 15 % u EU.

Španija kao značajan proizvođač maslinovog ulja je u 2023. godini zabeležio smanjenje od 45 % u odnosu na prosek u rodu maslina.

Cene, kako prate kretanja kod maslinovog ulja iz Španije su porasle čak 115 % u odnosu na 2022. godinu.

Stručnjaci najavljuju da će ovakve promene u cenovnom rangu uticati na mnoge sektore, naročito na restorane kroz poskupljenje cena usluga priprema mediteranskih specijaliteta koji se ne mogu zamisliti bez DEVIČANSKOG MASLINOVOG ULJA.

Znanje, informisanost (o kretanjima tržišta) za svakog privrednika – menadžera je ključna tačka uspeha ali i formiranja svoga privrednog carstva.

č

Ček lista

Kako bi uradili ČEK LISTU, testirali spremnost za započinjanje biznisa predstavimo vam primer jednog čuvenog kviza koji se zove "ŽELITE LI DA POSTANETE MILIONER" (možda simbolika, ali i motivacija) koja se temelji na pripremama kao sastavni deo ČEK LISTE za ispunjavanje uslova pozicioniranja biznisa .

U kvizu ŽELITE LI DA POSTANETE MILIONER , imate 15 pitanja, koja su sve teža i teža kako odgovarate uspešno i idete do cilja, upravo kao i u biznis rastu - razvoju.

Na putu ka osvajanju nagrade u kvizu imate i VRUĆU STOLICU (ta stolica je možda trenutak , kada vi rastete ili ostajete na istom nivou , ako porastete kao preduzeće imate šansu i da izgubite uloženi novac ali i da postanete MILIONER) uz sve okolnosti kviza (slikovito vaš rast preduzetništva) možete da koristite 4 vrste pomoći : pomoć publike, pola – pola , pomoć prijatelja ili zamena pitanja .

Kroz preduzetnički ciklus rasta ili dolazećeg uspeha , biznis će biti na testu ali ako ste napravili vašu ček listu ili skalu koja vodi do MILIONA, biće vam lakše.

PREDSTAVLJANJE TABELE ČEK LISTE (U KREATIVNOM STILU IGRE – JER PREDUZETNIŠTVO JE IGRA)

RB.	Vrsta pitanja / situacije	Predlog rešenja
1.	POMOĆ PUBLIKE	OSLUŠKUJETE OKRUŽENJE / POTREBE
2.	POLA – POLA	KORISTITE SVOJA ZNANJA I ISTRAŽIVANJA IZ OKRUŽENJA
3.	POMOĆ PRIJATELJA	POSTOJE SITUACIJE KADA VAM JE PRIJATELJ ILI VIŠE PRIJATELJA NAJBOLJA BANKA NA SVETU (ALI PRAVITE SVOJU)
4.	ZAMENA PITANJA	ZAMENA TRŽIŠTA/ UVOĐENJE NOVOG PROIZVODA – USLUGE / INOVIRANJE (POTRAGA ZA NOVIM NIŠAMA TRŽIŠTA)
5.	VRUĆA STOLICA	ODLUKE KOJE NAS VODE DO VRHA SU TEŠKE ALI PREDUZETNIŠTVO JE ZA HRABRE (MENADŽERSKA SPOSOBNOST JE DA BRZO DONOSI ODLUKE)

Savet : Napravite svoju igru MILIONERA uz kreativnost tima ili početne ideje kao osnovo za BIZNIS !

DŽ

Džojstik / alat za igranje igrica (na kome se nalaze komande koje zahtevaju visprenost, brzinu i osetljivost na okruženje) a igrač bez tog alata ne može da ugra !

Koristimo jedan praktičan primer, jedna fabrika obuće, već više od 15 godina pravi lager prirodne kože koja je najkvalitetnija, koža nije podložna oštećenjima usled lagreovanja i nije utvrđeno da ima rok trajanja, barem tako kažu stručnjaci.

Jedan od vlasnika fabrike, pravi oko 10 magacina, jer veruje da prirodne kože neće biti i da onaj koji je bude posedovao može da napravi bogatstvo.

Da li je upravljački alat u rukama privrednika, analiziran, ispitan , često ostaje da damo šansu vremenu koje plasira ekološku obuću, zamene za tkanine kao i prilagođavanje proizvođača tržištu.

Da li je DŽOJSTIK u rukama ovog vlasnika siguran, podatak koji govori o verovanju u prirodnu kožu i nestašicu , potvrđuje vrednost lagera koji se meri u finansijskom obliku kao 4 stana u Beogradu u samome centru sa minimalno 80 kvadratnih metara za svaki.

Kako EKOLOGIJA postaje značajan segment poslovanja, ali i proverljiv i obavezan , podaci koji ukazuju na štetnost kože / kožne obuće su razgradnja koja traje čitavih 50 godina.

Kožna industrija na godišnjem nivou ubije (usmrti) oko 340 miliona krava, a ovaj podatak je posmatran do 2024. godine.

Šta su nam alternative ?

Tea Leather – biorazgradljiv materijal

Muskin – proizvod od pečuraka

Razmislite , igra je krenula

Š

ŠER

Marketing , nauka koja ne staje, iziskuje istraživanja koja otkrivaju kanale promocije i prodaje kroz vidljivost koja se osvaja reklamama, pregledima na javnim mrežama ili intezivirana tim takozvanim ŠER –ovima koji vode rejting onima koji plasiraju reklame i proizvode.

Veliki broj tradicionalnih reklamnih procesa odlazi u zaborav, a sve je veći broj angažovanja osoba koje promovišu svoj lik - delo a sponzorstva im omogućavaju da žive i rade ali i da obezbeđuju kupce za nove proizvode i usluge koje plasiraju preko svojih on line mreža za privrednike/ preduzetnike.

Možda od tih mladih ljudi treba učiti, značajno je da se može ispratiti da većina njih koji rade reklame kroz svoje sadržaje , BLOG, KANAL, TIK TOK , INSTAGRAM već nakon izvesnog vremena stvarju svoje proizvode, koji u većini slučajeva imaju konotaciju napitaka sa visokim sadržajem šećera ili energetskih stimulatora. Da li je odgovornost na njima ili na onima koju su konzumenti ostaje da se otkrije.

Pored proizvoda koji su u domenu roba za široku potrošnju, najčešće deca jesu poenterska ciljana grupa, majce sa sadržajima kao odštampanim , koštaju zaista u rangu brendiranih artikala ali ih deca i mladi kupuju kao favorizovan proizvod usled medijske prisutnosti .

Savet za svakog privrednika, da je angažovanje stručne osobe za marketing neophodno a da je vidljivost jednako ŠER ...

Koliko vi imate ŠEROV-a ?

.....

KRAJ

*Da trebalo je to,
ostati pri prvoj reči.
ne odlaziti nikad,
i sve što ti srce žudi,
tražiti u dubini svojoj.
i svoje zemlje*

Ivo Andrić

***Jelena Mitrović – predsednica udruženja „ POVRATNICI 2022 „ Futog.
Za više informacija o nama i našem radu posetite društvene mreže web
stranicu: www.povratnici2022.org ~ www.instagram.com/povratnici2022/
E mail: povratnici.office@gmail.com ~ Tel: 062 1443865***